REVOLUTION

OCH ANDRA ESSAYER AV

JACK LONDON

---------------- BEMYNDIGAD ÖVERSÄTTNING AV*ERNST LUNDQUIST* ---------------- ANDRA UPPLAGAN

---------------------------- STOCKHOLM A.-B. BOHLIN & C:o

UDDEVALLA 1927. HALLMANS BOKTRYCKERI A.-B.

Förord till den elektroniska utgåvan

Originalupplagan *Revolution and other essays* utkom 1910. Den svenska översättningen av Ernst Lundquist utkom första gången 1919 i en volym på Bohlins förlag sammanbunden med *Klasskamp*.

Verket är scannat direkt från original (2. uppl. 1927) och anpassades och OCR-tolkades för Projekt Runeberg i juni 2015 av Bert H.

Läs om verket och den engelska texten på hemsidan **The World of Jack London** eller på **Internet Archive**!

Med nu'et nöja sig de simpla själar som aldrig se framåt och endast äro en lera vari deras samtids fjät för alltid ha förstenats.

Härom dagen fick jag elt brev. Det var från en man i Arizona. Del började: »Käre kamrat». Det slutade: »Er broder i Revolutionen.» Jag svarade på brevet, och mitt brev började: »Käre kamrat.» Det slutade: »Er broder i Revolutionen». I Förenta staterna finns det 400,000 män och nära 1 miljon män och kvinnor, som börja sina brev med: »Käre kamrat» och sluta dem med: »Er broder (eller syster) i Revolutionen»; i Frankrike 1 miljon män, i Österrike 800,000, i Belgien 300,000, i Italien

250.000, i England 100,000, i Schweiz 100,000, i Danmark

55.000, i Sverige 50,000, i Holland 40,000, i Spanien 30,000 — alla kamrater och revolutionärer.*

Detta är siffror inför vilka Napoleons och Xerxes' stora härar krympa ihop till små dimensioner. Men de representera icke erövring och fasthållande vid den rådande ordningen, utan erövring och revolution. De utgöra, då apellen ljuder, en här på 7 miljoner män, vilka på grund av nuvarande förhållanden kämpa av all sin makt

Detta skrevs 1905.för att tillägna sig världsförmögenheten och fullständigt omstörta det bestående samhället.

Aldrig har det i världshistorien förekommit något sådant som denna revolution. Det finns ingen likhet mellan den och den amerikanska eller den franska revolutionen. Den är enastående, kolossal. Andra revolutioner förhålla sig till den som asteroider förhålla sig till solen. Den är ensam i sitt slag, den första världsrevolutionen i en värld, vars historia är full av revolutioner. Och icke nog med det, ty den är den första organiserade folkrörelse som har till syfte att bli en världsrörelse utan andra gränser än vår planets.

Denna revolution är i många avseenden olik alla andra revolutioner. Den är icke sporadisk. Den är icke en låga av folkmissnöje som flammar upp den ena dagen och slocknar den andra. Den är äldre än det nu levande släktet.

Den har en historia och traditioner och en rad av martyrer som i antal kanske endast överträffas av de kristna martyrernas. Den har också en litteratur tusen gånger mera imponerande, vetenskaplig och lärd än någon föregående revolutions litteratur.

De kalla sig »kamrater», dessa män, kamrater i den sociala revolutionen. Och ordet är icke tomt och meningslöst munväder. Det knyter män samman som bröder, som män böra vara sammanknutna då de stå sida vid sida under revolutionens röda fana. Denna röda fana symboliserar, i förbigående sagt, mänsklighetens broderskap och icke de mordbrandsdåd som för närvarande äro för de uppskrämda borgerliga partierna förknippade med den röda fanan. Revolutionärernas kamratskap är levande och varmt. Det tränger ut över geografiska gränser, övervinner rasfördomar och har till och med visat sigstarkare än Fjärde juli, våra förfäders heraldiska ameri-kanism. De franska socialistiska arbetarna och de tyska socialistiska arbetarna glömma Elsass och Lothringen och fatta, då krig hotar, resolutioner som förklara att de som arbetare och kamrater ej ha något obytt med varandra. Helt nyligen, då Japan och Ryssland grepo varandra om strupen, riktade Japans revolutionärer följande budskap till Rysslands revolutionärer: »Kära kamrater! Er och vår regering ha nyss kastat sig in i krig för att genomföra sina imperialistiska tendenser, men för oss socialister finnas inga ras-, lands- eller nationalitetsgränser. Vi äro kamrater, bröder och systrar, och ha ingen anledning att strida. Edra fiender äro inte det japanska folket utan vår militarism och s. k. patriotism. Patriotism och militarism äro våra gemensamma fiender.»

I januari 1905 liöllo socialisterna över hela Förenta staterna massmöten för att uttrycka sin sympati för sina kämpande kamrater, Rysslands revolutionärer, och huvudsakligast för att skaffa krigsinedel genom att samla pengar och telegrafera dem till de ryska ledarna.

Delta upprop om pengar, det raska svaret och uppropets själva ordalydelse utgöra ett slående och faktiskt bevis på deras världsrevolutions internationella solidaritet: »Vilka än de omedelbara resultaten bli av det nuvarande uppropet i Ryssland, har den socialistiska propagandan i detta land därigenom fått ett i de moderna klasskrigens historia oöverträffat uppsving. Den hjältemodiga frihetsstriden utkämpas nästan uteslutande av den ryska arbetarklassen under den intellektuella ledningen av ryska socialister och utgör sålunda ett nytt bevis för att de klassmedvetna arbetarna ha blivit ban-brytare för alla frihetsrörelser i den moderna tiden.»Här äro 7 millioner kamrater i en organiserad, internationell, världsomfattande revolutionär rörelse. Här är en fruktansvärd människokraft. Den måste man räkna med. Här är makt. Och här är romantik — en så kolossal romantik att den tycks ligga utanför vanliga dödligas räckvidd. Dessa revolutionärer drivas av en stor lidelse. De ha en livlig känsla av personlig rätt, mycken vördnad för humanitet, men föga om ens någon vördnad för de dödas myndighet. De vägra att låta styra sig av de döda. För borgerlig uppfattning är deras tvivel på den bestående ordningens härskande konventionella lagar överraskande. De hånskratta åt det borgerliga samhällets älskliga ideal och dyra moral, och de förnämsta bland dessa äro de som gruppera sig under sådana rubriker som privat äganderätt, de dugligastes slutliga seger och patriotismen — till och med patriotismen.

En sådan revolutionsarmé på 7 miljoner är något som framkallar reflexioner hos regeringar och styrande klasser. Denna härs lösen är: »Ingen pardon! Vi vilja ha

allt vad ni äga. Vi nöja oss ej med mindre än allt vad ni äga. Vi vilja ha maktens tömmar och människosläktets öde i våra händer. Här äro våra händer. Det är starka händer. Vi ämna ta ifrån er edra regeringar, edra palats och hela er purpurröda vällevnad, och den dagen ska ni arbeta för ert bröd alldeles som bonden på åkern eller den undernärde och förkrympte kontoristen i edra storstäder. Här äro våra händer. Det är starka händer.»

Regeringar och styrande klasser ha all anledning alt tänka sig för. Detta är revolution. Och dessutom äro dessa 7 millioner män ej en armé på papperet. Deras aktiva krigsstyrka är 7 millioner. I dag lägga de 7 millioner röstsedlar i världens kulturländer.I går voro de icke så starka. I morgon skola de bli starkare. Och de äro stridsmän. De älska fred. De äro ej rädda för krig. De åsyfta ingenting mindre än att förstöra det bestående kapitalistsamhället och bemäktiga sig hela världen. Om landets lag tillåter det, kämpa de fredligt vid valurnorna för detta ändamål. Om landets lag icke tillåter det och om de ha fått styrka därtill, vädja de till styrkan. De möta våld med våld. Deras händer äro starka och de äro oförfärade. I Ryssland till exempel finns ingen rösträtt.

Regeringen avrättar revolutionärerna. Revolutionärerna döda regeringens hantlangare. Revolutionärerna möta justitiemord med mord.

Här framträder en särskild omständighet som regeringarna borde ta i betraktande. Jag vill ta ett konkret exempel. Jag är revolutionär. Och ändå är jag en ganska sund och normal individ. Jag talar och jag tänker om dessa mördare i Ryssland som — »mina kamrater». Det göra alla kamraterna i Amerika och alla de 7.millionerna kamrater i världen. Vad betyder en organiserad, internationell, revolutionär rörelse om ej våra kamrater ha stöd från hela världen! Dess betydelse framgår därav att vi ge vårt stöd åt våra kamraters mordgärningar i Ryssland. De äro ej lärjungar av Tolstoy, och det äro inte vi heller. Vi äro revolutionärer.

Våra kamrater i Ryssland ha bildat något som de kalla »Kamporganisationen». Denna kamporganisation anklagade, förhörde, förklarade skyldig och dömde till döden en viss Sipjagin, inrikesminister. Den 2 april blev han ihjälskjuten i Marinskypalatset. Två år därefter dödsdömde och avrättade kamporganisationen en annan inrikesminister, von Plehve. Därpå utfärdade den en förklaring daterad 29 juli 1904, som redogjorde för domen övervon Plehve och ansvaret för inordet. Detta dokument sändes nu enkom ut till världens socialister och offentliggjordes av dem överallt i tidskrifter och tidningar. Huvudsaken är icke att världens socialister ej drogo i betänkande att göra det, ej heller att de vågade göra det, utan att de gjorde det som en helt naturlig sak, att de offentliggjorde liksom ett officiellt tillkännagivande från den internationella revolutionsrörelsen.

Detta kastar ett starkt ljus över revolutionen, det med {+-+} ger jag, men det är också fakta. Och de framläggas icke för regeringarna och de styrande klasserna på skryt eller för att skrämma dem, utan för att de skola få en djupare inblick i denna världsrevolutions anda och natur. Det är tid att revolutionen kräver hänsyn. Den har slagit rot i varje civiliserat land i världen. Så snart ett land blir civiliserat, slår revolutionen rot där. Med maskinernas införande i Japan infördes socialismen. Socialismen marscherade till Filippinerna sida vid sida med de amerikanska soldaterna. Det sista kanonskottets eko hade knappast dött hort förr än socialistiska filialer bildades på Cuba och Portorico. Långt betydelsefullare är det faktum att av alla de länder där revolutionen slagit ned har den ej släppt sitt tag i ett enda. Tvärtom, i alla länder blir dess grepp hårdare år från år. Den började som aktiv rörelse helt obemärkt för över en mansålder sedan. År 1867 var dess röststyrka i världen 30,000. År 1871 hade dess röstmassa ökats till 100,000. Icke förr än 1884 överskred den halva millionen. Men 1889 uppnådde den millionen. Nu hade den kommit i farten. År 1892 var världens socialistvotering 1,798,391; 1893 var den 2,585,898, 1895 3,033,718, 1898 4,515,591, 1902 5,253,054, 1903 6,285,374och anno Domini 1905 överskred den sjumillionsgrän-sen.

Denna revolutionslåga har ej heller lämnat Förenta staterna oberörda. År 1888 var det endast 2,068 socialiströster. År 1902 voro de 127,713. Och 1904 avgåvos 435,040 socialiströster. Vad var det som underblåste denna låga? Icke de svåra tiderna. De fyra första åren av det tjugonde århundradet ansågos för goda år, men under dessa år ökades revolutionärernas led med mer än 300,000 man som slungade sin utmaning i ansiktet på det borgerliga samhället och ställde upp sig under den röda fanan. I författarens hemstat, Galifornien, är var tolvte man nu en förklarad och inskriven revolutionär.

En sak måste man ha klar för sig. Detta är ingen spontan och löslig resning av en stor massa missnöjda och eländiga människor — en blind och instinktlik reaktion mot våld. Tvärtom, propagandan är intellektuell; rörelsen är grundad på ekonomisk nödvändighet och är en följd av den sociala utvecklingen, medan däremot de fattiga ännu icke ha rest sig. Revolutionären är ej en utsvulten och av sjukdom försvagad slav i ett hybble vid foten av. samhällsstegen, utan han är i allmänhet en duktig, välfödd arbetare som ser det ruskiga hybblet vänta på honom och hans barn och ryggar tillbaka för att anträda resan utför. De verkligt fattiga äro för hjälplösa för att hjälpa sig själva. Men man ämnar hjälpa dem, och den dag är icke långt avlägsen då deras massor skola komma revolutionärernas led att ytterligare svälla ut.

En annan sak måste man göra klar för sig. Fastän medelklassmän och yrkesmän deltaga i rörelsen, är det en avgjord arbetarrevolution. Över hela världen är den en resning av arbetarklassen. Världens arbetare som klasskämpa emot världens kapitalister som klass. Den s. k. högre medelklassen är en växande anomali inom sam-

hällsstriden. Den är en utdöende klass (fastän illfundiga statistiker påstå motsatsen), och dess historiska mission som buffert mellan kapitalist- och arbetarklasserna har nu nästan fullgjorts. För den återstår föga annat än att jämra sig .medan den allt mer och mer sjunker i glömska, liksom den redan har börjat jämra sig i populistiska och Jeffersondemokratiska toner. Striden har börjat. Revolutionen är här nu, och det är världens arbetare som befinna sig i uppror.

Helt naturligt framställer sig den frågan: varför är det så? En världsrevolution kan icke uppkomma på grund av en nyck. Nycker åstadkomma ingen enhällighet. Det måste vara en djupt rotad orsak som gör 7 millioner människor entsämmiga, kommer dem att uppsäga de borgerliga gudarna tro och lydnad och förlora tron på något så vackert som patriotismen. Det är många punkter i den anklagelse som de revolutionära rikta mot kapilalist-klassen, men för mitt syfte behöver blott en enda konstateras, och det är en punkt som kapitalet aldrig har besvarat och aldrig kan besvara.

Kapitalistklassen har styrt samhället, och dess styrelse har misslyckats. Och den har icke allenast misslyckats i sin förvaltning, utan den har misslyckats på ett beklagligt, skamligt och förskräckligt sätt. Kapitalistklassen har haft sådana möjligheter so.m aldrig förunnats någon föregående ledareklass i världshistorien. Den bröt med den gamla feodalaristokratien och skapade det moderna samhället. Den gjorde sig till herre över materien, organiserade livets maskineri och möjliggjorde en underbar aera för människosläktet, varunder ingen skulle behövagråta högt emedan han ej hade tillräckligt att äta, och där det för varje barn skulle finnas tillfälle till uppfostran, intellektuell och andlig utveckling. Sedan materien betvingats och livets maskineri organiserats, var allt möjligt. Här var den möjlighet Gud förlänade kapitalistklassen, men den misslyckades. Den var blind och glupsk. Den orerade om vackra ideal och hög moral, men den gned sig icke en enda gång i de blinda ögonen, gav icke vika en tum i sin glupskhet och störtade samman i ett fiasko lika storartat som det tillfälle den hade försummat.

Men allt detta är endast spindelväv för de borgerliga. Liksom de varit blinda i det förflutna, äro de blinda nu och kunna varken se eller förstå. Nåväl, låt oss formulera anklagelsen klart, i skarpa och otvetydiga ordalag. Tänk först och främst på grottmänniskan. Hon var en mycket enkel varelse. Hennes panna sluttade bakåt som en orangutangs, och hon hade knappt större intelligens. Hon levde i en fientlig omgivning, ett rov för alla slags vilda djur. Hon hade inga uppfinningar eller konster. Hennes naturliga förmåga att skaffa sig föda kan betecknas med, låt oss säga 1. Hon plöjde ej ens jorden. Med sin naturliga, ined siffran 1 betecknade förmåga höll hon sina köttätande fiender på avstånd och skaffade sig själv föda och tak över huvudet. Hon måste ha gjort allt detta, eljes skulle hon ej ha förökat sig och utbrett sig över jorden och släktled efter släktled alstrat en avkomma ända ner till oss nu levande.

Grottmannen med sin naturliga förmåga fick för det mesta tillräckligt att äta, och ingen groltman gick hungrig alltjämt. Han förde ett sunt friluftsliv, slog dank och vilade sig och hade gott om tid att öva sin inbillnings-kraft och uppfinna gudar. Det vill säga, han måste ej arbeta hela den tid han var vaken för alt få tillräckligt att äta. Grottmänniskans barn (och detta gäller alla vilda folks barn) hade en barndom, och därmed menas en lycklig barndom med lekar och utveckling.

Hur står det nu till med den moderna människan? Tänk på Förenta staterna, det mest blomstrande och upplysta land i världen. I Förenta staterna leva 10 millioner människor i fattigdom. Med fattigdom menas den ställning i livet vari man av brist på föda och lämplig bostad ej ens kan hålla sig uppe vid normal arbetskraft. I Förenta staterna finns det 10 millioner människor som ej ha tillräckligt att äta. I Förenta staterna finns det 10 millioner människor som ej kunna bibehålla normal kroppsstyrka, emedan de ej ha tillräckligt att äta. Detta betyder att dessa 10 millioner människor hålla på att om-kamma, dö, andligen och kroppsligen, emedan de ej ha tillräckligt att äta. Överallt i detta stora, blomstrande, upplysta land finns det män, kvinnor och barn som leva ett eländigt liv. I alla de stora städerna, där de äro avskilda i fattigkvarter hundratusen- eller miljonvis, blir deras elände djuriskt. Ingen grottmänniska har någonsin svultit så kroniskt som de svälta eller sovit på en så usel bädd som de eller frätts bort av röta och sjukdom som de eller trälat så tungt och i så långa timmar som de.

I Chicago finns en kvinna som har arbetat sextio timmar i veckan. Hon var klädsömmerska. Hon sydde knappar i klänningar. Bland Chicagos italienska bekläd-nadsarbetare är klädsömmerskornas veckolön i genomsnitt 90 cents, men de arbeta under alla årets veckor. Genomsnittslönen för dem som sy byxor är 1,31 dollaroch de ha i genomsnitt arbete under 27,85 veckor på året. Klädsömmerskornas årsinkomst är i genomsnitt 37 dollars, byxsömmerskornas 42,41. Sådana löner äro det samma som ingen barndom för barnen, ett djuriskt liv och allmän svält.

I olikhet mot grottmänniskan kan nutidsmänniskan ej få föda och tak över huvudet så snart hon känner sig hågad att arbeta för det. Nutidsmänniskan måste först komma över arbete, och det misslyckas ofta. Då blir nöden akut. Denna akuta nöd skildras dagligen i tidningarna. Jag skall anföra några av de otaliga exemplen.

I Newyork bodde en kvinna, Mary Mead. Hon hade tre barn, Mary, ett år, Johanna, två år, och Alice fyra år. Hennes man kunde ej få arbete. De svulto. De blevo vräkta från sin bostad Steuben Street 160. Mary Mead strypte sitt lilla barn, den ettåriga Mary, strypte den fyraåriga Alice, lyckades ej strypa den tvååriga Johanna och tog sedan själv gift. Fadern sade till polisen. »Ständig fattigdom hade gjort min hustru vansinnig. Vi bodde Steuben Street 160 till för en vecka sedan, då vi blevo vräkta. Jag kunde inte få något arbete. Jag kunde inte ens förtjäna så mycket som till mat att stoppa i våra munnar. Barnen blevo sjuka och svaga. Min hustru grät nästan ständigt.»

»Fattigvårdsstyrelsen är så överhopad med ansökningar från tiotusentals arbetslösa män att den befinner sig ur stånd att reda sig ined situationen.» Newyork Commer-cial, 11 januari 1905.

I en daglig tidning annonserar en nutidsman sålunda, emedan han ej kan få arbete så att han kan skaffa sig mat:»Ung man med god uppfostran, ur stånd att få arbete, önskar till läkare och bakteriolog sälja sin kropp för experimentella ändamål. Prisuppgift till box 3466, Examiner.»

»Frank A. Mallin infann sig i onsdags natt i centralpoliskontoret och begärde att bli häktad för lösdriveri. Han sade sig ha fåfängt sökt arbete så länge att han måste ha rätt all bli betraktad som lösdrivare. I alla händelser var han så hungrig att han måste ha mat. Polisdomaren Graham dömde honom till nitton dagars arrest.» — San Francisco Examiner.

I ett rum i Soto House, Fjärde gatan 32, San Francisco, fann man W. G. Robbins' lik. Han hade skruvat upp gasen. Man fann också hans dagbok, varur följande är utdrag:

»3 mars. Ingen utsikt att komma över något arbete här. Vad skall jag göra?

7 mars. Kan ännu inte komma över något.

8 mars. Lever på pannkakor för fem cents om dagen.

9 mars. Min sista fjärdedels dollar gått åt till hyran.

10 mars. Gud hjälpe mig. Har bara fem cents kvar.

Kan inte få något att göra. Och sedan? Svält eller —? Jag har givit ut min sista nickelslant i kväll. Vad skall

jag göra? Skall det bli stjäla, tigga eller dö? Jag har

aldrig stulit, tiggt eller svultit under alla de femtio år jag har levat, men nu står jag vid avgrundens rand — döden tycks vara den enda tillflykten.

II mars. Sjuk hela dagen — på eftermiddagen brinnande feber. Har inte haft något att äta i dag eller sedan tolvtiden i går. Mitt huvud, mitt huvud. Farväl, allesammans.»

Hur har nutidsmänniskans barn det i detta det mestblomstrande av alla länder? I Newyork gå 50,000 barn hungriga till skolan varje morgon. Från samma stad utsändes den 12 januari ett pressmeddelande över landet om ett fall rapporterat av doktor A. G. Daniel vid New-yorks sjukhus för kvinnor och barn. Det handlade om ett aderton månader gammalt barn, som genom sitt arbete förtjänade femtio cents i veckan i en arbetarkasärn där

man levde på svältlönat jobb.

»På en trashög i ett iskallt rum utan möbler hittades i förmiddags mrs Mary Gallin ihjälsvulten med ett gråtande fyra månaders barn vid bröstet i huset n:o 513 vid Myrtle Avenue, Brooklyn, av poliskonstapel Mc Gannon vid Flushing Avenue-stationen. I ett annat hörn av rummet sutto hopkrupna, för att värma varandra, fadern, James Gallin och tre barn, två å åtta år gamla. Barnen stirrade på polismannen som glupska djur. De voro uthungrade, och det fanns icke ett spår av föda i deras kala hem.» — Newyork Journal, 2 januari 1902.

I Förenta staterna släpa 80,000 barn livet ur sig ensamt i väverierna. I södern arbeta de i tolvtimmars-skift. De skåda aldrig dagsljuset. Nattskiftets barn sova då solen breder liv och värme över världen, medan dagskiftets äro vid maskinerna före dagningen och återvända till de usla kyffen, som kallas deras »hem», efter mörkrets inbrott. Många få ej mer än tio cents om dagen. Det finns små barn som arbeta för fem, sex cents om dagen. De som arbeta i nattskiftet hållas ofta vakna därigenom att man slår kallt vatten i ansiktet på dem. Det finns sex års barn som redan ha elva månaders nattarbete bakom sig. Då de bli sjuka och ej kunna stiga upp ur bädden för att gå till arbetet skickas karlar ut som rida från hus till hus för att locka och skrämma dem

2—281347. Revolution.till att stiga upp och gå till arbetet. Tio procent av dem få galopperande lungsot. Alla äro förkympta kräk, förvridna, slappa till kropp och själ. Elbert Hubbard säger om de arbetande barnen i söderns bomullsspinnerier:

»Jag ville lyfta upp en av de små trålarna för att känna hur mycket han vägde. Genom hans trettiofem skålpund skinn och ben gick en darrning av skräck, och han lutade sig fram för att knyta ihop en brusten tråd. Jag vidrörde honom för att tilldra mig hans uppmärksamhet och räckte honom en liten silverslant. Han såg slött på mig med ett ansikte som kunde ha tillhört en sextio års gubbe, så fårat, hopsnört och sorgset var det. Han räckte ej ut handen efter myntet — han visste ej vad det var. Det fanns dussintals sådana harn i detta spinneri. En läkare som var med mig sade att de förmodligen alla skulle vara döda inom två år och deras platser upptagna av andra — det fanns många, många flera. De flesta dö i lunginflammation. Deras fysik är mogen för sjukdomen, och då den kommer, är det ingen motståndskraft. Medicin verkar rent av icke alls — deras natur är misshandlad, stukad, vanmäktig, och barnet sjunker i dvala och dör.»

Så står det till med nutidsmänniskan och nutidsmänniskans barn i Förenta staterna, det mest blomstrande och upplysta av alla länder på jorden. Man måste komma ihåg att de anförda exemplen endast äro exempel, men att de kunna mångfaldigas tusentals gånger. Man måste också komma ihåg att vad som gäller för Förenta staterna gäller för hela den civiliserade världen. Ett sådant elände förekom ej bland grottmänniskorna. Vad har då hänt? Har grottmänniskans fientliga omgivning blivit ännu fientligare mot hennes avkomlingar? Hargrottmänniskans naturliga 1-duglighet till att skaffa föda och tak över huvudet hos den moderna människan minskats till 1j2 eller 1/4?

Tvärtom, grottmänniskans fientliga omgivning har blivit utrotad. För den moderna människan existerar den ej längre. Alla köttätande fiender, fornvärldens dagliga hotelse, ha blivit dödade. Många av rovdjurssläktena äro utdöda. Här och där i avlägsna delar av världen dväljas ännu några av människans farligaste fiender. Då nutidsmannen vill ha förströelse och omväxling, beger han sig till de avlägsna delarna av världen för att jaga. Och i sysslolösa stunder beklagar han sig bittert över att allt »storvilt» i en icke avlägsen framtid kommer att försvinna från jorden.

Ej heller har människans förmåga att skaffa föda och tak över huvudet minskats sedan grottmänniskornas dagar. Sedan grottmänniskans dagar har man underlagt sig materien. Materiens hemligheter ha upptäckts. Dess lagar ha formulerats. Man har gjort underbara uppfinningar, alla avsedda att fruktansvärt stegra människans naturliga förmåga att skaffa föda och tak över huvudet och underlätta hennes ansträngningar att bruka jorden, bearbeta gruvor, tillverka varor och sköta transport och samfärdsel. Från grottmänniskan till hantverkarna för tre släktled sedan har stegringen i förmågan att skaffa föda och tak över huvudet varit mycket stor. Men nu för tiden har dugligheten hos hantverkaren för tre släktled sedan i sin lur blivit många gånger ökad genom maskinerna. Förr krävdes det 200 timmars mänskligt arbete för att lasta 100 tons malm på en järnvägsvagn. Nu behövs det, tack

vare maskinerna, endast två timmar till utförande av samma arbete. Förenta staternas Arbets-departement har upprättat följande tabell som visar den jämförelsevis nya stegringen i människans förmåga att skaffa föda och tak över huvudet:

Korn (100 bushels).......

Råg (50 bushels, tröskad, halm och agnar skurna

till foder) ....

Havre (160 bushels) .....

Vete (50 bushels)........

Malmlastning (att lasta 100 tons järnmalm på

en järnvägsvagn) .....

jiollossning (att transportera 200 tons från kanalbåtar till lårar på 400 fots avstånd) ....

Maskintimmar. Ilandraftstimmar. 9 211 34 228 28 265 7 160 2 200 20 240

Enligt samma auktoritet kan arbetet under de bästa ordnade jordbruksförhållanden producera 20 bushels vete för 66 cents eller 1 bushel för 31/3 cents. Detta gjordes vid en bonanzafarm på 10,000 acres i Californien och var genomsnittskostnaden för farmens hela produktion. Mr Carroll D. Wright säger att nu för tiden 4,500,000 man med maskinernas tillhjälp kunna åstadkomma en produktion som skulle kräva 40 millioner mans arbete om den åstadkoms med handkraft. Professor Herzog i Österrike säger att 5 millioner människor med moderna maskiner, sysselsatta med samhällsnyttigt arbete, skulle kunna förse en befolkning på 20 millioner med alla livets nödvändighetsvaror och små lyxartiklar genom att arbeta 11/2 timme om dagen.

Under sådana förhållanden, då materien övervunnits och människans förmåga att skaffa sig föda och tak överhuvudet stegrats tusenfalt över grottmänniskans förmåga, hur kommer det sig då att millioner människors liv är eländigare än grottmänniskans? Det är den fråga revolutionären gör, och han riktar den till den styrande klassen, kapitalistklassen. Kapitalistklassen svarar ej på den. Kapitalistklassen kan ej besvara den.

Om nutidsmänniskans förmåga att skaffa föda och husrum är tusen gånger större än grottmänniskans, varför finns det då nu 10 millioner människor i Förenta staterna som ej äro tillfredsställande närda och logerade? Om grottmänniskans barn ej behövde arbeta, varför måste då nu för tiden 80,000 barn i Förenta staterna träla sig till döds bara i bomullsspinnerierna? Om grottmänniskans barn ej behövde arbeta, varför äro då i våra dagar 1,752,187 barn arbetsträlar i Förenta staterna?

Det är en ofrånkomlig punkt i anklagelseakten. Kapitalistklassen har bedrivit vanstyre, och det gör den ännu i dag. I Newyork gå 50,000 barn hungriga till skolan, och i samma stad finns det 1,320 millionärer. Huvudsaken är emellertid icke att det stora flertalet av människosläktet har det uselt på grund av de rikedomar kapitalistklassen har slagit under sig. Långt därifrån. Huvudsaken är i själva verket att flertalet av människosläktet har det uselt, icke av brist på den rikedom kapitalistklassen slagit under sig, utan av brist på den rikedom som aldrig skapats. Denna rikedom har aldrig skapats emedan kapitalistklassen har hushållat för slösaktigt och oförnuftigt. Blind och glupsk och vanvettigt sniken har kapitalistklassen icke allenast icke skött sin förvaltning på bästa sätt, utan så dåligt som möjligt. Det är ett häpnadsväckande vanstyre. Den omständigheten kan ej nog starkt betonas.Inför det faktum att nutidsmänniskan lever uslare än grottmänniskan och att nutidsmänniskans förmåga att skaffa föda och husrum är tusenfalt större än grottmänniskans finns ingen annan tänkbar lösning än att vanstyret varit häpnadsväckande.

Med världens naturliga resurser, de redan uppfunna maskinerna, en rationell organisering av produktion och fördelning och ett lika rationellt förhindrande av misshushållning, skulle de arbetsföra ej behöva arbeta mer än två å tre timmar om dagen för att föda, kläda, härbärgera och uppfostra alla och ge alla ett visst mått av små lyxvaror. Det skulle ej längre finnas någon materiell brist och eländighet, barn skulle ej längre behöva träla sig

till döds, män, kvinnor och barn skulle ej längre behöva leva som djur och dö som djur. Man skulle icke allenast ha fått makt över materien, utan också över maskinerna. Den dagen skulle handlingsdriften bli vackrare och ädlare än nu för liden, då magen utgör sporren. Ingen man eller kvinna, intet barn, skulle av den tomma magen drivas att handla. Tvärtom, de skulle drivas att handla som ett barn sporras under skoltävlingarna, som > gossar och flickor under leken, som vetenskapsmän då de formulera naturlagar, uppfinnare då de tillämpa dem, målare och skulptörer då de måla dukar och forma till lera, skalder och statsmän då de tjäna mänskligheten genom att sjunga och lägga sin statsklokhet i dagen. Den andliga, intellektuella och konstnärliga lyftning som blev följden av ett sådant samhällstillstånd skulle vara oerhörd. Hela mänskligheten skulle ta ett väldigt uppsving.

Detta var den uppgift som förelädes kapitalistklassen. Mindre blindhet hos dem, mindre glupskhet och en rationell hushållning var allt vad som erfordrades. Enhärlig sera var tänkbar för människosläktet. Men kapitalistklassen svek. Den förvandlade civilisationen till en tortyrkammare. Och kapitalistklassen kan ej skylla ifrån sig. Den visste att den nu hade ett tillfälle. Dess visa män talade om detta tillfälle, dess vetenskapsmän påpekade detta tillfälle. Allt vad de sade står nu i böckerna som lika många fällande bevis. Den ville icke lyssna. Den var för glupsk. Den steg oblygt fram (som den gör ännu i dag) i våra lagstiftande församlingar och förklarade att vinst var otänkbar utan barnarbete. Den vys-sade sitt samvete till sömns med att orera om vackra ideal och hög moral och tillät att människosläktets lidande och elände fortgick och ökades. Med ett ord, kapitalistklassen underlät att begagna sig av tillfället.

Men tillfället föreligger ännu. Kapitalistklassen har blivit vägd och befunnen för lätt. Återstår nu för arbetarklassen att se till vad den kan göra av detta tillfälle. »Men arbetarklassen är oförmögen», säger kapitalistklassen. »Vad vet ni om det?» svarar arbetarklassen. »För att ni har misslyckats behöva ju inte vi misslyckas. Yi ämna i alla fall försöka. Vi äro 7 millioner som säga det. Vad bar ni att säga om det?»

Och vad kan kapilalistklassen säga? Bedyra att arbetarklassen är oförmögen. Bedyra att alla revolutionärernas anklagelser och argument äro oriktiga. Men de 7 millionerna revolutionärer finnas fortfarande kvar. Deras existens är ett faktum. Deras tro på sin förmåga och på sina anklagelser och argument är ett faktum. Deras ständiga tillväxt ar ett faktum. Deras avsikt att omstörta det nuvarande samhället är ett faktum, likaså deras avsikt att göra sig till herrar över världen med all dess rikedom, alla dess maskiner och regeringar. Vidare ärdet ett faktum att arbetarklassen är betydligt talrikare än kapitalistklassen.

Revolutionen är en arbetarklassens revolution. Hur kan kapitalistklassen, som är en minoritet, hejda denna revolutionsström? Vad har den att komma med? Vad tillgriper den? Arbetsgivarföreningar, påbud, processer avsedda att plundra fackföreningarnas kassor, oväsen och intriger för att åstadkomma lockout, bitter och oblyg opposition mot åttatinimarsdagen, kraftiga ansträngningar alt hindra alla reformer beträffande barnarbetet, försök att till vad pris som helst slå under sig kommunalstyrelsen, starka påtryckningar på kongressledamöterna, mut-system inom lagstiftande församlingar för att åstadkomma kapitalistisk lagstiftning; därtill bajonetter, kulsprutor, polisbatonger, organiserade strejkbrytare och väpnad milis — det är vad kapitalistklassen tornar upp framför revolutionens stormflod som om den därigenom kunde hejda den.

Kapitalistklassen är lika blind i dag för revolutionens hotelser som den hittills varit det för sin egen av Gud förelagda uppgift. Den ser inte hur vansklig dess ställning är, förstår icke den hotande revolutionens makt. Den går helt lugnt sin väg fram, orerar om vackra ideal och hög moral och ävlas sniket efter materiell vinst.

Ingen störtad regent eller klass i det förflutna har någonsin haft öppen blick för den revolution som störtat dem, och så är det också med kapitalistklassen nu för tiden. I stället för att kompromissa, i stället för att öka till sin livslängd genom försonlighet och genom att avstå från några av de svåraste förtrycksmetoderna gentemot arbetarklassen, bekämpar den arbetarklassen, driver arbetarklassen till revolution. Varje bruten strejk underde senare åren, varje legalt plundrad fackföreningskassa,. varje lockout har drivit de därigenom direkt förorättade medlemmarna av arbetarklassen, i hundratal och tusental,, över i socialismens armar. Visa en arbetare att hans fackförening är maktlös, och han blir revolutionär. Bryt en strejk genom maktspråk eller ruinera en fackförening genom en process, — då lyssna de därigenom förorättade arbetarna till socialisternas sirensånger och äro för

alltid förlorade för de politiska kapitalistpartierna.

Fientligt motstånd har aldrig sövt revolutionen till ro,, och fientligt motstånd är nästan allt vad kapitalistklassen har att komma med. Det är sant, den bjuder på några antikverade slagord som voro mycket verkningsfulla förr i världen, men nu ej längre äro det. Fjärde-juli-frihet formulerad å la Självständighetsförklaringen och franska encyklopedislerna är knappast tillämplig i våra dagar.. Den tilltalar icke arbetaren so.m fått sin huvudskål krossad av en polisbatong, sin fackföreningskassa plundrad genom ett rättsutslag eller blivit berövad sitt yrke genom en arbetssparande uppfinning. Ej heller förefaller Förenta staternas författningskonstitution så härlig och omistlig för en arbetare som suttit i fängelse för politiska förseelser eller tvärtemot konstitutionen blivit utvisad från Colorado. Ej heller utgör det någon balsam för denne arbetares sårade känslor om han läser i tidningarna att både fängelsestraffet och utvisningen voro i hög grad rättvisa, lagliga och i enlighet med konstitutionen. »Åt helvete då med konstitutionen!» säger han, och en ny revolutionär har skapats till — av kapitalistklassen.

Kort och gott, så blind är kapitalistklassen att den ej gör någonting för att öka till sin livslängd utan tvärtom gör allt för att förkorta den. Kapitalistklassen har ingen-ting att bjuda som är rent, ädelt och livskraftigt. Revolutionärerna ge allt som är rent, ädelt och livskraftigt. De ge tjänster, osjälviskhet, offer, martyrskap — det som skarpt väcker folkets fantasi, värmer deras hjärtan med den glöd som härrör av dragning till det goda och övervägande är religiös till sin natur.

Men revolutionärerna spela på alla strängar. De komma med fakta och statistik, ekonomiska och vetenskapliga argument. Om arbetaren endast är självisk, visa de honom, bevisa honom matematiskt, att hans villkor komma att bli förbättrade genom revolutionen. Om arbetaren är av högre typ, driven av impulser till rättsinnat uppförande, om lian har själ och intelligens, erbjuda revolutionärerna honom spis för själen och intelligensen, allt sådant storartat som ej kan mätas med dollars och cents eller betvingas med dollars och cents. Revolutionären ropar mot oförrätter och orättvisor och predikar rättskaf-fenshet. Och han sjunger den mest uppryckande av alla sånger, den eviga sången om människans frihet — en sång från alla länder, på alla tungomål och från alla tider.

Endast få medlemmar av kapitalistklassen se revolutionen nalkas. De flesta av dem äro för okunniga, och många äro för rädda för att se den. Det är samma gamla historia — den gamla berättelsen om varje döende styrande klass i världshistorien. Feta av makt och ägodelar, rusiga av framgång och förslappade av övermättnad och overksamhet efter slutad strid likna de drönama som klumpa sig fast omkring honungskakorna då arbetsbien kasta sig över dem och göra slut på deras klotrunda tillvaro.

Presidenten Roosevelt ser dunkelt revolutionen, är upp-skrämd av den och ryggar tillbaka för att se den. Han säger: »Framför allt måste vi komma ihåg att allt slags klasshat inom den politiska världen är om möjligt ännu mera syndigt, ännu mera fördärvligt för nationens väl än parti-, ras- eller religionshat.»

Presidenten Roosevelt förfäktar att klasshat inom den politiska världen är syndigt. Men klasshat inom den politiska världen är just vad revolutionärerna predika. »Låt klasskrigen inom den industriella världen fortsätta», säga de, »men utsträck klasskrigen till den politiska världen.» Deras ledare Eugene Y. Debs säger: »Då det gäller denna kamp, finns det ingen god kapitalist och ingen dålig arbetare. Varje kapitalist är er fiende, och varje arbetare är er vän.»

Detta är klasshat inom den politiska världen och därtill hämnd. Detta är revolutionen. År 1888 fanns det endast 2,000 revolutionärer av denna typ i Förenta staterna; 1900 var det 127,000 revolutionärer, 1904 435,000. Synd enligt presidenten Roosevelts definition blomstrar och växer tydligen i Förenta staterna. Han har alldeles rätt, ty det är revolutionen som blomstrar och växer.

Här och där uppfångar en medlem av kapitalistklassen en klar glimt av revolutionen och upphäver ett varningsrop. Rektor Eliot vid Harvarduniversitetet upphävde ett sådant rop: »Jag nödgas tro att det nu föreligger en

socialistfara som aldrig förr varit så hotande i Amerika i så farlig form, emedan den aldrig förr hotat i så väl organiserad form. Faran ligger i att socialisterna lägga fackföreningarna under sitt välde.» Och de kapitalistiska

arbetsgivarna ta ej hänsyn till varningarna, utan fullkomna sina strejkbrytarorganisationer och sluta sig fas-tare än någonsin tillsammans för att göra ett samfällt anfall på det som är dyrbart för fackföreningarna — the closed shop. Så långt som detta anfall lyckas, precis så långt förkortar kapitalistklassen sin livslängd. Det är den gamla historien, om och omigen. De rusiga drönarna klumpa sig ännu glupskt fast omkring honungskakorna.

En av våra dagars mest roande syner är kanske den amerikanska pressens hållning gentemot revolutionen. Det är också en tragisk syn. Den tvingar åskådaren att tydligt känna sin stolthet över att människosläktet minskas. Självsäkra yttranden ur okunnighetens mun narra kanske gudarna att skratta, men de borde narra människorna att gråta. Och de amerikanska tidningsredaktörerna (i allmänhet) äro så impulsiva! Den gamla klass-skiljande sentensen »Människorna äro icke födda fria och jämlika» uttalas högtidligt och snusförnuftigt som någonting alldeles vitglödande nytt från den mänskliga visdomens ässja. Deras tomma svammel vittnar ej om annat än en skolpojkaktig insikt i revolutionens natur. Själva äro de parasiter på kapitalistklassen och tjäna denna klass genom att knåda allmänna opinionen, och även de klumpa sig rusigt fast omkring honungskakorna.

Detta gäller naturligtvis endast det stora flertalet av amerikanska tidningsredaktörer. Om man påstod att det gällde dem alla, skulle det vara att kasta alltför stark skugga över människosläktet. Det skulle också vara osant, ty här och där ser en och annan tidningsskrivare klart — och i så fall, driven som han är av magsporren — är han vanligen rädd för att säga vad han tänker om saken. I fråga om revolutionens vetenskapliga och sociologiska sida är genomsnittsjournalisten ungefär en generation ef-ter sin tid. Han är andligen lat, accepterar inga fakta förr än de antagits av majoriteten och sätter en ära i att vara konservativ. Han är optimist av instinkt, benägen att tro att det är bäst som det är. Det har revolutionären slutat med för längesedan, och han tror icke att det är bäst som det är, utan att det är som det är och att det icke alls är som det borde vara.

Då och då gnuggar en tidningsskrivare ögonen eftertryckligt, uppfångar en plötslig glimt av revolutionen och utbrister i en naiv ordström, som t. ex. den som skrev följande i Chicago Chronicle: »Amerikanska socialister

äro revolutionärer. De veta att de äro revolutionärer. Det är hög tid att andra människor sätta sig in i detta faktum.» En vitglödande, spritt ny upptäckt, och han grep sig an med att ropa ut från taken att vi sannerligen äro revolutionärer. Nå, det är just vad vi ha gjort i alla dessa år — ropat ut från taken att vi äro revolutionärer, ocli hejda oss den som kan!

Tiden borde vara ute för den uppfattningen att »revolution är något ohyggligt... det blir ingen revolution». Likaså borde tiden vara ute för en annan välbekant uppfattning: »Socialismen är slaveri... den kommer aldrig

att segra.» Det är ej längre fråga om dialektik, teorier och drömmar. Sådant hör inte hit. Revolutionen är ett faktum. Den är här nu. Sju millioner organiserade re-volutionsmän, som arbeta dag och natt, hålla på att predika revolution — lidelsens evangelium, människosläktets förbrödring. Det är icke allenast en kallblodig ekonomisk propaganda, utan det är väsentligen en religiös propaganda med någonting av Paulus’ och Kristus’ glöd. Kapitalistklassen är anklagad. Den har misslyckats i sinstyrelse, och styrelsen skall tas ifrån den. Sju millioner män av arbetarklassen säga att de ämna förmå de övriga arbetarna att sluta sig till dem och ta ifrån dem styrelsen. Revolutionen är här, nu. Hejda den, den som kan. Sacramento River, mars 1905.

»Blott dårar tala ont om jordens stoft — Av samma stoft som jag ha stjärnor danats.»

Den värste, barockaste sömngångare på hela planeten! Fastkedjad i kretsen av sina egna inbillningar är människan alldeles för angelägen att glömma sitt ursprung och att rynka på näsan åt sitt kött som blöder likt allt annat kött och är gott att äta. Civilisationen (som utgör en del av hennes inbillningars kedja) har brett en fernissa över huden på det mjukskaliga djur som kallas människa. Det är en mycket tunn fernissa, men människan är så underligt funtad att hon hoverar sig över det lilla hon åstadkommit och tror att hon är beklädd med pan-sarplåt.

Och ändå är människan i dag den samma som drack ur sin fiendes huvudskål i de mörka tysta skogarna, som plundrade städer och stal sina hustrur från grannstam-marna som andra tjutande urmänniskor. Människans kött- och blodkropp har ej förändrats på flera tusen år. Ej heller har hennes själ förändrats. Det finns ingen själskraft hos nutidsmänniskan som ej existerade i människosjälarna för långa tider sedan. Människan har i dag intet

begrepp som är för vittomfattande och djupt och abstrakt för att icke Platos eller Aristoteles' intelligens skulle kunna fatta det. Ge Plato eller Aristoteles sammakunskapsförråd som nutidsmänniskan har tillgång till, och Plato eller Aristoteles skulle resonera lika djupsinnigt som nutidsmänniskan och komma till ganska liknande slutsatser.

Det är samme gamle animalislce man, ehuru visserligen överdragen med en tunn och magisk fernissa som kommer honom att drömma rusiga, inbilska drömmar och rynka på näsan åt sitt eget kött och blod under överdraget. Det otuktade djur som ligger på lur i hans inre är som den inom jordskorpan instängda jordbävningens vidunder. Liksom han invaggar sig i säkerhet gentemot detta tills det reser sig och slukar en stad, invaggar han sig i säkerhet gentemot det förra tills det rycker upp honom ur hans drömmar och han står där blott och bar, ett djur som alla andra djur.

Svält honom, låt honom gå miste om sex måltider, så ser du djurets hungriga käft gapa genom fernissan. Ställ dig emellan honom och den hona av hans eget släkte som hans parningsdrift är riktad mot, ocli du ser hans ögon gnistra som en ilsken katts, du hör vildhingstens skrik i hans strupe och ser hans händer knyta sig som orangutangens. Han kanske till och med slår sig för bröstet. Såra hans dumma fåfänga som han utger för upphöjd stolthet — kalla honom lögnare, och du ser det röda djuret inom honom knyta en hand snabb som en tigertass eller en örnklo, skälvande av begär att rivas och sarga.

Det är ej nödvändigt att kalla honom lögnare för att såra hans fåfänga. Säg till en indian att han inte har kunnat stjäla hästar från grannstammen eller säg till en man som lever i ett borgerligt samhälle att han har uraktlåtit att betala sina skulder hos kvarterets kryddkrä-mare, och resultatet blir det samma. Bägge, både indianen och borgaren, äro överdragna med litet olika fernissa, det är alltsammans. Det erfordras ett litet olika stick för att få den att falla av. De otuktade djuren därunder äro de samma.

Men gå ej bröstgänges till väga mot mannen, låt honom hållas med sitt sömngångeri, och han sparkar ifrån sig den livsstege på vilken han klättrat upp, utropar sig till världens medelpunkt, drömmer smutsigt beräknande drömmar om sin egen privata gud och dillar metafysiskt om sin egen välsignade odödlighet.

Han lever emellertid i en verklig värld, andas verklig luft, äter verklig mat och sover under verkliga filtar för att skydda sig mot verklig köld. Och det är där skon klämmer. Han måste ackommodera sig efter den verkliga världen och på samma gång upprätthålla det sublima i sin dröm. Resultatet av denna blandning av verkligt och overkligt blir en enda röra. Mannen som går i sömnen genom den verkliga världen blir en sådan trasslig härva av motsägelser, paradoxer och lögner att han måste ljuga för sig själv för att inte bli väckt ur sin sömn.

Jag vill i förbigående sagt anmärka att somliga människor äro märkvärdigt inrättade beträffande detta självbedrägeri. De excellera i att bedra sig själva. De tro, att de lära andra att tro. Det blir deras uppgift i samhället, och några av dem få stora löner för att de skola lära sina medmänniskor att tro t. ex. att de inte äro som andra djur, inbilla kungen och även hans parasiter och hejdukar att han är Guds egen förvaltare av så många kvadratmil av jordytan, lära köpmännen och bankmännen att samhället vilar på deras axlar och att civilisationen

3—261347. Revolution.skulle falla i spillror om de droge sig undan och upphörde med sina rofferier och småstölder.

Yrkesboxning är något förskräckligt. Det påstår mannen som går i sömnen. Han orerar om det och skriver i tidningarna om det och bråkar med lagstiftarna om det. Det finns ingenting djuriskt hos honom. Han är en förfinad ande som svävar i höga rymder och andas förfinad eter — då han jämför sig med yrkesboxaren. Mannen som går i sömnen vill inte veta av köttet och hela dess underbara spel av muskler, leder och nerver. Han känner att det är någonting gudalikt i de hemlighetsfulla djupen av hans varelse, han förnekar sin släktskap med människodjuret och fortfar att gå genom världen och genom handlingar visa att det finns något gudalikt hos honom.

Han sitter vid en pulpet och idkar dollarjakt under sitt livs veckor och månader och år. För honom gestaltar sig det gudalika livet till ett problem av ungefär följande lydelse: Eftersom den stora massan av människor an-

stränger sig för att skapa rikedom, hur kan man då bäst sticka sig in mellan den stora massan av människor och

den rikedom de skapa och komma åt en bit för egen räkning? Med fruktansvärd anspänning av sin slughet, förställningsförmåga och falskhet ägnar han sitt gudalika liv åt detta syfte. Om han lyckas, blir hans somnambu-lism ännu djupare. Han mutar riksdagsmän, köper domare, bluffar sig fram på förberedande valmöten och går sedan och lejer andra människor till att säga honom att allt detta är riktigt och ärofullt. Och det lustigaste är att denne ärkebedragare tror allt vad de säga honom. Han läser endast de tidningar och tidskrifter som säga honom vad han vill höra, lyssnar endast till de biologer som säga honom att han är den vackraste produkten av kam-pen för tillvaron och sluter sig endast till sitt eget släkte, och där gunga de som apor av och an och tala om för varandra hur stora de äro.

Under sitt gudalika liv ignorerar han köttet — tills han sätter sig till boids. Han slår ihop händerna av fasa vid tanken på den djuriske yrkesboxaren, och slår sig sedan ned och proppar sig full med rostbiff, utvald och röd så att blodet sipprar fram för varje manöver av det verktyg som kallas kniv. Han har ett tygstycke som han kallar servett, varmed han torkar köttets feta sås från sina läppar och håret på sina läppar.

Han känner äckel vid tanken på två yrkesboxare som bearbeta varandra med knytnävarna, men på samma gång vägrar han — emedan det skulle kosta honom pengar — att anskaffa skydd mot maskinerna i sin fabrik, fastän han vet att bristen på sådant skydd årligen krossar, misshandlar och fördärvar tusentals arbetande män, kvinnor och barn så att de förlora sitt mänskliga utseende. Han pladdrar om saker lika förfinade och andliga och gudalika som han själv, och han och människorna som höra till hans anhang förfalska gladeligen de varor de sända ut i marknaden och som årligen ta livet av tusentals små barn.

Han ryggar tillbaka vid tanken på den fasansfulla synen av två män som stå ansikte mot ansikte med box-handskar på den repinhägnade estraden, men på samma gång ropar han på större arméer och större flotta, mera fördärvbringande krigsmaskiner som i en enda urladdning krossa och slita i stycken flera människovarelser än som ha dött under hela boxkampens historia. Han mutar en kommunalnämnd för att skaffa sig skattefrihet eller en lagstiftande församling för att utverka ett handelsmo-nopol; men ingen har någonsin hört talas om att han under hela sitt sömngångarliv har mutat någon lagstiftande församling för att vinna något moraliskt syfte som t. ex. avskaffande av yrkesboxning, lagar mot barnarbete, förordningar mot livsmedelförfalskning eller ålderdoms-pensionering.

»Ja, men vi arbeta inte för det kommersiella livet», invända de förfinade, de vetenskapliga, de som ägna sig åt konst och litteratur. Även de äro sömngångare. De arbeta inte för det kommersiella livet, men de arbeta ej heller emot det av alla krafter. De underkasta sig det och dess brutalitet, dess blodtörst. De utbilda klassiska statsekonomer som förklara att det enda möjliga sättet för män ooh kvinnor att skaffa sig föda och husrum är att följa de bestående metoderna. De producera universitets-professorer, män som göra anspråk på lärareroller och på samma gång förfäkta att vetenskapens sublima ideal är att lidelsefritt utbreda lidelsefria läror. De tjäna de män som leda det kommersiella livet, ge sina söner en somn-ambulistisk uppfostran, predika att sömngångeri är det enda sättet att gå och att de som gå annorlunda äro ata-vismer eller anarkister. De måla tavlor åt de kommersiella, skriva böcker åt dem, sjunga sånger för dem, spela pjäser för dem och ge dem in diverse medikament då deras kropp har blivit pussig eller förstoppad av frosseri och brist på motion.

Så har man de snälla, vänliga sömngångarna som inte bedriva yrkesboxning, inte delta i det kommersiella spelet, inte predika somnambulism, inte göra något annat än leva av aktieutdelningar destillerade ur den färglösa, vita vätska som flyter i ådrorna på små barn, ur mödrars tårar, kraftfulla mäns blod och gamlingars stönandenoch suckar. Tjuvgömmaren är lika dålig som tjuven — ja, tjuven är intressantare än tjuvgömmaren, han har åtminstone mod att löpa risken. Men de snälla, vänliga människor som inte göra någonting alls tro icke på detta, och påståendet gör dem onda — för ett ögonblick. E>e använda åtskilliga trollformler påminnande om en be-svärjares då han driver ut djävlar. De ord som de snälla, vänliga människorna upprepa för sig själva och för varandra låta ungefär som »avhållsamhet», »måttlighet», »driftighet», »dygd». Ibland säga de dem bakvänt, och då låta de som »slöseri», »supighet», »slarv» och »omoral». De förstå i själva verket ej meningen med dessa uttryck, men de tro att de göra det, och det är allt vad som behövs för sömngångare. Att helt lugnt rabbla upp

sådana fraser driver ofelbart bort de djävlar som väcka och verkar sömngivande.

Våra statsmän sälja sig själva och sitt land för guld. Våra kommunaltjänstemän och lagstiftare begå otaliga svek. Å, denna värld av humbug och bedrägeri! Denna sömngångarvärld vars hysteriskt känsliga medborgare känna sig upprörda över yrkesboxarnas brulaliteter och som varje år icke allenast bete sig brutalt utan döda tusentals små barn genom tungt arbete och förfalskade födoämnen! Långt bättre att få blånader i ansiktet av en ärlig boxares knytnäve än att få magsäcken sönderfrätt av en oärlig fabrikants preparerade oxkött.

Yrkesboxarna äro indelade i klasser. Lättviktsboxare slåss med lättviktsboxare, de slåss aldrig med tungviktsboxare och ohederliga stötar äro icke tillåtna. Men i sömngångarnas värld, där de upphöjda andarna dväljas, finnas inga klasser och ohederliga stötar utdelas ständigt och bli aldrig föremål för klander. Men de kallasicke ohederliga stötar. Naglarnas, huggtändernas, knytnävarnas och påkarnas värld har förgåtts, säga sömngångarna. En rabattering är ingen utspärrad klo. En Wall-street-kupp är intet bett med huggtänderna. Bulvaner i bolagsstyrelsen och falska räkenskaper äro inga otillåtna stötar i maggropen. En present av kolaktier från en gruv-jobbare till en järnvägspamp är ingen rispa i inälvorna på en konkurrerande gruvjobbare. De hundra millioner dollars varmed en affärskupp tvingar mannen med en million dollars på knä är ingen knölpåk. Mannen som går i sömnen försäkrar att det är ingen knölpåk. Det sam-jna säga alla hans själsfränder. De samla sig och ge hög-iidligt och dumdrygt ifrån sig vissa ljud som låta som »diskretion», »skarpsinnighet», »initiativ» och »företagaranda». Dessa ljud äro särskilt behagliga då de vändas bak och fram. De betyda då det samma, men låta annorlunda. Och i alla händelser, antingen de exekveras framlänges eller baklänges, vålla de intet avbrott i sömngångarstämningen.

Då en boxare utdelar en otillåten stöt, avbrytes matchen genast, han är diskvalificerad och publiken hyssjar efter honom då han går. Men då en sömngångare utdelar en otillåten stöt utropas han genast till segrare och tillerkännes priset, och under bifallsrop utbyter han genast sitt pris mot ett säte i Förenta staternas senat, ett groteskt palats vid Femte avenyn eller donationer till kyrkor, universitet och bibliotek, för att inte tala om de tidningar som få betalt för att sjunga hans lov.

Det röda djuret inom sömngångaren vill ut. Han klandrar skarpt yrkesboxningen och hetsar det röda djuret till andlig kamp. Den förgiftade lögnen, den ondskefulla, sladdrande tungan, det hjärtlösa hånets brutalitet, denmoderna affärs- och salongsvärldens lömska elakhet — däri består det röda djurets stötar och klösningar då sömn-gångaren är i farten. Det är icke intelligensens överstötar och kortarmstötar och skenslag. Det är intelligensens otillåtna stötar som aldrig ha brännmärkts så som de otillåtna stötarna i boxningen. (Vore det ej bättre att slå en man rakt på munnen med knytnäven än att beljuga honom eller baktala dem som stå honom närmast och äro honom kärast?)

Ty detta är intelligensbrott, och de äro tyvärr mycket vanligare än boxslag på munnen. Och var och en som prisar anden framför köttet bekräftar genom sin egen tros-förkunnelse att andens eller intelligensens brott äro långt fruktansvärdare än köttets. Så stå sömngångarna där beslagna tack vare sin egen trosförkunnelse •— men de äro inga riktiga levande och vakna människor, och de fortfara att mumla trollformler som skingra alla tvivel angående deras eviga och av ingenting förminskade ära.

Det kan nog vara bra att döda apor och tigrar, men det är knappast rätt att utrota de ärliga och modiga aporna och tigrarna och låta de lömska apornas och tigrarnas följe leva. Yrkesboxningens apor och tigrar komma att dö ut i sinom tid i följd av den naturliga utvecklingen, men de dö ej ut så länge de lömska sömngångarapoma och -tigrarna rivas och klösas och slåss. Detta är intet försvarstal för yrkesboxarna. Det är ett knytnävsslag mellan ögonen på sömngångarna som driva omkring och mumla trollformler och tacka Gud för att de ej äro som de andra djuren.

Glen Ellen, Californien, juni 1906.Människan är en blind, hjälplös varelse. Hon ser stolt ned på det arv tidsåldrarna godhetsfullt givit henne, men ändå lyder hon omedvetet varje befallning det innebär, ty det har gått henne i blodet, och hennes själs djupaste rötter äro inbäddade däri. Hur en man än må anstränga sig, kan han ej undkomma det — om han inte är ett snille, en av dessa sällsynta varelser vilka ensamma ha privilegiet att göra

alldeles nya och originella saker på ett alldeles nytt och originellt sätt. Men den av vanligt stoft danade mannen, som endast äger talanger, kan blott göra vad som har gjorts före honom. I bästa fall, om han arbetar flitigt och ägnar de ömmaste omsorger åt sin utveckling, kan han upprepa alla sin släkts föregående handlingar eller åtminstone någon av dem; han kan till och med göra någon av dem bättre, men därvid stannar han, hela hans ätts samfällda händer vila tungt över honom.

Men vad angår lians idéer, som påtvingats honom och som han ivrigt samlat in från den stora världen alltsedan den dag då hans ögon först riktades på föremålen och han överraskad tryckte sig intill sin mors varma bröst — kan han ej skaka av sig deras tyranni. De äro hans viljas tjänare, men på samma gång hans herrar. De betvinga kanske ej snillet, men de förestava och leda varjehandling av den stoftdanade. Om han tvekar då han står i begrepp att ge sig ut i något nytt, piska de honom tillbaka i de väl uppkörda hjulspåren; om han hejdar sig,, förbryllad vid anblicken av någon outforskad nejd, resa de sig som allestädes närvarande vägvisare och föra honom på byvägar tillbaka till allmänningen. Och han finner sig i detta, och fortfar att finna sig däri, ty han kan ej annat, och han är slav. Av sina idéer kan han väva sinnrika teorier, vackra ideal; men han arbetar med trådar av sköraste glas. Vid minsta åtstramning är det för-* bi med all sammanhållande kraft och varenda idé flyger i sär från sina kamrater, och allt driver honom att göra delta eller tänka på det gamla hävdvunna sättet. Han är endast danad av vanligt stoft, därför böjer han sitt huvud. Han vet för övrigt att de stoftdanade äro en ynklig, obarmhärtig majoritet och att han ej får göra något som de ej göra.

Det är endast så ungefär vi kunna förstå och förklara den värdighet som är förknippad med dollarn. Under nattens vaka kunna vi bedyra för oss själva att det ej existerar någon sådan värdighet, men då vi ävlas tillsammans med våra kamrater i det vita dagsljuset, finna vi att den existerar och att vi själva värdesätta oss efter de dollars vi äga. De ge oss självförtroende, hållning och värdighet — ja, en personlig värdighet som tränger djupare ner än de kläder varmed vi skyla vår nakenhet. Då världen ej känner till något mera om en man, bedömer den honom efter hans kläder, men om mannen själv varken är ett snille eller en filosof, utan endast en stoftdanad varelse, bedömer han sig efter sin plånbok. Han rår icke för det, och han kan lika litet skudda det av sig som enblyg ung man kan bli kvitt sin brist på självkänsla då han går över golvet i en balsalong.

Jag kommer ihåg att jag en gång avlägsnade mig från civilisationen i många, långa månader. Då jag återvände, var det till en främmande stad i ett annat land. Människorna där voro endast föga olika min egen ras, och de talade samma språk, endast med en viss barbarisk brytning som, efter vad jag kom under fund med, var mycket äldre än den jag insupit med modersmjölken. En skinnmössa, nedsmutsad och svedd av många lägereldar, dolde till hälften mitt oklippta hårs raggiga testar. Min fotbeklädnad var av valrosshud, konstrikt skarvad med sältarmar. Min övriga dräkt var lika primitiv och ociviliserad. Jag var en syn för gudar och människor att skratta åt. Olympen skulle ha skakats av munterhet om jag kommit dit. Världen, som icke kände mig, kunde endast bedöma mig efter mina kläder. Men jag gick ej in på att bli bedömd så. Min själs ryggrad styvnade, och jag bar mitt huvud högt och såg alla människor i ögonen. Och jag gjorde detta, icke emedan jag var egenkär eller omottaglig för mina medmänniskors kritiska blickar, utan på grund av ett visst svinläderbälte, som fullproppat och genomsvettat satt fastspänt på bara kroppen ovanför höfterna. Jag medger att det är barockt, men om inte detta bälte suttit där och varit sådant, skulle jag ha smugit mig in i sidogator och avlägsna gränder, gått med ödmjuk hållning och undvikit att träffa andra människor än dem som också voro ute så där utan bälten. Varför? Det vet jag icke, jag vet bara att så hade mina fäder gjort före mig.

Sedd i det nyktra förnuftets belysning var hela saken orimlig. Men jag gick utför landgången med minen aven heros, en barbar som visste att han var för mer än •den civilisation han nu trädde in i. Jag var besatt av samma övermod sam en romersk ståthållare. Nu äntligen visste jag hur det kändes att vara född till purpurn, och jag slog mig ned i liotellomnibusen som om den varit min char som skulle föra mig till det kejserliga palatset. Människorna slogo beskedligt ned ögonen för min stolta blick, och jag vet att jag tvingade dem till att göra den tysta frågan: Vad kan den där mannen vara för slags

människa? Jag var höjd över allt konventionellt, och själva min dräkt, som annars skulle ha dömt mig, bidrog till

att höja mig i deras ögon. Och allt detta berodde icke på min kungliga börd, ej heller på de bragder jag utfört eller de kämpar jag besegrat, utan på ett visst svinläderbälte som jag bar närmast kroppen. Det var genomdränkt av månaders svett, strapatser hade kommit det att ändra form, och det var icke en sådan tingest som tilltalar skönhetssinnet; men det var rikt späckat. Däri låg hemligheten; vartenda litet guldkorn bidrog till min upphöjelse, och summan av dessa guldkorn var summan av min makt. Om de varit färre, skulle min hållning ha varit mera hopsjunken; om de varit flera, skulle jag ha stött huvudet mot himlen.

Och detta var mitt konungsliga intåg i denna högst underdåniga stad. Jag köpte en massa saker av handelsmännen och skaffade mig sådana nöjen och förströelser som passa bäst för den som länge varit avstängd från dem. Jag öste ut mitt guld med fulla händer och visade mig ej knusslig då det gällde att göra inköp eller växla. Och på grund av detta mitt sätt att uppträda fordrade jag hyllning. Den förvägrades mig ej heller. Jag gick fram genom vindkrökta skogar av mjuka ryggar, över so-liga gläntor bestrålade av glittret från tusen underdåniga ögon, och då jag tröttnade på detta, gonade jag mig på popularitetens gräsmatta. Pengar ä' bra, tyckte jag, och en tid var jag belåten. Men så kom jag helt hastigt att erinra mig Erasmus' ord: »Då jag får pengar, skall jag köpa mig några grekiska böcker och sedan litet kläder», och jag greps av djup blygsel. Men lyckligtvis för min själs välfärd tänkte jag mig om och var räddad. Med den större klarsynthet som nu kommit mig till del betraktade jag Erasmus, den eldgnistrande, den himlafödde, medan jag — jag var bara en stoftdanad varelse, en son av jorden. Det hade jag glömt i ett ögonblick av yrsel och blivit knäsvag. Jag satte mig upp på min gräsmatta, såg en skymt av ett regemente krökta ryggar och tackade mina privata gudar för att sådana galna stämningar hastigt gå över.

Men en annan dag, medan jag med kunglig nedlåtenhet tog emot hyllning av mina goda undersåtars ryggar, kom jag ihåg några för längesedan glömda ord av en annan man som var adelsman till börden, filosof och gentleman till sin natur och som på grund av omständigheterna fått lägga sitt huvud på stupstocken. »Tänk att en högt uppsatt man», sade han en gång, »som inte har mera förstånd än en trästock och är lika elak som han är dum, skall betjänas av så många visa och goda människor, bara därför att han har en hel massa av den där metallen! Och om genom en slump eller något juridiskt knep (som ibland kan åstadkomma lika stora förändringar som själva slumpen) all denna rikedom skulle överflyttas från honom till den värste oduglingen i hela hans familj, skulle han själv mycket snart bli en av hanstjänare, alldeles som oin han vore en sak som hörde till förmögenheten och därför måste dela öde med den.»

Och då jag hade erinrat mig detta, uraktlåt jag oklokt nog att tänka mig för. Jag samlade alltså ihop mina tillhörigheter, spände svinläderbältet hårt om mig och begav mig till mitt eget land. Det var mycket dåraktigt att göra så. Det är jag säker på. Men då jag hade kommit på bättre tankar, kastade jag mig över mina privata gudar, gav dem en skopa ovett och stoppade ner dem bland spindelvävar och damm till straff för deras obetänksamhet. Men inte länge. De sitta åter på sin piedestal lika blanka och finpolerade som förr, och jag har åter överlämnat mitt öde i deras händer.

Det är så ställt att arbete och växlingar markera tiden för människans steg, medan hon vacklar mot sin grav, och det är gott och väl. Utan det sura känner man inte det söta. Härom dagen — ja, det var i går — drabbades jag av denna ödesväxling. Den obevekliga pendeln hade svängt över åt annat håll och jag råkade i en svår knipa. Svinläderbältet var slankigt som själva hungern, och det omgördlade ej längre mina länder. Från mitt fönster kunde jag på ganska kort avstånd urskilja en högst vanlig dödlig som arbetade flitigt i sin kåltäppa. Jag tänkte: »Jag finns ju här, och jag kan lära honom mycket beträffande hans arbete — konstgödningens teori, solens alkemi, växtens cellstruktur sedd genom mikroskopet, rotens och rotstockens kemiska hemligheter» — men han rätade upp sin arbetströtta rygg och tog sig en rast. Hans blickar gledo ut över vad han hade åstadkommit i sitt anletes svett, och sedan såg han bort till mig. Och där han nu stod helt bister, blev han en enda skarp förebråelse. »Ostadig som vattnet», sade han (jag är över-tygad om att han gjorde det) — »ostadig som vattnet skall du aldrig åstadkomma något framstående. Människa, var är din kål?»

Jag ryckte till. Sedan blev jag trotsig. Jag vägrade att besvara frågan. Han hade ingen rättighet att göra mig den, och hans därvaro var en skamfläck för landskapet. Det kom en värdighet över mig, jag rätade upp nacken, gjorde

ett kast med huvudet. Jag samlade ihop vissa intyg på att jag ännu rådde om åtskillig lösegendom, vände honom och hans kål hälarna och gav mig i väg mot staden. Ännu var jag en man. Dessa intyg voro ingenting att skämmas för. Men ack och ve! Medan mina hälar flyttade kålmannen bortom synranden, förde mina tår mig, vacklande som en gammal försynt tiggare, in i en larmande ström av människor, män, kvinnor och barn i oändlighet. De frågade inte efter mig och jag inte efter dem; det kände jag. Liksom »She» efter sitt eldbad i världens sköte krympte jag ihop i mina egna ögon. Mina fötter voro osäkra och tunga, och min själ blev som en mjölsäck, slankig av tomhet och omknuten på mitten. Människorna tittade föraktfullt, medlidsamt och förebrående på mig. (Det kan jag svära på att de gjorde). I allas ögon läste jag frågan: »Människa, var är din kål?»

Jag undvek därför deras blickar, höll mig tätt intill väggen och såg mig förstulet för innan jag satte ned foten. Slutligen var jag nästan framme vid ort och ställe, och i det jag försiktigt sneglade åt höger och vänster för att ingen skulle se mig slank jag hastigt in i huset som om det gällt att begå något skändligt dåd. Jag hade sannerligen inför Gud inte gjort något ont eller förorättat någon, ej heller hade jag ont i sinnet, men ändå kände jag mig helt ynklig. Varför? Det vet jag inte; jag vetbara att dollarn har stor värdighet, och då nu den tagits ifrån mig var det som om jag också berövats all annan värdighet. Den person jag sökte utövade ett yrke lika gammalt som oraklen, men långt mera inbringande. Det nämnes i andra Mosebok, så att det måste ha inrättats kort efter världens skapelse; och trots predikarnas straffta1 och kungars och erövrares pansrade hand hade det levat kvar ända till denna dag. Och man kan utan tvekan våga det påståendet att denna högst märkliga affärs räkenskapsböcker ej skola slås igen förr än domsbasunen ljuder och den stora uppgörelsen kommer.

Det var därför med fruktan och bävan och stor ödmjukhet jag trädde in till den mäktige. Det vore synd att påstå att jag blev överraskad. Felet ligger kanske hos Shylock, Fagin och deras gelikar, men jag hade tänkt mig en helt annan typ. Denne man — ja, han såg ganska hygglig ut, hade blå ögon med trött blick som efter lärda mödors nattvak, och hans hy var blek som alltid hos dem som föra ett stillasittande liv. Han läste i en bok i snyggt skinnband, och på det vackert modellerade, intelligenta huvudet bar han en svart kalott. Att döma av utseende och hållning var han mest lik en universitetsprofessor. Mitt hjärta slog en volt. Här fanns hopp! Men nej, han fixerade mig med kalla och glittrande ögon, forskande iskallt som världsrymden, tills min finansiella situation stod framför honom rysande och skamsen. Jag resonerade med mig själv: Att döma efter pannan är han en tänkare, men hans intelligens har förnedrats till att krä-maraktigt pungslå de fattiga. Hans omdömes och viljas nervcentra ha ej använts till att lösa livets problem utan till att upprätthålla hans egen solvens genom andras insolvens. Han gör affärer i sorger och förtjänar sitt uppe-hälle på olyckan. Han förvandlar tårar till pengar och tack vare nakenhet och hunger kläder han sig i fint linne och göder sin isterbuk. Han är en blodsugare, en vampyr. Han lägger sina gudlösa händer på himmel och hel-vete till hundra procent, och själva hans liv är en hädelse, ett helgerån. Och ändå står jag här blek och glåmig inför honom som en ärkepultron, utan respekt för honom och ännu mindre för mig själv. Varför denna skam? Jag måste resa mig upp i min styrka och slå ned honom och därigenom plåna ut en kränkande sida i mitt livs bok.

Men nej. Han fixerade mig, som sagt, med kalla och glittrande ögon, och i dem låg aristokratens oförställda förakt för packet. Bakom honom stod det borgerliga samhällets tätt slutna falang. Lag och ordning stödde honom, medan jag stod sviktande och utan kål på armodets rand. Till på köpet kunde han den formel varmed man pressar saft ur en urkramad citron, och han ville göra affärer med mig.

Jag meddelade honom med skälvande ord min önskan. Han svarade med att fråga efter mina antecedentia och min bostad, snokade i mitt enskilda liv, frågade oförskämt, hur många barn jag hade och om jag var gift, och gjorde diverse andra opassande och förödmjukande frågor. Ja, jag behandlades som en på förhand överbevisad tjuv, tills jag tog fram mina förut omnämnda intyg på att vara i besittning av lösegendom. Aldrig hade de förefallit så betydelselösa och ynkliga som nu, då han nosade på dem med en min som om han med förakt utfört en obehaglig handling. Det står skrivet: »Du skall ej bedriva ocker mot din broder, ocker med pengar, livsmedel eller vad helst som lånas ut mot ockerränta», men han var tydligen ej min broder, ty han begärde sjuttio procent. Jag skrevunder åtskilliga reverser, fick min beskärda del och tog till flykten.

Puh! Jag var glad att ha det där bakom mig. Så skönt det var att komma ut i luften! Jag önskade bara att varken min bäste vän eller min värste fiende någonsin skulle få veta vad som nyss hade hänt. Innan jag kommit till nästa gathörn märkte jag att solen hade klarnat betydligt, gatorna föreföllo mindre osnygga och smutsen i rännstenen mindre motbjudande. Kålfrågan låg ej längre på lur i människornas ögon. Och min kropp hade en spänstighet, mina steg en elasticitet där jag marscherade på stenläggningen. Inom mig steg en ovanlig sav, och det kändes som om jag var nära att slå ut i blad och knoppar och grönska. Min hjärna var klar och uppfriskad. Min arm hade fått ny styrka. Mina nerver sjön-go och mina pulsar flögo i kapp med tiden. Alla människor voro mina bröder. Utom en — ja, utom en. Jag skulle gå tillbaka och förstöra det där nästet. Jag skulle riva sönder boken i skinnbandet, våldföra mig på den svarta kalotten, bränna räkenskapsböckerna. Men innan fantasien kunde avla handling, fick jag tillbaka herraväldet över mig själv och allt vad som hade hänt. Jag förvånade mig ej över min nyvunna makt och min gamla värdighet som hade kommit igen. Jag hörde en ringande klingklang då jag lät de gula mynten glida mellan mina fingrar, och medan den gyllene musiken böljade omkring mig fick jag en djupare insikt i tingens hemlighet.

Oakland, Californien, februari 1900.

4—261347. Revolution.GOLIATH.

År 1924 — närmare bestämt på morgonen den 3 januari — vaknade San Francisco ooh fick i en av sina dagliga tidningar läsa ett underligt brev som anlänt till Walter Bassett och tydligen skrivits av en galning. Walter Bas-sett var den störste industrimagnaten väster om Klippiga bergen och tillhörde den lilla grupp av män som styrde landet i allt utom till namnet. Som sådan fick han ta emot utgjutelser från otaliga galningar; men denna särskilda utgjutelse var så olik den vanliga massan av dylika bud att han hade skickat den till en tidningsskrivare i stället för att stoppa den i papperskorgen. Den var undertecknad »Goliath» och överst stod adressen »Palgrave-ön». Brevet lydde sålunda;

»Mr Walter Bassett.

Jag inbjuder er jämte nio av de övriga industrifurstarna till att besöka mig här på min ö för att överlägga om planer till samhällets omgestaltande på en mera förnuftig grundval. Hittills har den sociala utvecklingen varit någonting blint, meningslöst och stapplande. Det är tid på alt det blir en ändring. Människan har utvecklat sig från urhavets livsbegåvade slem till att betvinga materien, men ännu har hon ej fått makt över samhället. Människan är i våra dagar lika mycket slav under sin kol-lektiva dumhet som hon för hundra tusen generationer sedan var slav under materien.

Det finns två teoretiska metoder varigenom människan kan bli herre över samhället och göra samhället till en förnuftig och stark institution till befordrande och uppnående av lycka och glädje. Den första teorien driver den satsen att ingen regering kan vara förnuftigare eller bättre än de människor som utgöra denna regering; att reformer och utveckling måste härröra från individen; att i den mån individerna bli förnuftigare och bättre, blir även deras regering förnuftigare och bättre; kort och gott, att flertalet av individer måste bli förnuftigare och bättre innan deras regering blir förnuftigare och bättre. Massan, folkmötena, den avgrundsdjupa råheten och dumma okunnigheten hos alla folkförsamlingar, bevisa falskheten i denna teori. I en folkmassa är den kollektiva intelligensen och godheten den samma som hos de minst intelligenta och mest brutala medlemmarna av denna folkmassa. Å andra sidan överlämna sig tusen passagerare åt kaptenens klokhet och urskiljning, då fartyget råkat ut för en storm på havet. Härvidlag är han den förnuftigaste och mest erfarne bland dem.

Den andra teorien förfäktar det påståendet att flertalet av folket ej är banbrytare, att de dras ner av det -hävdvunnas tyngd; att den regering som representeras av dem endast representerar deras svaghet, lumpenhet och råhet; att den blinda tingest som kallas regering ej är slav under deras vilja, utan -att de äro slavar under den; kort och gott — det gäller alltid den stora massan — att de ej skapa regeringen, men att regeringen skapar dem, och att regeringen är och har varit ett dumt och förfärligt vid-under, ett missfoster alstrat av de glimtar intelligens som komma från den tröga massan.

Personligen lutar jag åt den andra teorien. Därför är jag också otålig. I hundra tusen släktled, från de första sociala grupperna av våra vilda förfäder, har regeringen varit ett vidunder. Nu för tiden har den tröga massan ännu mindre glädje i sig än någonsin förr. Trots människans herravälde över materien vanställes den vackra världen av mänskligt lidande, elände och förnedring.

Därför har jag beslutat träda fram och bli kapten på världsskeppet till en tid. Jag har den erfarne fackmannens intelligens och vidsyn. Jag har också kraft. Jag skall bli åtlydd. Hela världens människor skola utföra mina befallningar och skapa till regeringar så att de producera glädje. Dessa idealregeringar som jag tänker på skola ej göra människorna lyckliga, förnuftiga och ädla på befallning, men de skola ge människorna tillfälle att bli lyckliga, förnuftiga och ädla.

Jag har talat. Jag har inbjudit er och nio av edra kolleger till att konferera med mig. Den tredje mars avseglar jakten Energon från San Francisco. Ni uppmanas att bege er ombord kvällen förut. Detta är allvarsamt. Världens angelägenheter måste en tid skötas av en stark hand. Denna starka hand är min. Om ni ej åtlyder min anmaning, skall ni dö. Uppriktigt sagt väntar jag inte att ni skall lyda. Men att ni dör emedan ni ej lytt, skall framkalla lydnad hos dem som jag sedan inbjuder. Då liar ni fyllt er uppgift. Och var god och kom ihåg att jag ej har någon ovetenskapligt sentimental föreställning om värdet av människoliv. Längst in i mitt medvetandedväljas alltid de otaliga billioner liv som i framtiden skola glädjas och vara lyckliga på jorden.

Er medarbetare vid samhällets omgestaltning.

Goliath.»

Offentliggörandet av detta brev framkallade ej ens övergående munterhet. Man kunde ha dragit på munnen då man läste det, men det var så tydligt skrivet av en galning att det ej förtjänade att diskuteras. Intresset vaknade ej förr än följande morgon. Ett Associated-Press-telegram till österns stater åtföljt av intervjuer, som beskäftiga reporters föranstaltat, hade meddelat namnen på de nio andra industrifurstarna som fått liknande brev men ej ansett saken tillräckligt viktig att offentliggöras. Men det vaknade intresset var matt, och det skulle ha dött hastigt bort, om ej Gabberton karrikerat en kronisk aspirant till presidentvärdigheten som »Goliath». Det gav upphov till en munter slagdänga som sjöngs över hela landet: »Pass på att inte Goliath i dig får fatt.»

Veckor gingo och händelsen var glömd. Även Walter Bassett hade glömt den. Men på kvällen den 22 februari ringde hamnuppsyningsmannen upp honom i telefon. »Jag vill bara tala om för er», sade denne, »att jakten Energon har kommit och ankrat i floden vid piren n:o 7.»

Vad som tilldrog sig den natten har Walter Bassett aldrig talat om. Men man vet att han for ner till hamnen i sin bil, hyrde en av Crowleys ångslupar och fördes ombord på den främmande jakten. Vidare vet man att då han kom tillbaka i land tre timmar därefter, skickade han genast av en knippa telegram till de nio industrimagnaterna som fått brev från Goliath. Dessa telegramvoro lika avfattade och lydde: »Jakten Energon har anlänt. Här är något att göra. Jag råder er att komma.»

Bassett blev utskrattad för besväret. Det var ett skallande skratt som stämdes upp (ty hans telegram hade offentliggjorts), och slagdängan om Goliath levde upp igen och blev populärare än någonsin. Goliath och Bassett karrikerades och smädades obarmhärtigt, den förre som ett havstroll ridande på den señares rygg. Skrattet fnittrade i klubbar och salonger, var dämpat muntert i tidningsspalterna och brusade ut i dånande salvor i skämtbladen. Men saken hade en allvarlig sida, och många, särskilt Bassetts affärsvänner, undrade om han hade alla skruvar i behåll.

Bassett hade alltid varit hetlevrad, och sedan han skickat den andra knippan telegram till sina kolleger och åter blivit utskrattad, teg han. I dessa nya telegram hade han sagt: »Kom för all del. Kom, om livet är er kärt.»

Han ordnade alla affärerna till sin frånvaro, och den 2 mars om kvällen gick han ombord på Energon. Jakten klarerades vederbörligen ut och avgick följande morgon. Och morgonen därpå ropade alla tidningar i varenda stad och köping ut ett extrablad.

Goliath hade enligt den tidens slanguttryck »levererat varan». De nio industrifurstar som underlåtit att antaga hans bjudning voro döda. De avlidna millionärernas lik-besiktningsprotokoll talade om ett slags våldsam bristning av vävnaderna; men läkare och kirurger (de skickligaste i landet hade tillkallats) ville ej uttala som sin åsikt att männen blivit mördade. Ännu mindre vågade de påstå att de mördats »av okänd baneman». Alltsammans var för mystiskt. De stodo handfallna. Deras vetenskapliga teorier voro vanmäktiga. På hela vetenskapens områdefunno de ingen hemul för den åsikten att en anonym person på Palgrave-ön hade mördat de stackars herrarna.

Men en sak fick man snart veta, nämligen att Palgrave-ön ej var någon myt. Den var kartlagd och välkänd för alla sjöfarande; den låg på 160° västlig longitud alldeles där den linjen skars av tionde nordliga latitudgraden och endast några mil från Diana Shoal. Liksom Midway- och Fanningöarna var Palgrave-ön isolerad, vulkanisk och bildad av korallrev. Vidare var den obebodd. Ett sjömätningsfartyg hade 1887 besökt stället och rapporterat att där funnos flera källor och en god hamn som var mycket farlig att nalkas. Och det var allt vad man visste om denna lilla jordfläck som snart skulle få hela världens skrämda uppmärksamhet riktad på sig.

Goliath teg till den 24 mars. På morgonen den dagen offentliggjorde tidningarna hans andra brev, varav de tio förnämsta politikerna i Förenta staterna hade fått var sitt exemplar — tio ledande män inom den politiska världen vilka man kommit överens om att kalla »statsmän». Brevet, som hade samma överskrift som det föregående, lydde sålunda;

»Min bäste herre.

Jag har inte talat i någon obestämd ton. Jag måste bli åtlydd. Ni kan betrakta detta som en inbjudan eller en befallning, men om ni fortfarande önskar vandra på denna jorden och glädjas, måste ni vara ombord på jakten Energon i San Franciscos hamn senast på aftonen den 5 april. Det är min önskan och vilja att ni överlägger med mig här på Palgrave-ön om samhällets omgestaltning på förnuftig grundval.Missförstå mig ej då jag säger er att jag är en man med en teori. Jag vill se denna teori tillämpad, och därför påkallar jag er medverkan. Enligt denna min teori äro människoliv ej värda mer än schackbönder; jag rör . mig med massor av liv. Jag vill skapa glädje, och de som stå i vägen för glädjen .måste gå under. Spelet är vittomfattande. Det finns nu femton hundra millioner människoliv på vår planet. Vad betyder ert enda liv mot dem? Det är ett intet, enligt min teori. Och kom ihåg att makten är min. Kom ihåg att jag är vetenskapsman och att ett liv eller en million liv äro ingenting för mig mot de kommande släktenas otaliga billioners billioner liv. Det är för deras glädje jag nu söker omgestalta samhället, och mot dem är ert eget lilla liv sannerligen något högst obetydligt.

Den som har makt kan kommendera sina medmänniskor. Genom den krigsmetod som kallades falangen erövrade Alexander sin lilla bit av världen. Med den kemiska uppfinningen av krutet erövrade Cortes med några hundra banditer Montezumas rike. Jag är nu i besittning av en uppfinning som är helt och hållet min egen. Under loppet av hundra år ha endast ett halvt dussin väsentliga uppfinningar gjorts. Jag har gjort en sådan uppfinning. Ägandet därav gör mig till världens herre. Jag skall använda denna uppfinning icke till kommersiellt förvärv utan för mänsklighetens bästa. För detta ändamål behöver jag hjälp — beredvilliga ombud, lydiga tjänare; och jag är stark nog att tilltvinga mig deras tjänster. Jag går den ginaste vägen, fastän jag ej har någon brådska. Jag ämnar ej bringa min fart i oreda genom brådska.

Den materiella vinstens eggelse har utvecklat människanfrån vilde till den halvbarbar hon är i dag. Denna eg-gelse har varit en nyttig metod till mänsklighetens utveckling; men den har nu fullgjort sin uppgift och är nu färdig att kastas på skräphögen som sådana rudimentära företeelser som gälar eller som tron på kungamakten av Guds nåde. Det är naturligtvis inte er åsikt, men jag inser inte att det kan hindra er från att hjälpa mig kasta anakronismen på skräphögen. Ty jag säger er nu att den tiden är inne då föda, husrum och liknande tarvlig-heter skola bli automatiska, lika fria och lätta och mekaniska att komma åt som luften. Jag skall göra dem automatiska på grund av min upptäckt och den makt som denna upptäckt ger mig. Och då föda och husrum blivit automatiska, försvinner den materiella vinstens eg-gelse för alltid ur världen. Då föda och husrum blivit automatiska, bli de högre eggelsema allrådande — de andliga, ästetiska och intellektuella eggelsema som skola sträva att utveckla

och ge ädel skönhet åt kropp, själ och ande. Då skall hela världen behärskas av lycka och glädje. Då inträder den allmänna glädjens regering.

För att framkalla den dagen förbliver jag er

Goliath.»

Men ändå ville världen ej tro. De tio politikerna voro i Washington, så att de hade ej det tillfälle att bli övertygade som Bassett hade haft, och icke en av dem gjorde sig besvär att resa över till San Francisco för att få detta tillfälle. Vad Goliath beträffade kallade tidningarna honom en ny Tom Lawson med ett universalmedel, och det fanns specialister i sinnessjukdomar som genom en analysav Goliaths brev bevisade tydligt och klart att han var en galning.

Jakten Energon anlände till San Franciscos hamn på eftermiddagen den 5 april, och Bassett steg i land. Men Energon avgick ej följande dag, ty icke en av de tio an-manade politikerna hade beslutat sig för att göra resan till Palgrave-ön. Men tidningspojkarna ropade den dagen ut extrablad i alla städer. De tio politikerna voro döda. Jakten, som låg helt fredligt för ankar i hamnen, blev medelpunkten för det mest lidelsefulla intresse. Den omringades av en flottilj ångslupar och roddbåtar, och många bogserare och ångare gjorde utfärder till den. Pö-beln hölls på avstånd, men myndigheterna och till och med journalister fingo gå ombord. San Franciscos borgmästare och polischef rapporterade att ingenting misstänkt kunde upptäckas på den, och hamnmyndigheterna förklarade att dess papper voro riktiga och i ordning in i minsta detalj. Tidningarna innehöllo många fotografier och spaltlånga skildringar.

Besättningen påstods företrädesvis bestå av skandinaver — ljushåriga, blåögda svenskar, norrmän bekajade med den hos deras ras medfödda tungsintheten, slöa finnar och en liten kontingent amerikaner och engelsmän. Man lade märke till att det ej fanns något kvacksalvaraktigt och flaxigt hos dem. De tycktes vara solida människor, nedtryckta av en dyster och slö redbarhet å la lastdjur. Ett nyktert allvar och en ofantlig tvärsäkerhet utmärkte dem alla. De tycktes vara män utan nerver och utan fruktan, som om de höllos uppe av någon överväldigande makt eller buros av en övermänsklig hand. Kaptenen, en amerikan med melankoliska ögon och kraftiga drag,avritades i tidningarna som »Lessna Gus» (skämtavdelningens pessimistiske hjälte).

En sjökapten igenkände Energon som jakten Stormmolnet som förr ägts av Merrivale, medlem av Newyorks segelsällskap. Tack vare denna upplysning kom man snart under fund med att Stormmolnet hade försvunnit för flera år sedan. Agenten som hade sålt den meddelade att köparen endast var en annan agent, en man som han varken sett förr eller senare. Jakten hade blivit ombyggd på Duffeys varv i New Jersey. Namnförändringen försiggick samtidigt och hade blivit lagligen inregistrerad. Sedan hade Energon försvunnit i ett mystiskt dunkel.

Bassett höll emellertid på att bli vriden — åtminstone sade hans bekanta och affärsvänner det. Han höll sig undan från sina stora affärsföretag och sade att han måste vara stilla till dess de andra världsmagnaterna kunde förena sig ,med honom om samhällets omgestaltning — ett ovedersägligt bevis att Goliaths idé hade trängt in i hans hjärna. Till intervjuare hade han föga att säga. Han hade ej rättighet, sade han, att relatera vad han hade sett på Palgrave-ön, men han kunde försäkra dem att saken var allvarsam, det allvarsammaste som någonsin har hänt. Hans sista ord var att världen stod i begrepp att göra en svängning, om till gott eller ont kunde han icke veta, men hur det än blev, var han absolut övertygad om att omsvängningen skulle komma. Vad affärerna beträffade, gav han dem tusan. Han hade sett saker och ting, det var nog av det.

Det var ett ivrigt telegraferande i de dagarna mellan de lokala förbundsmyndigheterna och regerings- och krigsdepartementen i Washington. Ett hemligt försök gjordes sent en eftermiddag att äntra Energon och arre-stera kaptenen — sedan generalprokuratorn uttalat som sin åsikt att kaptenen kunde åtalas för mordet på de tio »statsmännen». Regeringens barkass sågs lämna Meiggs brygga och styra kurs mot Energon, och det var sista gången man såg barkassen och dess besättning. Regeringen försökte tysta ned saken, men de saknade männens familjer släppte ut hemligheten och tidningarna voro fulla av vidunderliga skildringar av historien.

Regeringen tillgrep nu extrema åtgärder. Slagskeppet Alaska beordrades att uppbringa den främmande jakten

eller i nödfall sänka den. Det var hemliga instruktioner, men tusentals ögon från strandgatorna och fartygen i hamnen bevittnade vad som tilldrog sig den eftermiddagen. Slagskeppet gav sig ut och ångade långsamt mot Energon. På en halv mils avstånd sprang slagskeppet i luften — sprang i luften helt enkelt, dess splittrade skrov sjönk till bottnen och ett kaos av spillror och några överlevande syntes på ytan. Bland dessa överlevande var en ung löjtnant som haft hand om den trådlösa telegrafen ombord på Alaska. Repörterna fingo hand om honom, och han berättade. Knappast hade Alaska lagt ut, sade han, förr än ett gnisttelegram ankom från Energon. Det var avfattat på internationellt chifferspråk och varnade Alaska att komma närmare än på en halv sjömils avstånd. Han hade genast sänt meddelandet genom talröret till kaptenen. Mera visste han ej, utom att Energon två gånger upprepade varningen och att explosionen inträffade fem minuter därefter. Kaptenen på Alaska hade omkommit med sitt fartyg, och mera kunde man ej få veta.

Energon hissade emellertid genast ankar och styrde kurs ut till havs. Tidningarna förde ett förfärligt oväsen; regeringen beskylldes för feghet och vankelmod i sittbeteende mot en lustjakt och en galning som kallade sig Goliath, och man fordrade ett omedelbart och kraftfullt ingripande. Även blev det ett väldigt tal om förlusten av människoliv och särskilt det meningslösa mordet på tio »statsmän». Goliath svarade genast. Hans svar kom i själva verket så fort att experterna i trådlös telegrafi förklarade, att eftersom det var omöjligt att sända trådlösa meddelanden på så långt avstånd, befann sig Goliath mitt ibland dem och icke på Palgrave-ön. Goliaths brev framlämnades till Associated Press av ett stadsbud som mottagit uppdraget på gatan. Det lydde sålunda:

»Vad betyda några lumpna människoliv? Under edra vanvettiga krig förstöra ni millioner liv utan att offra en tanke därpå. Under edra brodermördande handelsstrider döda ni otaliga barn, kvinnor och män, och det blodbadet kalla ni triumferande »individualism». Jag kallar det anarki. Jag ämnar göra slut på er massförstöring av mänskliga varelser. Jag vill ha glädje, icke massakrer. De av er som stå i vägen för glädjen skola massakreras.

Er regering försöker att narra er att tro att Alaskas förstöring var en tillfällighet. Så vet då att det var på min befallning som Alaska blev förstörd. Inom några få korta månader skola alla slagskepp på alla hav bli förstörda eller vräkta på skräphögen, och alla nationer skola avväpna; fästningar skola rivas, arméer upplösas och kriget skall förjagas från jorden. Min är makten. Jag är Guds vilja. Hela världen skall bli min vasall, men det skall bli ett fredens vasallskap.

Goliath.»

»Spräng Palgrave-ön i luften!» lydde rubriken på tidningarnas svar. Regeringen var av samma åsikt, ochflottorna började samlas. Walter Bassett for ut i fruktlösa protester och bragtes snart till tystnad då man hotade honom med dårhuset. Goliath teg. Mot Palgrave-ön utsändes fyra stora flottor — Asiatiska eskadern, Södra Stillahavseskadern, Norra Stillahavseskadern, den Karai-biska eskadern och halva Nordatlantiska eskadern; de båda senare kommo genom Panamakanalen.

»Jag har den äran rapportera att vi kommo i sikte av Palgrave-ön på kvällen den 29 april», lydde ämbetsskrivelsen från kapten Johnsson på slagskeppet North Dakota till flottans sekreterare. »Den asiatiska eskadern blev fördröjd och anlände ej förr än på morgonen den 30 april. Amiralkonselj hölls, och man beslöt att angripa tidigt följande morgon. Destroyern Swift VII smög sig fram obehindrat och rapporterade att inga krigiska förberedelser vidtagits på ön. Den lade märke till flera små kof-ferdiångare i hamnen och att där låg en liten by i hopplöst utsatt läge som kunde sopas bort av vår eld.

Det hade beslutats att alla slagskeppen skulle i spridd ordning gå till anfall mot ön, öppna eld på tre mils avstånd, fortsätta till korallrevets början och där sluta sig samman och leverera batalj. Palgrave-ön varnade oss upprepade gånger genom trådlösa telegram på internationellt chifferspråk att hålla oss utanför tiomilsgränsen, men ingen fäste sig vid varningarna.

North Dakota deltog ej i manövrerna på morgonen den 1 maj. Det berodde på ett litet missöde föregående natt som åstadkommit en tillfällig skada i vårt maskineri. Morgonen den 1 maj inbröt klar och lugn. Det blåste en lätt sydvästlig bris som snart dog bort. North Dakota låg tolv mil från ön. På given signal styrde eskadrarna kurs mot

ön för full maskin, från alla sidor. Vår trådlösaapparat fortfor att knacka varningar från ön. Tiomils-gränsen var överskriden, och ingenting inträffade. Jag gjorde mina iakttagelser genom kikaren. På fem mils avstånd hände ingenting, på fyra mils avstånd hände ingenting, på tre mils avstånd öppnade Newyork, som hade ledningen på vår sida om ön, eld. Den sköt endast ett skott. Sedan sprang den i luften. De övriga fartygen lossade aldrig skott. De började springa i luften överallt, mittför våra ögon. Några vände och drogo sig tillbaka, men de lyckades ej undkomma. Destroyern Dar XXX var nästan framme vid tiomilsgränsen då den sprang i luften. Den var den sista som fanns kvar. North Dakota tog ingen skada, och om kvällen, då maskinen blivit reparerad, gav jag order att återvända till San Francisco.»

Om man säger att Förenta staterna blevo slagna med häpnad, är det ett alldeles för svagt uttryck. Hela världen blev slagen med häpnad. Den stod inför ett hittills exempellöst utslag av människohjärnans förmåga att uttänka förstörelsemedel. Alla mänskliga ansträngningar voro en fars, en kolossal intighet, då en galning på en ensamliggande ö, som ägde en jakt och en by med exponerat läge, kunde förstöra fem av kristenhetens stoltaste flottor. Och hur hade han gjort det? Det visste ingen. Vetenskapsmännen kastade sig ned i stoftet och jämrade sig och kvedo. De visste ingenting. Tjogtals militärexperter begingo självmord. Det väldiga krigsmaskinen de fått till stånd var en väv av spindeltrådar som en eländig dåre slitit i stycken. Det var mer än de kunde uthärda. Intet mänskligt sinne kunde stå emot detta slag. Liksom vilden förintas genom medicinmannens trollkonster hade världen krossats genom Goliaths häxeri. Hur bar han sig åt? Världen stirrade in i en Okänds skräck-injagande ansikte och förlorade därvid minnet av sina stoltaste dåd.

Men hela världen var icke förlamad. Där var det gamla vanliga undantaget — Japans örike. Rusigt av framgångens vin som det tömt i djupa drag, utan vidskepelse och utan tro på något annat än sin uppstigande stjärna, skrattande åt vetenskapens nederlag och vanvettigt av rasstolthet, drog det ut på krigsstigen. Amerikas flottor hade blivit förstörda. Från himlens tinnar blickade Japans otaliga förfäderskuggor ned. Det av gudarna givna tillfället hade kommit. Mikadon var i sanning en gudarnas broder.

Japans krigsvidunder släpptes lösa i väldiga flotteskadrar. Philippinerna togos som ett barn plockar blommor. Det tog längre tid för krigsskeppen att fara till Hawaji, Panama och Stilla havets kust. Förenta staterna voro slagna av skräck, och där reste sig nu den skymfliga fredens mäktiga parti. Mitt under detta larm anlände Energon till San Francisco-bukten och Goliath talade ännu en gång. Det var som om en orkan dragit fram då Energon löpte in, och några explosioner före-kommo längs de av försvarstunnlar genomborrade kusterna. Exploderandet av undervattensminorna i Golden Ga te utgjorde också ett storartat skådespel. Goliaths budskap till San Franciscos befolkning, som vanligt daterad Palgrave-ön, offentliggjordes i tidningarna. Det lydde:

»Fred? Fred vare med er. Ni skola få fred. Jag har talat förr i detta syfte. Och ge nu mig också fred. Låt min jakt Energon vara i fred. Begå en enda fientlig handling mot den, och icke en sten skall lämnas kvar på sten i San Francisco.Alla goda medborgare skola i morgon bege sig ut på kullarna som slutta ned mot havet. Gå med musik och skratt och blomstergirlander. Ställ till en fest för den nya tiden som dagas. Var som barn på edra kullar och betyga att kriget är förbi. Försumma ej tillfället. Det är er sista möjlighet att se vad ni hädanefter skola nödgas söka i antikvitetsmuséer.

Jag lovar er en glad dag.

Goliath.»

Det låg ett trolskt vanvett i luften. För folket var det som om alla deras gudar störtat samman och himlarna stått stilla. Ordning och lag hade försvunnit från universum; men ännu sken solen, ännu blåste vinden, ännu blomstrade blommorna — det var det häpnadsväckande. Det var ett underverk att vattnet fortfor att rinna utför bergen. Alla stöd för människornas själar och människornas handlingar höllo på att ramla. Det enda som ännu stod kvar var Goliath, en dåre på en ö. Och så begav det sig att hela San Franciscos befolkning drog ut följande dag till en jättefest på kullarna som dominerade havet. Orkestrar och fanor ryckte ut, ölvagnar och söndagsskolebarn med matkorgar — alla det myllrande storstadslivets underligt brokiga svärmar.

Vid havsbrynet höjde sig röken från skorstenarna på hundra fientliga krigsskepp, som alla styrde kurs på den hjälplösa oförsvarade Golden Gate. Men icke helt och hållet oförsvarad, ty ut genom den »Gyllene Porten» gled Energon, en liten vit leksak som rullade som ett flarn i den svåra sjön över grynnorna där en stark ebb mötte sommarbrisen från havet. Men japanerna vöro försiktiga. Deras slagskepp på trettio-fyrtio tusen ton sackade

5—361347 Revolution.ned ett halvt dussin mil utanför kusten och rörde sig i tunga manövrer, medan små vedettbåtar (spensliga des-troyers med sex skorstenar) löpte in och åstadkommo svarta strimmor i det blänkande havet som om de varit hajar. Men i jämförelse med Ener gon voro de jättar. Jämförd med dem var Energon som ärkeängeln Mikaels svärd och de voro som förelöpare till helvetets härskaror.

Men San Franciscos goda på kullarna församlade folk såg aldrig svärdet blixtra. Hemlighetsfullt, osynligt klöv det luften och utdelade de väldigaste dråpslag världen någonsin skådat. San Franciscos goda folk såg föga och förstod ännu mindre. De sågo blott halvannan millon ton saltvatten-klyvande, eldspyende skepp slungas mot himlen, störta ner i spillror och sjunka i havet. Alltsammans var över på fem minuter. På havets vida yta syntes nu endast Energon som rullade där som en vit leksak på dyningarna.

Goliath talade till mikadon och de äldre statsmännen. Det var endast ett vanligt kabeltelegram avsänt från San Francisco av kaptenen på Energon, men det var tillräckligt effektfullt för att förmå Japan att genast dra sig bort från Philippinerna och utrymma havet med sina överblivna skepp. Det skeptiska Japan var omvänt. Det hade känt tyngden av Goliaths arm. Och det lydde ödmjukt då Goliath befallde det att plocka sönder sina krigsskepp och förvandla deras metall till verktyg för fredlig id. I alla hamnar, skeppsvarv, maskinverkstäder och gjuterier i Japan förvandlade tiotusentals brunhyade arbetare krigsvidundren till myriader av nyttiga föremål t. ex. plogbillar (Goliath rekommenderade särskilt plogbillar), gasolinmaskiner, brospann, telefon- och tele-graftrådar, stålräls, lokomotiv och rullande järnvägsma-terial. Det var en världsbotgöring som åsågs av hela världen, och den spred en tarvlig dager över den gamla botgöringshistorien, då en kejsare gick barfotad i snön till en påve för att han vågat röra vid påvens världsliga makt.

Goliaths nästa upprop gällde de tio ledande vetenskapsmännen i Förenta staterna. Denna gång röjde ingen någon tvekan att lyda. De lärde männen voro löjligt beredvilliga, några av dem väntade i vecktal i San Francisco för att ej komma för sent till den utsatta avseglings-dagen. De avreste med Energon den 15 juni, och medan de voro på havet, på väg till Palgrave-ön, utförde Goliath en annan uppseendeväckande bragd. Tyskland och Frankrike beredde sig att flyga i strupen på varandra. Goliath ålade dem att hålla sig lugna. De fäste sig ej vid befallningen och överenskommo i tysthet att utkämpa striden till lands, där de krigiskt sinnade kände sig säkrare. Goliath bestämde att de fientliga förberedelserna skulle upphöra den 19 juni. Bägge länderna mobiliserade sina arméer den 18 juni och sände dem i ilmarscher mot den gemensamma gräsen. Och den 19 juni slog Goliath till. Alla generaler, krigsministrar och jingoledare i de båda länderna dogo den dagen; och den dagen gingo två stora arméer utan befäl, som förvillade får, över varandras gränser och fratemiserade. Men den store tyske krigsherren hade kommit undan — genom att, som man efteråt fick veta, gömma sig i det stora skåp där hans rikes hemliga arkiv förvarades. Och då han kom fram, var han en mycket ångerfull krigsherre, och liksom mikadon i Japan sattes han till att smida om sina svärdsklingor till plogbillar och trädgårdsknivar.Men den tyske kejsarens gömningsförsök tillskrevs stor betydelse. Världens vetenskapsmän fattade mod, fingo tillbaka sin energi. En sak var alldeles tydlig: Goliaths makt var icke av något övernaturligt slag. Ännu styrdes universum av lagar. Goliaths makt hade gränser, annars hade ej den tyske kejsaren kommit undan genom att i hemlighet gömma sig i ett skåp av stål. Många lärda avhandlingar om detta ämne förekommo i tidskrifterna.

De tio vetenskapsmännen kommo tillbaka från Pal-grave-ön den 6 juli. Talrika polisstyrkor skyddade dem mot reporters. Nej, de hade icke sett Goliath, sade de under den enda officiella intervju som medgavs; men de hade talat med honom, och de hade sett åtskilligt. De hade ej lov att närmare redogöra för vad de hade sett och hört, men de kunde säga att världen stod i begrepp att vändas upp och ned. Goliath var i besittning av en fruktansvärd upptäckt som lade hela världen i hans händer, och det var väl för världen att Goliath var barmhärtig. De tio vetenskapsmännen foro direkt till Washington på ett extratåg, och där voro de i flera dagar instängda med

regeringens ledare, medan nationen andlöst väntade på resultatet.

Men det dröjde länge innan resultatet kom i dagen. Från Washington utfärdade presidenten befallningar till nationens ledande män. Allt var hemligt. Dag efter dag anlände deputationer av bankmän, järnvägsmagnater, industrichefer och ledamöter av Högsta domstolen; och då de kommit, stannade de kvar. Veckorna gingo, och den 25 augusti började det mycket omtalade utfärdandet av proklamationer. Kongress och senat samverkade härvidlag med presidenten, medan Högsta domstolens ledamöter gåvo sin sanktion och penningfurstarna och indu-stricheferna samtyckte. Krig förklarades mot nationens kapitalistiska tyranner. Hela Förenta staterna ställdes under krigslagarna. Oinskränkt makt uppdrogs åt presidenten.

På en enda dag avskaffades barnarbete i hela landet. Det skedde genom ett dekret, och Förenta staterna voro beredda att med vapenmakt genomdriva sina dekret. På samma dag skickades alla fabriksarbeterskor till sina hem och alla utsvetlningsverkstäder stängdes. »Vi kunna ju inte förtjäna något!» jämrade sig de små kapitalisterna. »Dumhuvuden!» svarade Goliath. »Som om det vore livets mening att förtjäna! Sluta med edra affärer och ert profitjobb.» »Det är ju ingen som köper vår affär!» gnällde de. »Köpa och sälja — är det livets enda mening för er?» svarade Goliath. »Ni ha ingenting att sälja, överlämna er lilla mordiska, anarkistiska affär till regeringen så att den blir förnuftigt organiserad och omändrad.» Och följande dag började regeringen genomi dekret lägga beslag på alla fabriker, verkstäder, gruvor, fartyg, järnvägar och odlade landsträckor.

Förstatligandet av produktionsmedlen och distribu-eringen fortgick i lugn. Här och där funnos inflytelserika skeptiska kapitalister. De arresterades och fördes till Palgrave-ön, och då de kommo tillbaka, samtyckte de alltid till vad regeringen gjorde. Litet längre fram blev resan till Palgrave-ön onödig. Då invändningar gjordes, lydde överhetens svar: »Goliath har talat» — vilket betydde det samma som: »Han måste bli åtlydd.»

Industrifurstarna blevo departementsschefer. Det befanns att civilingenjörer t. ex. arbetade precis lika bra i regeringens tjänst som förut i sina privata anställningar. Man kom till det resultatet att fnän med stor exekutivförmåga ej kunde gå ifrån sin natur. De kunde lika litet undgå att utöva sin exekutiva skicklighet sam en krabba kan låta bli att krypa eller en fågel att flyga. Och så gick det till att all den ypperliga dugligheten hos män som förut arbetat för egen räkning nu sattes till att arbeta för samhällets bästa. Ett halvt dussin stora järnvägs-chefer samverkade till att organisera ett nationellt system av järnvägar som var förvånande effektivt. Aldrig förekom det nu någon vagnsbrist. Dessa chefer voro ej Wall Streets järnvägsmagnater; det var de män som förut hade utfört det verkliga arbetet medan de voro i tjänst hos Wall Streets-magnaterna.

Wall Street var död. Det var slut med köpande och säljande och spekulerande. Ingen hade någonting att köpa eller sälja. Det fanns ingenting att spekulera i. »Sätt börsspelarna till arbete», sade Goliath, »ge dem som äro unga och som önska det ett tillfälle att lära sig nyttiga arbeten.» »Sätt reklammakare, försäljare, annons-agenter och tomtjobbare till arbete», sade Goliath, och hundratusentals hittills onyttiga mellanhänder och parasiter grepo sig an med nyttiga sysselsättningar. Även de fyra hundra tusen lata herrarna på landet, som hade levat på sina inkomster, sattes till arbete. Vidare var det en hop odugliga människor i höga anställningar som avlägsnades, och det märkliga var att de avlägsnades av sina egna kamrater. Till denna klass hörde yrkespolitikerna vilkas visdom och förmåga bestod i att sköta industriella intriger och genom mutor kapa åt sig förmåner. Det förekom ej längre något mutsystem. Sedan det ej längre låg i privat intresse att köpa sig särskilda privilegier, blevo lagstiftarna ej längre utsatta för mut-försök, och lagstiftarna stiftade för första gången lagarför folket. Resultatet blev att män som voro skickliga icke i att korrumpera utan i att leda kommo in i de lagstiftande församlingarna.

Tack vare denna förnuftiga organisation av samhället åstadkommos förvånande resultat. Den nationella arbetsdagen var åtta timmar, och ändå ökades produktionen. Trots de stora, oavlåtliga förbättringarna och det ofantliga belopp av energi som åtgick till att ordna samhällets konkurrenskaos, fördubblades och tredubblades produktionen av sig själv. Levnadsförhållandenas standard förbättrades, men ändå kunde konsumtionen ej hålla jämna steg med produktionen. Maximigränsen för arbetsåldern nedsattes till femtio år, fyrtionio år, fyrtioåtta år. Minimigränsen för arbetsåldern gick upp från sexton till ader-ton år. Åttatimmarsdagen blev sjutimmar sdag, och inom några månader var den nationella arbetsdagen reducerad till fem timmar.

Under tiden hade man fått en aning — icke om vem Goliath var, men hur han hade arbetat och förberett sig för att lägga världen under sig. Små upplysningar sipprade ut, spår följdes, skenbart osammanhängande omständigheter lädes tillsammans. Man påminde sig underliga historier om svarta som bortförts från Afrika, om kinesiska och japanska lejda kulis som försvunnit på ett hemlighetsfullt sätt, om avlägsna Söderhavsöar som plundrats och fått sina invånare bortförda; historier om jakter och handelsångare som köpts i hemlighet och försvunnit och vilkas beskrivning i någon mån överensstämde med de fartygs som fört bort orientaler, afrikaner och öinvånare. Varifrån hade Goliath fått kapital till att bestrida sina omkostnader? frågades det. Och det förmodade svaret lydde: genom att exploatera dessa stulnaarbetare. Det var de som levde i den lilla farligt belägna byn på Palgrave-ön. Det var för avkastningen av deras arbete som han köpt jakten och handelsfartyg och satte Goliaths ombud i stånd att tränga sig in i samhället och utföra hans vilja. Och vari bestod den produkt av deras arbete som hade givit Goliath erforderligt kapital för att genomföra sina planer? Radium förklarade tidningarna, och radiyt, radiosol, argatium, argyt och den hemlighetsfulla golyten (som hade visat sig så värdefull för metallurgien). Detta var de nya ämnen som upptäckts under det första decenniet av det tjugonde århundradet och vilkas kommersiella och vetenskapliga användning blivit så ofantlig under det andra decenniet.

Den flottilj av fruktångare som gick från Hawaji till San Francisco påstods ägas av Goliath. Det var en gissning, ty ingen annan ägare kunde upptäckas, och de agenter som skötte fruktbåtarnas lossning och lastning voro endast agenter. Eftersom ingen annan rådde om frukt-ångarna, måste Goliath rå om dem. Huvudsaken var: det sipprade ut att större delen av världens förråd av dessa dyrbara varor fördes till San Francisco av dessa fruktbåtar. Att hela denna kedja av gissningar var riktig visade sig längre fram, då Goliaths slavar befriades och frikostigt pensionerades av världens internationella styresmän. Det var då som munlåset togs från lians agenter och närmaste förtrogna, och de av dem som ville röjde mycket av hemligheterna med Goliaths organisation och metoder. Men hans förstörelseänglar voro stumma för alltid. Vilka de män voro som på hans befallning dödade de högtuppsatta, kommer alltid att vara okänt — ty döda gjorde de, och det med den sällsamma ochhemlighetsfulla kraft som Goliath hade upptäckt och kallat »energon».

På den tiden var emellertid Energon, den lille jätten som var bestämd att utföra världens arbete, okänd; ingen hade någon tanke på den. Endast Goliath kände till den, och han bevarade sin hemlighet väl. Ej ens hans medhjälpare, som voro beväpnade med den och som från jakten Energon förstörde en väldig flotta av slagskepp genom att komma dem att explodera, visste vari den starka och hemlighetsfulla kraften bestod och hur den åstadkoms. De kände blott till en användning därav, och den hade Goliath lärt dem. Det är nu allmänt känt att radium, radiyt, radiosol och alla de andra ämnena voro biprodukter då Goliath framställde Energon ur solljuset, men på den tiden visste ingen vad Energon var,, och Goliath fortfor att förfära och styra världen.

Ett av Energons verksamhetsområden var den trådlösa telegrafien. Det var därigenom Goliath var i stånd att meddela sig med sina ombud över hela världen. Den apparat som användes på den tiden var så klumpig att den ej inrymdes i någonting mindre än lastrummet på en stor ångare. Nu för tiden kan apparaten, tack vare Hendsolls förbättringar, få rum i en rockficka.

Det var i december 1924 som Goliath utsände sitt berömda »julbrev», varur följande är ett utdrag:

»Medan jag avhållit de andra nationerna från att kasta sig över varandra, har jag hittills särskilt ägnat mig åt Förenta staterna. Men jag har icke givit Förenta staternas folk en rationell samhällsordning. Vad jag gjort har varit att tvinga det till att självt skapa sin organisation. Det är mera glädje i Förenta staterna i våra dagar,och mera förnuft. Föda och husrum anskaffas nu ej längre genom den s. k. individualismens anarkistiska .metoder, utan äro nästan automatiska. Och det bästa är att Förenta staternas folk har åstadkommit allt detta på egen hand. Jag har inte gjort det åt dem. Jag säger ännu en gång att de ha gjort det själva. Allt vad jag har gjort är att injaga dödsskräck hos de få som beklädde de högre platserna och hindrade förnuftet och glädjen från att bli rådande. Dödsskräcken jagade bort dem som sutto på de höga platserna, det var allt, och gav människans intelligens tillfälle att verka på samhället.

Under det år som nu kommer skall jag ägna mig åt den övriga världen. Jag skall injaga dödsskräck hos alla som

bekläda de höga platserna hos alla nationer. Och de skola göra som de ha gjort i Förenta staterna — stiga ned från de höga platserna och ge människans intelligens tillfälle att skapa ett förnuftigt samhälle. Alla nationer skola beträda den väg där Förenta staterna nu vandra.

Och då alla nationer hunnit tillräckligt långt på denna väg, har jag något annat i beredskap åt dem. Men först måste de vandra denna väg på egen hand. De måste bevisa att det nuvarande människosläktets intelligens, sedan den nu har naturkrafterna till sitt förfogande, är i stånd att ordna samhället så att föda och husrum bli automatiska, arbetet inskränkes till tre timmar om dagen och glädjen och skrattet bli allmänna. Och då detta är fullbordat, icke genom mig utan genom människosläktets intelligens, skall jag skänka världen en ny naturkraft. Det är min upptäckt. Energon är varken mer eller mindre än den kosmiska kraft som innebor i solstrålarna. Då människosläktet lagt under sig den, skall den utföra världens arbete. Det skall ej längre finnas några massorav gruvarbetare som träla ut sitt liv i jordens innandömen, inga sotiga eldare och flottiga maskinister. Alla skola få gå vitklädda, om de så vilja. Livets arbete har blivit en lek, och unga och gamla skola bli glädjens barn, och livets möda skall bli glädje, och de skola tävla med varandra om att utföra etiska idéer och uppnå andliga höjder, skapa målningar och dikter och berättelser, tävla i statsklokhet och skönhetsalstring, i brottarens och löparens och sportsmannens strapatser och ansträngningar — alla skola tävla, icke om smutsiga pengar och låg materiell belöning, utan om den glädje som skall komma på deras lott tack vare utvecklingen och styrkan hos deras muskler och utvecklingen och livligheten av deras intelligens. Alla skola bli glädjesmidare, och deras uppgift skall bli att hamra fram glädje ur livets klingande städ.

Och nu ett ord om den närmaste framtiden. På nyårsdagen skola alla nationer avväpna, alla fästningar och krigsskepp slopas och alla arméer upplösas.

Goliath.»

På nyårsdagen avväpnade hela världen. Millioner soldater och båtsmän och arbetare vid de stående arméerna, på flottorna och i de otaliga arsenalerna, maskinverkstäderna och fabrikerna för tillverkning av krigsmateriel skickades hem. Dessa många millioner människor ävensom deras dyrbara krigsmaskineri hade hittills underhållits på arbetets bekostnad. De gingo nu till nyttiga sysselsättningar, och den befriade arbetsjätten drog en suck av lättnad. Polisbevakningen över världen lämnades åt fredens tjänare och var endast en samhällets sak, medan kriget hade varit avgjort samhällsfientligt.

Nittio porcent av brotten mot samhället hade varitbrott mot privat egendom. Då den privata egendomen försvann, åtminstone i handel och vandel, sedan industriens organisation givit varje människa ett tillfälle att dra sig fram på egen hand, upphörde faktiskt brotten mot privat egendom. Polisstyrkan inskränktes överallt upprepade gånger, om och omigen. Nästan alla tillfälliga tjuvar eller yrkestjuvar avstodo frivilligt från sina rofferier. De behövde ej längre begå brott. De ändrade sig på samma gång som förhållandena ändrades. Ett mindre antal brottslingar lades in på sjukhus och behandlades där. De övriga hopplöst brottsliga och degenererade avsöndrades. Även domstolarna i alla länder blevo fåtaligare. Nittiofem procent av alla civila brottmål hade blivit tvister om egendom, skuldfordringsmål, överklagande av testamenten, kontraktsbrott, bankförsnillningar o. s. v. Då den privata egendomen försvann, försvunno också de nittionio procent civila brottmål som belamrade domstolarna. Dessa blevo skuggor, bleka vålnader, rudimentära spår av de anarkistiska tiderna före Goliaths uppträdande.

Året 1925 var ett livligt år i världens historia. Goliath regerade världen med stark hand. Kungar och kejsare vallfärdade till Palgrave-ön, sågo Energons under och återvände med dödsskräck i sina hjärtan för att avsäga sig sina troner och kronor och ärftliga privilegier. Då Goliath talade till politikerna (de s. k. »statsmännen»), lydde de ... eller dogo. Han dikterade allmänna reformer, upplöste motsträviga parlament och över den stora sammansvärjning som ingicks av upproriska penningmän och industriledare utsände han sina förstörelseänglar. »Galenskapernas tid är förbi», sade

han till dem. »Ni ä' efter er tid. Ni stå i vägen förmänskligheten. På skräphögen med er!» Till dem som protesterade, och de voro många, sade han: »Här är

ingen tid att sladdra. Ni kan låta tungan löpa i hundra år. Det är just vad ni alltid ha gjort. Jag har inte tid att disputera. Ur vägen med er!»

Utom att han gjorde slut på kriget och angav den stora, allmänna planen gjorde Goliath ingenting. Genom att injaga dödsskräck hos dem som beklädde de höga platserna och hindrade framåtskridandet skaffade Goliath den befriade intelligensen hos världens tänkare i samhällsfrågor tillfälle att verka. Goliath överlämnade alla de mångfaldiga enskildheterna i omgestaltningen åt dessa sociala tänkare. Han ville att de skulle bevisa att de dugde till det, och det gjorde de. Det berodde på deras initiativ att den vita pesten utrotades ur världen. Trots åtskilliga protester från de känslosamma var det deras verk att alla de i högsta grad ärftligt belastade frånskildes och nekades att gifta sig.

Goliath hade aldrig något att göra med inrättandet av uppfinningsakademierna. Denna idé uppstod samtidigt hos tusentals sociala tänkare. Tiden var mogen för idéns förverkligande, och överallt uppstodo de ypperliga uppfinningsinstitutionerna. För första gången riktade sig människans sinnrikhet på problemet att förenkla livet i stället för att tänka ut planer att förtjäna pengar. Vardagssysslorna, t. ex. rengöring, diskning och fönstertvättning, damning, sopning och linnetvätt och alla de ändlösa, tarvliga och nödvändiga detaljerna förenklades genom uppfinningar tills de blevo automatiska. Vi nutidsmänniskor kunna ej tänka oss det barbariskt smutsiga och slaviska liv som människorna levde före 1925.

Världens internationella styrelse var en annan idé somuppstod samtidigt i tusentals hjärnor. Det lyckliga genomförandet av denna idé var en överraskning för många, men som överraskning var den ett intet mot den som de matt protesterande sociologerna och biologerna erforo då ovedersägliga fakta röjde Malthus’ lära ur vägen. Då världen fick glädje och gott om tid och dess levnadsstandard blev ofantligt mycket högre och det gavs oändligt rika tillfällen till rekreation, utveckling och alstrande av skönhet, ädelhet och högre kultur, gjorde läran om barnantalets inskränkning ett häpnadsväckande djupt fall. Människorna upphörde att »lägga på» barn, som om det gällt boskap. Och än mer, det märktes genast att barnantalet ökades. Malthus’ lära lades upp på hyllan — eller kastades på skräphögen, som Goliath skulle ha uttryckt det.

Allt vad Goliath hade förutsagt att den mänskliga intelligensen kunde uträtta, sedan den fått naturkrafterna till sitt förfogande, besannade sig. Människornas missnöje försvann nästan. De äldre voro de som knotade värst, men då de blevo hederligt pensionerade av samhället, sedan de överskridit arbetsålderns gräns, upphörde de flesta att knota. De hade det bättre på sina sysslolösa gamla dagar under den nya regimen, hade ofantligt mycket mera nöjen och komfort än de haft under sin arbetsamma och besvärliga ungdom under den gamla regimen. Den yngre generationen hade lätt anpassat sig efter den nya ordningen, och de mycket unga hade aldrig vetat av något annat. Summan av mänsklig lycka hade växt ofantligt. Världen hade blivit glad och frisk. Till och med de gamla stofilerna, professorerna i sociologi, som med näbb och klor spjärnat emot den nya regimens ankomst, klagade icke. De fingo tjugu gångerbättre betalt än i gamla dagar, och de behövde ej arbeta på långt när så hårt. Dessutom voro de ivrigt sysselsatta med att revidera sociologien och skriva nya läroböcker i detta ämne. Här och där förekommo visserligen atavismer, män som längtade efter den gamla hävdvunna »individualismens» köttgrytor och kannibalfester, varelser med långa tänder och ilskna klor som ville roffa till sig från sina medmänniskor; men de betraktades som sjuka och behandlades på sanatorier. En liten kontingent visade sig emellertid obotlig och inspärrades på asyler och nekades att gifta sig. Det blev alltså ingen avkomma som kunde ärva dess atavistiska tendenser.

Median åren gingo gled Goliath ut ur världsstyrelsen. Han hade ingenting att styra. Världen styrde sig själv och gjorde det lätt och vackert. År 1937 skänkte Goliath världen sin länge utlovade Energon. Han hade själv tänkt ut tusen sätt varpå den lille jätten skulle utföra världens arbete, och allt detta offentliggjorde han samtidigt. Men uppfinningsakademierna bemäktigade sig genast Energon och begagnade den ytterligare på hundra tusen sätt. I själva verket utredde uppfinningsakademierna, enligt vad Goliath erkände i sitt brev i mars 1938, flera brydsamma sidor hos Energon som satt honom myror i huvudet under de föregående åren. Med införandet av Energon nedsattes tvåtimmarsarbetet till nästan ingenting. Som Goliath hade förutsagt, blev verkligen arbetet en

lek. Och så oerhörd blev människans produktionsförmåga tack vare Energon och dess rationella sociala utnyttjande, att den ringaste medborgare åtnjöt ledighet och tid och tillfälle till att skaffa sig en ofantligt mycket rikligare levnadsstandard än till och med de mest gyn-nade hade kunnat under det gamla anarkistiska systemet.

Ingen hade någonsin sett Goliath, och alla folk började ropa på att deras räddare skulle visa sig. Världen förringade ingalunda hans upptäckt av Energon, men man var allmänt överens om atl ännu beundransvärdare var hans vidsyn beträffande samhällsfrågorna. Han var en övermänniska, en vetenskapens övermänniska, och världens nyfikenhet att få se honom hade blivit nästan outhärdlig. Det var år 1941, efter mycken tvekan hos honom, som han slutligen dök upp från Palgrave-ön. Han anlände den 6 juni till San Francisco, och för första gången sedan han dragit sig tillbaka till Palgrave-ön fick nu världen se hans ansikte. Och världen blev besviken. Dess fantasi hade satts i rörelse. Man hade gjort Goliath till en hjältegestalt. Han var den man eller rättare sagt halvgud som hade pånyttfött vår planet. Alexanders, •Caesars, Tschengis Khans och Napoleons bedrifter voro en barnlek i jämförelse med de ofantliga bragder han utfört.

I San Francisco landsteg och genom dess gator vandrade och åkte en liten sextiofem års gubbe, väl bibehållen, med skär och vit hy och en skallig fläck i huvudet stor som ett äpple. Han var närsynt och bar glasögon. Men då han tog av sig glasögonen, hade han skälmaktiga blå ögon som ett barns fulla av mild förvåning över världen. Han hade också ett sätt att plira och förvrida ansiktet som om han skrattat åt det kolossala skämt han bedrivit med världen, då han mot dess vilja narrat den till lycka och löjen.

För att vara en vetenskapens övermänniska och världs-lyrann hade han märkvärdiga svagheter. Han tyckte omsötsaker och var ovanligt förtjust i saltad mandel och saltade hickorynötter, i synnerhet det sista. Han bar alltid en papperspåse med sådana i fickan, och han hade en vana att ofta säga att hans fysiks kemi krävde denna behandling. Hans kanske mest överraskande fixa idé gällde kattor. Han hade en outrotlig motvilja för detta husdjur. Man kan aldrig glömma att han svimmade av förskräckelse, medan han höll ett föredrag i Broderskaps-palatset, då portvaktens katt gick över estraden och strök sig mot hans ben.

Men knappast hade han trätt fram inför världen förr än han blev identifierad. Gamla vänner hade ingen svårighet att känna igen honom som Peroival Stultz, tysk-amerikanen, som 1898 hade arbetat på Förenade järnverkens verkstad och som i två år hade varit sekreterare vid 369:de grenen av Maskinarbetarnas internationella förbund. Det var 1901 som han, tjugufem år gammal, hade genomgått speciella vetenskapliga kurser vid Cali-forniauniversitetet och samtidigt försörjt sig med vad som då för tiden kallades »livförsäkring». Universitetet har ännu minnen av honom som student, och de äro ingenting att skryta med. Professorerna komma huvudsakligast ihåg honom för hans tankspriddhet. Otvivelaktigt såg han redan då glimtar av de stora syner som sedan föranledde hans livsverk.

Att han kallade sig »Goliatli» och insvepte sig i hemlighetsfullhet var ett litet skämt, efter vad han senare förklarade. Som Goliath eller något i den stilen, sade han, var han i stånd att sätta världens fantasi i rörelse och vända upp och ned på den; men som Percival Stultz .med polisonger och glasögon och vägande 51 kilo, skulle

6—261347. Revolution.han ej ha kunnat vända upp och ned på en hickorynöt — »ej ens en saltad hickorynöt».

Men världen övervann snart sin missräkning över hans utseende och antecedentia. Den kände honom och vördade honom som alla tiders största karaktär, och den älskade honom för hans egen skull, för hans skälmaktiga, närsynta ögon och hans oefterhärmliga sätt att förvrida ansiktet då lian skrattade; den älskade honom för lians enkelhet, kamratlighet och varma humanitet och hans förtjusning för saltade hickorynötter och hans motvilja för kattor. Och i våra dagar reser sig i mirakelstaden Åsgård i imponerande skönhet det monument över honom som gör att alla antikens pyramider och vidunderliga, blodbestänkta monument förefalla dvärglikt små. Och på detta monument står, som alla veta, inristad i oförgänglig brons hans nu fullbordade profetia: »Alla skola bli glådjesmidare, och deras uppgift skall bli att hamra fram glädje ur livets klingande städ.»

Anmärkning av utgivaren.

Denna märkliga uppsats är ett verk av Harry Beckwith, student vid Lowell-högskolan San Francisco, och den

återges här huvudsakligast på grund av författarens ungdom. Vare det långt ifrån oss att vilja besvära våra läsare med gamla historier; och då man vet att Harry Beckwith endast var femton år då ovanstående skrevs, förstår man våra skäl. »Goliath» fick stipendium vid högskolans uppsatsskrivning 2254, och i fjol begagnade Harry Beckwith sig av den därigenom förvärvade möjligheten att tillbringa sex månader i Åsgård. Rikedomen på historiska detaljer, tidsfärgen och uppsatsens mogna stil äro särskilt anmärkningsvärda hos en sådan ungdom.DEN GYLLENE VALLMON.

Jag har ©tt vallmoland. Det vill säga, genom Guds nåd och förläggares välvilja är jag i stånd att varje månad lägga åtskilliga guldmynt i en klerikal herres händer och i utbyte mot sagda guldmynt erhåller jag varje månad en viss äganderätt till ett vallmoland. Detta land prunkar nedanför Piedmont Hills. Under det ligger hela världen. På avstånd, tvärsöver vikens silverduk, ryker San Francisco på sina många kullar som ett nytt Rom. Icke långt bort lyfter Tamalpais-berget en skrovlig axel mot skyn, och halvvägs mellan dem är Golden Gate, där havsdimman gärna dröjer sig kvar. Från vallmolandet se vi ofta Stilla havets skimrande blåa band och de beskäftiga fartygen som ständigt löpa ut och in.

»Vi få stor glädje av vårt vallmoland», sade Bess.

»Ja», sade jag, »så de stackars stadsborna skola avundas oss då de komma på besök, och så glada vi skola göra dem då vi låta dem fara hem igen med famnen full av gyllene vallmo!»

»Men det där måste bort», tilläde jag och pekade på åtskilliga otrevliga anslagstavlor (kvarlevor efter den sista hyresgästen) som stodo demonstrativt uppställda längs rågångarna, var och en med inskriften:

»Privat område. Tillträde förbjudet.»»Varför ska vi neka de stackars stadsborna att gå över vårt blomsterland bara för att de inte ha lyckan att vara bekanta med oss?»

»Vad jag avskyr sådant», sade Bess, »maktens utmanande symboler!»

»De äro en skamfläck för den kärleksfulla naturen», sade jag.

»De skämma ett vackert landskap», sade hon, »och de äro avskyvärda.»

»Snuskiga!» sade jag hastigt. »Ned med dem!»

Vi längtade efter att vallmon skulle komma upp, Bess och jag, längtade som endast stadsbor kunna längta efter att länge ha nödgats försaka. Jag har glömt tala om att det låg ett hus ovanför vallmolandet, en låg, flyttbar bungalow i vilken vi bestämt oss för att avstå från stadsvanorna och leva på ett friskare och hälsosammare sätt. De första vallmoblommorna kommo, orangegula och med gyllene ståndare, och vi gingo omkring i förtjusning, liksom rusiga av deras vin, och talade om för varandra att nu hade vi vår vallmo. Vi skrattade helt omotiverat mitt under tystnaden, och ibland blevo vi skamsna och smögo oss ut i hemlighet för att titta på vår skatt. Men då vallmovågorna slutligen bredde ut sig i böljande vågor över landet, ropade vi högt och dansade och klappade händerna och voro alldeles tokiga.

Sedan kommo vandalerna. Mitt ansikte var intvålat då den första invasionen kom, och jag hejdade rakkniven på halva vägen för att titta ut på mitt älskade vallmoland. Längst bort såg jag en liten flicka och en liten gosse med famnen full av det gula bytet. Aha, tänkte jag i ett ovanligt anfall av välvilja, en sådan glädje förmig att se deras glädje! Det är förtjusande att barnen plocka vallmo på mitt land. Hela sommaren ska de plocka vallmo på mitt land. Men det måste vara små barn, tilläde jag vid närmare eftertanke, och de få bara plocka i den bortre ändan — den sista tanken framkallades av ett ögonkast på de stora gyllene bjässar som nickade i gräset nedanför mitt fönster. Sedan sänkte jag rakkniven. Att raka sig är alltid en allvarsam sak, och jag såg inte ut genom fönstret igen förr än den operationen var överstökad. Men då blev jag alldeles bestört. Det där var då bestämt inte mitt vallmoland. Nej — och ja, ty där stodo de höga allvarliga pinjerna tätt tillsammans på den ena sidan, magnoliaträdet som dignade av blommor och min japanska kvitten som stänkte landsvägshäcken med blod. Ja, det var landet, men inga vågor av vallmoflammor böljade över det, ej heller de stora gyllene bjässarna i gräset nedanför mitt fönster. Jag kastade på mig en rock och sprang ut. Långt i fjärran försvunno två stora färgbollar i

gult och orange, som avgjort liknade vandrande jättevallmor.

»Johnny», sade jag till min nioårige systerson, »Johnny, då det kommer små flickor hit för att plocka vallmo, skall du gå ner till dem och på ett mycket lugnt och artigt sätt säga dem att det inte är tillåtet.»

Det koin varma dagar, och solen lockade fram en ny flammande skörd ur den frikostiga jorden. Grannens lilla flicka begärde och erhöll då, på sin mors tillsägelse, lov av Bess att plocka några vallmor där att dekorera med. Men det visste jag inte, och då jag varseblev henne mitt i landet, svängde jag med armarna som en semafor.

»Lilla flicka!» ropade jag. »Lilla flicka!»

Den flyende lilla flickans ben försvunno vid horisonten, och i min upphetsning ropade jag på Bess allt vad jag orkade. Hon kom ädelmodigt till undsättning och gav sig genast ut på en försonings- och förklaringsex-pedition till den lilla flickans mor. Men ännu i dag försöker den lilla flickan gömma sig då hon får se mig, och jag vet att modern aldrig mera kommer att bli så vänlig som hon annars skulle ha varit.

Det blev mörka, mulna dagar, vinande blåst och piskande regn, dag efter dag, utan ända, och stadsborna sutto och kurade i sina villor som råttor under översvämning, och som halvdränkta och flämtande råttor kravlade de sig ut, då vädret klarnade, och uppför de gröna Piedmontsluttningarna för att gassa sig i det välsignade solskenet. Och de inkräktade mitt vallmoland i svärmar och skockar, trampade ned det fina gräset och ryckte med glupska händer upp vallmorna med rötterna.

»Jag sätter upp anslagen om förbjudet tillträde», sade

jag-

»Ja», sade Bess med en suck, »jag är rädd att det blir nödvändigt.»

Det dröjde ej länge förr än hon åter suckade: »Jag är rädd, min vän, att dina anslagstavlor inte hjälpa stort. Folk har glömt konsten att läsa innantill nu för tiden.»

Jag gick ut på verandan. En nymf från staden i sval sommarklänning och pittoresk hatt stod framför en av mina nyss uppsatta varningar och läste igenom den sorgfälligt. Hennes rörelser vittnade om djup eftertanke. Hon var reslig som en staty, men med en knyck på huvudet och en sväng på kjolen kastade hon sig ned på händer och fötter, kröp under stängslet och reste sigdär innanför med vallmor i bägge händerna. Jag gick nedåt vägen och predikade moral för henne, och hon avlägsnade sig. Sedan satte jag upp flera anslagstavlor.

En gång för flera år sedan voro dessa kullar klädda med vallmo. Slitna mellan de förstörande krafterna och »viljan att leva» upprätthöllo vallmorna jämvikten gentemot sin omgivning. Men stadsborna utgjorde en ny och fruktansvärd förstörelsekraft, jämvikten rubbades och vallmorna blevo nästan utrotade. Eftersom stadsborna plockade de mest långskaftade och storblommiga.och det är en naturlag att lika alstra lika, lyckades aldrig de långskaftade och storblommiga gå i frö, och en kortstjäl-kig, dvärgartad varietet blev kvar på kullarna. Och den var icke allenast kortstjälkig och dvärgartad, utan också glest fördelad. Dag efter dag, år efter år, svärmade stadsborna över Piedmont-kullarna, och endast här och där levde släktet kvar i form av ynkliga små blommor, jord-krypande och snart utblommade, liksom fattigkvarterens barn som hastigt och brådmoget jaga genom sin ungdom till en rynkig och klen mognad.

Å andra sidan hade vallmorna frodats på mitt land, och de hade inte allenast skyddats mot barbarerna, utan också mot fåglarna. För längesedan hade landet varit besått med vete som gick i frö oskuret varje år, och i dess svala djup gömdes vallmofröna för de skarpsynta sångfåglarna. Sedan sträckte vallmostånden sig efter solen mellan vetestråna och blevo högre och högre och till och med ännu mera imajestätiska än de ursprungliga ute på öppna fältet.

Stadsborna, som från de kala kullarna hade utsikt över mitt prunkande, flammande fält, blevo alltså svårt fres-tade och föllo jämmerligen för frestelsen, det måste erkännas. Men deras fall var ej jämmerligare än mina älskade vallmors. Där vetet behåller daggen och dämpar solens glöd, är marken fuktig, och i sådan mark är det

lättare att rycka upp vallmo med roten än att bryta av stjälken. Stadsbor äro, Som andra människor, fallna för att följa det minsta motståndets lag, och med varje blomma de plockade följde också många tätt hopvecklade knoppar och därmed alla möjligheter till ny skönhets-skörd i framtiden.

En av stadsborna, en medelålders herre med vita händer och skelande ögon, gjorde särskilt livet intressant för mig. Vi kallade honom »repetitören» på grund av lians vanor. Då vi från verandan besvuro honom att sluta, brukade han långsamt och nonchalant styra sina steg mot stängslet, som om han ingenting hört, utan satt sig i gång av egen drift. För att starkare betona detta stannade han liksom tillfälligtvis då och då och plockade ännu en vallmo. Han räddade sig sålunda från den förödmjukelsen att bli bortkörd och berövade oss tillfredsställelsen att få köra bort honom, men han kom, och han kom ofta, och varje gång gick han sin väg med den starke mannens byte.

Det är inte så lätt att vara stadsbo. Det är jag övertygad om. Det är något i deras levnadssätt som åstadkommer en oroande blindhet och dövhet, åtminstone tycks det vara så med de stadsbor som komma till mitt vallmoland. Av de många för vilka jag predikat moral finns det inte en som någonsin liar sett de så demonstrativt uppsatta varningarna, och av dem som jag ropat an från verandan har kanske en på femtio hört mig. Jag har också upptäckt att stadsbor förhålla sig till blom-morna på landet alldeles som en utsvulten människa till maten. Den utsvultne förstår icke att han har större glädje av ett hekto kött än av fem kilo, och lika litet förstå de att fem hundra misshandlade och hopbuntade vallmor äro mindre vackra än två eller tre i en lös knippa, där de gröna bladen och de gyllene blomkronorna kunna utveckla hela sin skönhet.

Mindre ursäktliga än de oestetiska äro de vinnings-lystna. Horder av unga slynglar plundra mig och bestjäla framtiden för att kunna stå i gathörnen och ropa: »Kalifornisk vallmo, bara fem cents knippan!» Trots mina försiktighetsmått förtjänade några av dem en dollar om dagen på mitt land. En hord minns jag med livlig förtret. För att ta reda på om det fanns någon hund knackade de på köksdörren och bådo om »en dryck vatten». Medan de drucko, förmanade vi dem att inte ta några blommor. De nickade, torkade sig om munnen och gåvo sig i väg på sidan om bungalowen. De kommo till vallmolandet utanför mitt fönster, spredo sig i en solfjäderformig kil, sex man bred, revo till sig med bägge händerna och åstadkomma en slåttersträng av förstörelse tvärsöver landet. En cyklon kan inte fara fortare fram eller förstöra fullständigare. Jag ropade efter dem, men de rusade hort på vindens vingar, medan stora, konungsliga vallmor med brutna och misshandlade stjälkar släpade efter dem eller lågo huller om buller i deras kölvatten — det oförskämdaste rofferi som någonsin begåtts på torra landet.

En dag gick jag ut och fiskade, och den dagen kom en kvinna in bland vallmorna. Då rop och förebråelser från verandan ej gjorde någon verkan på henne, skickade Bess ut en liten flicka för att be henne inte taflera vallmor. Kvinnan fortfor helt lugnt att plocka. Då gick; Bess själv ut i dagens hetta. Men kvinnan fortfor att plocka, och medan hon plockade diskuterade hon äganderätt och bestred Bess' anspråk, tills hon kunde bevisa dem med svart på vitt. Och hela tiden fortfor hon att plocka utan att se upp en enda gång. Det var en grovlemmad kvinna med krigiskt utseende, och Bess var bara en vanlig kvinna, alls inte begiven på slagsmål. Inkräkterskan plockade alltså tills hon ej fick rum med mera, sade adjö och seglade majestätiskt bort.

»Folket har verkligen blivit sämre under de sista åren, tycker jag», sade Bess till mig i uttråkad ton samma kväll då vi sutto i mitt rum efter middagen.

Följande dag var jag hågad att ge henne rätt. »Det är en kvinna och en liten flicka som styra kurs direkt på vallmorna», sade Mary, vår tjänstflicka. Jag gick ut på verandan och inväntade deras ankomst. De döko fram mellan gångarna och ut i blomsterlandet, och då de första vallmorna voro uppryckta med rötterna, ropade jag åt dem. De voro på ungefär hundra fots avstånd. Kvinnan och den lilla flickan vände sig om vid ljudet av min röst och sågo på mig. »Var god och inte plocka av vallmorna», bad jag. Det funderade de på en minut; sedan sade kvinnan någonting halvhögt till den lilla flickan, och båda ryggarna fälldes ned som knivblad medan plundringen fortgick. Jag ropade, men de hade plötsligt blivit döva. Jag skrek och det så ursinnigt att den lilla flickan ryckte till och blev tveksam. Och medan kvinnan fortfor att plocka hörde jag henne med dämpad röst sätta mod i flickan.

Jag kom ihåg en mistlur med vilken jag brukade kalla på Johnny, min systerson. Den var alldeles fruktans-värd, den kunde väcka upp döda, och jag blåste och blåste, men fällknivsbladen rätade ej upp sig. Jag är inte rädd för karlar, men jag har aldrig varit särdeles förtjust i att slåss med kvinnfolk. Den där kvinnan, som uppmuntrade en liten flicka till oärlighet, retade mig emellertid.

Jag gick in i bungalow'n och hämtade min bössa. Svängande den blodtörstigt och blängande på ett skräckinjagande sätt rusade jag fram mot inkräktarna. Den lilla flickan tog skrikande till flykten och gömde sig bakom pinjerna, men kvinnan fortfor helt lugnt att plocka. Hon frågade ej efter mig det ringaste. Jag hade väntat att hon skulle springa då hon fick se mig, och det var genant. Här rusade jag nu över landet som en ilsken tjur mot en kvinna som ej kunde komma undan. Jag hade ingenting annat att göra än att sakta farten och tänka på hur ytterst komiskt det hela var. På tio fots avstånd reste hon sig och värdigades se på mig. Jag stannade och rodnade ända upp till hårfästet. Jag hade kanske verkligen lyckats skrämma henne (ibland försöker jag intala mig att det var så), eller kanske hon tyckte synd om mig, i alla händelser klev hon ut ur mitt blomsterland med det största lugn, ja rent av majestätiskt, med famnen full av orange och guld.

Emellertid sparade jag hädanefter mina lungor och svängde bössan. Jag gjorde också nya filosofiska reflexioner. Kvinnorna missbruka sitt kön till att begå stölder. Männen ha större respekt för andras egendom än kvinnorna. Männen äro mindre styvsinta medan de begå brott än kvinnorna. Och kvinnorna äro mindre rädda för skjutgevär än männen. Och vi slå under oss jorden medels vågstycken och våldshandlingar på grundav de egenskaper vi ärvt efter våra mödrar. Vi äro ett släkte av landrövare och sjörövare, vi anglosaxer, och det är inte underligt, då vi ha ammats av sådana kvinnor som plundra mitt vallmoland.

Plundringen fortgick. Mistlur och bössa hjälpte inte. Stadsborna voro hjältemodiga och oförskräckta, och jag märkte att »repeterandet» blev en allmän vana. Vad betydde det hur ofta de kördes bort, om de varje gång fingo ge sig i väg med sitt orättfångna byte? Då man har kört bort samma människa två, tre gånger kommer man i en stämning besläktad med mordlust. Och då man en gång blivit medveten av denna blodtörstkänsla, tycks hela ens öde slå ned på en och släpa en mot avgrunden. Mer än en gång ertappade jag mig med att omedvetet lägga bössan till kinden för att sikta på de usla missdådarna. I sömnen dödade jag dem på mångfaldiga sätt och vis och vräkte deras lik i dammen. Varje dag blev frestelsen att skjuta dem i benen allt mera lockande, och varje dag hörde jag mitt öde ropa på mig allt mera befallande. Jag såg i min fantasi galgen resa sig framför mig, och med repet o,m halsen blickade jag in i mina barns skoningslöst hotade framtid, svart av olycka och skam. Jag blev rädd för mig själv, och Bess gick omkring med orolig min och besvor i tysthet mina vänner att söka övertala mig till att resa bort. Sedan kom — i sista stunden — den idé som räddade mig: varför inte konfiskera? Om deras razzior blevo utan byte, skulle deras razzior naturligtvis upphöra.

Den förste som sedan hemsökte mitt land var en man. Jag väntade på honom — och vilken glädje! Det var »repetitören» själv, tvärsäker och självbelåten i medve-tande av de forna framgångarna. Jag sänkte nonchalant hössan över armvecket och gick fram till honom.

»Beklagar att jag måste besvära er .med att lämna ifrån er de där vallmorna», sade jag i min oljelenaste ton, »men jag måste absolut ha dem.»

Han såg mållös på mig. Det måste ha varit en pittoresk tablå. Det var säkerligen dramatiskt. Med bössan över armen och min blida anfordran ännu ringande i mina öron kände jag mig som Svartskägg och Jesse James och Jack Shepard och Robin Hood och hela släktled av stråtrövare.

»Seså», sade jag litet skarpt och i vad jag inbillade mig vara den rätta tonen, »tro mig, jag är ledsen att nödgas besvära er, men jag måste ha de där vallmorna.»

Jag flyttade tankspritt på bössan och smålog. Det tog honom. Utan ett ord lämnade han mig blommorna och styrde kurs .mot stängslet, men hans hållning var ej längre ogenerad, ej heller stannade han för att liksom händelsevis plocka ännu en vallmo under vägen. Det var sista gången jag råkade »repetitören». Jag läste i hans ögon att han inte tyckte om mig, och hans rygg hade ett förebrående uttryck ända tills han försvann ur sikte.

Alltsedan den dagen är bungalow'n nära att storkna av vallmo. Varenda vas och lerkruka är full av dem. De flamma på varenda kaminhylla och svämma över alla rummen. Jag presentar dem till .mina vänner i stora knippor, och ändå komma de vänliga stadsborna och plocka flera åt mig. »Sitt ner ett ögonblick» säger jag till den bortdragande gästen. Och där sitta vi på den skuggiga verandan medan det uppväxande stadsbo-släktet plockar av min vallmo och svettas i den stekheta solen. Och då deras armar äro tillräckligt tyngda av mina gula härligheter, går jag ner med bössan över armen och befriar dem från deras börda. På det sättet har jag kommit till den övertygelsen att det inte finns något ont som inte också har sitt goda med sig.

Konfiskeringen lyckades så till vida; men jag hade glömt en sak, nämligen att stadsborna voro så många. De gamla brottslingarna kommo visserligen ej mera, men det kom nya för varje dag, och jag stod inför den ti-taniska uppgiften att lära en hel stad inse det gagnlösa i att plundra mitt vallmoland. Medan jag tog ifrån dem bördan brukade jag förklara mitt handlingssätt, men det uppgav jag snart. Det var att tala för döva öron. De kunde inte förstå mig. Till ett fruntimmer, som insinuerade att jag var snål, sade jag:

»Min bästa fru, ni har ingenting att beklaga er över. Om jag inte varit snål i går och i förrgår, skulle dessa vallmor ha plockats av stadsbohorderna för i går och i förrgår, och edra ögon som i dag ha upptäckt detta blomsterland skulle inte alls ha sett några vallmor. De vallmor ni inte får plocka i dag äro de vallmor som jag inte lät plockas bort i går och i förrgår. Därför, tro mig, har ni inte gått miste om någonting.»

»Men vallmorna äro här i dag», sade hon och sneglade glupskt på deras glödande prakt.

»Jag vill betala er för dem», sade en herre en annan gång. (Jag hade nyss befriat honom från en armbörda.) Jag kände mig plötsligt skamsen, jag vet inte varför, om det inte var därför att hans ord nu gjorde klart för mig att mina blommor hade ett pekuniärt på samma gångsom ett estetiskt värde. Det skenbart lumpna i min belägenhet överväldigade mig och jag sade undfallande: »Jag säljer inte min vallmo. Ni kan få behålla vad ni har plockat.» Men innan veckan var slut, hade jag åter samma herre hos mig. »Jag vill betala er för dem», sade han. »Ja», sade jag, »ni kan få betala mig för dem. Tjugu dollars, om jag får be.» Han flämtade, såg forskande på mig, flämtade omigen och lade tyst och melankoliskt ifrån sig vallmorna.

Men som vanligt var det en kvinna som skulle sätta fräckhetsrekordet. Då jag avböjde betalning och avfordrade henne mina avplockade skönheter, vägrade hon att lämna dem ifrån sig. »Jag har plockat dessa vallmor», sade hon, »och min tid är värd pengar. Då ni har betalt mig för min tid, skall ni få dem.» Hennes kinder blossade av trots, och hennes — för resten vackra — ansikte hade ett uttryck av fast beslutsamhet. Jag var emellertid en man från bergstrakterna och hon endast en kvinna av stadsras, och jag har visserligen ingen lust att gå in i detaljer, men jag tänker med tillfredsställelse på att den där vallmobuketten sedan prydde bungalowh och att kvinnan fick ge sig av till staden utan att ha fått betalt. Det var ju i alla fall min vallmo.

»Det är Vår herres vollmo», sade min förtjusande lilla radikala hustru, demokratiskt chockerad då hon såg mig visa bort stadsborna från mitt blomsterland. Och i fjorton dagar hatade hon mig med ett hat som aldrig tycktes vilja dö. Jag försöke gendriva henne och förklara. Jag förklarade vidlyftigt. Jag berättade vallmons historia liksom Maeterlinck har berättat biets. Jag behandlade frågan biologiskt, psykologiskt och sociologiskt. Jag dis-kuteradc den moraliskt och estetiskt. Jag talade mig varm och häftig, och då jag hade slutat, sade hon att hon var omvänd, men i djupet av mitt hjärta visste jag att det bara var medlidande.

Jag flydde till andra vänner för att få tröst. Jag berättade återigen vallmons historia. De tycktes just inte vara särdeles intresserade. Jag blev het. De voro förvånade och plågade. De sågo nyfiket på mig. »Det är under din värdighet att bråka om vallmor», sade de. »Det är opassande.»

Jag tog min tillflykt till andra vänner. Jag gjorde det av självförsvar. Saken hade blivit livsviktig, och jag måste absolut ha rätt. Jag ansåg för min plikt att förklara, fastän jag mycket väl visste att den som förklarar är förlorad. Jag berättade omigen vallmons historia. Jag gick in i de minsta detaljer. Jag lade till och bredde ut mig. Jag talade mig hes, och då jag inte orkade tala längre, sågo de uttråkade ut. De sade också meningslösa och tröstande ord och talade om annnat som inte alls hörde till ämnet. Jag var utom mig av förargelse och gav alltsammans på

båten.

I bungalowh ligger jag på lur efter besökande. Jag för kitsligt ämnet på tal, iakttager noga deras ansikten för att upptäcka första symptom av missnöje, varefter jag uttömmer länge sparda vredesskålar över deras huvud. Jag gruffar i timtal med var och en som inte erkänner att jag har rätt. Jag har blivit likadan som Guy de Maupassants gubbe som hade hittat en repstump. Jag förklarar oavbrutet, och ingen vill förstå mig. Jag har blivit brutalare i mitt sätt mot de plundrande stadsborna. Jag finner ej längre något nöje i att ta deras bördor ifrån dem, ty det har blivit en betungande plikt, entröttsam och obehaglig uppgift. Mina vänner snegla på mig och mumla medlidsamt för sig själva då vi träffas i staden. De komma nu sällan ooh hälsa på mig. De äro rädda. Jag är en förbittrad och besviken människa, och allt ljus tycks ha slocknat i mitt liv och över mitt granna blomsterland. Så får man plikta för andras synder.

Piedmont, Californien, April 1902.

7—261347. Revolution.JORDEN KRYMPER IHOP.

Å, vad Homeros' värld var förskräcklig med sina obestämda gränser, väldiga vidder och omätliga avstånd! Medelhavet och Svarta havet voro gränslösa havsytor över vilka man kunde hålla på att färdas i oändlighet och i åratal. På deras hemlighetsfulla stränder lågo osannolika folks osannolika hem. Det Stora Havet, det Breda Havet, det Bottenlösa Havet; etiopierna »som bo i fjärran, de avlägsnaste bland mänäniskor», och cim-brerna, »svepta i mörker och moln», där »dyster natt är bredd över förskrämda dödliga.» Fenicien var en svår •resa, Egypten helt enkelt ouppnåeligt, medan Herkules' stöder utgjorde världens yttersta gräns. Odyssevs höll på i nio dagar att segla från Ismarcus, ciconiernas stad, till lotusätarnas land — en tid som i våra dagar skulle vålla oro hos assuradörerna om det tog så länge för den långsammaste kustångare att fara över Medelhavet och Svarta havet från Gibraltar till Sebastopol.

Homeros' värld, som hade så ringa utsträckning, var i alla fall omätlig, omgiven av en smal rand av universum — floden Oceanus. Men så den har krympt ihop! Noga kartlagd, vägd och mätt, tusen gånger större än Homeros' värld, har den i våra dagar blivit en liten prick som efter oföränderliga lagar virvlar fram genom ett universumvars gränser ha skjutits oberäkneligt långt tillbaka. Algols ljus lyser på den — ett ljus som färdas hundra-nittio tusen mil i sekunden, men ändå behöver fyrtiosju år för att komma fram till sitt mål. Och invånarna på detta lilla klot ha fått veta att Algol har en osynlig kamrat på 3*/„ millioner mils avstånd och att tvillingarna röra sig i sina respektive banor med en hastighet av femtiofem och tjugusex mil i sekunden. De veta också att där bortom finnas väldiga svalg av rymd, otaliga världar och vidlyftiga stjärnsystem.

Medan mycket av den krympning planeten undergått beror på matematikernas och fysikernas ökade vetande, kan en lika stor om icke större del därav tillskrivas fulländningen av förflyttnings- och samfärdsmedlen. Utvidgningen av stjärnrymden, som med slående styrka bevisar jordens obetydlighet, har varit negativ i sina verkningar; men resornas och samfärdselns påskyndande har varit positiv, emedan det gjort jordens olika delar åtkomliga och knutit dem samman.

Djurvärldens företräde framför växtvärlden är alldeles tydligt. Kålen måste uthärda eller dö, om dess omgivning skulle försämras; haren kan förflytta sig och söka en bättre omgivning. Men de snabbfotade djurens vandringar äxo i alla fall underkastade inskränkning. Den första breda floden spärrar nästan oundvikligen deras väg, och det första salta havet blir alldeles säkert ett oöverstigligt hinder. Bättre förflyttningsförmåga kan betraktas som en av de förnämsta uppgifterna för det gamla naturliga mvalet; ty under dessa förhistoriska tider vann den snabbe i kapplöpningen lika säkert som den starke vann i striden. Men människan, som redan gjort sig till herre på det gemensamma området på grund av andrafärdigheter, nöjde sig ej med den enda form av förflyttning hennes nedre extremiteter möjliggjorde. Hon sam i havet och, ännu bättre, då hon kom under fund med träets flytförmåga, lärde hon sig att navigera på det. Likaså utvalde hon bland landdjuren dem som bäst kunde bära ¡henne och hennes bördor. Nästa steg var tämjandet av dessa nyttiga medhjälpare. Här upphörde det naturliga urvalet att syssla med förflyttningsproblemet. Människan hade visat sin otålighet över de tråkiga metoderna och sin överlägsenhet i att påskynda farten. Hittills hade hon måst lita på sig själv, och man lade nu ej längre an på att

uppfostra avkomman till snabbsimmare eller snabblöpare. Den förre — halvt amfibie, som klöv vattnet med muskulösa armar — kunde ej hoppas att hinna upp eller undkomma en fiende som med en träåra rodde en med eld urhålkad trädstam; ej heller kunde den senare, litande på sin egen vighet, tävla med en fiende som sprängde vilt över slätten på en halvtämd hingsts

rygg-

Under dessa töckniga tider åtog sig människan alltså att stegra sitt herravälde över rum och tid, och det värvet har hon gjort ifrån sig på ett ganska ypperligt sätt. På den grunden blev hon vägbyggare och brobyggare, likaså vävde hon klumpiga segel av säv och flätad halm. Under en mycket avlägsen period måste hon även ha kommit under fund med att kraften rättar sig efter lagen för det minsta motståndet och i följd därav på sina farkoster anbragt enkla kölar som satte henne i stånd att slyra upp mot vinden. Liksom hon utmärkte sig i dessa anspråkslösa konster, stegrade hon också sin makt över sina mindre utvecklingsmöjliga kamrater och lade grunden till de första begynnelserna till civilisation — de vororåa över all beskrivning, sporadiska och av kort varaktighet, men var och en av dem utgjorde en nödvändig del av det grundläggningsarbete varpå vår nyare världs väldiga civilisation skulle resa sig.

Om man ser bort från de mänskliga framstegens allmänna historia, förefaller det otroligt att det förflöt så lång tid mellan människans första segrar över naturen, beträffande förmågan att förflytta sig, och de radikala omvälvningar hon slulligen skulle åstadkomma i det avseendet. De principer som voro den förhistoriska människans voro de samma ända ner till nuvarande århundrade. Man använde förbättrad attiralj, men själva principerna voro de samma både på Achilles’ och Faraos cha-rer och den europeiske turistens postvagn och diligens, hunnernas eller prins Ruprechts kavalleri, Greklands och Roms trimerer och galärer eller ostindiefararna och det sista århundradets klipperfartyg. Men då tiden var inne att ändra resmetoderna, blev förändringen så genomgripande att den tryggt kan kallas en revolution. Ehuru ångans upptäckt kommer på det sista århundradets konto, gjorde den nya kraftens verkan sig ej gällande förr än i början av detta. Små ångare användes 1800 till kustfart i England; 1830 öppnades Liverpool—Manchesterjärn-vägen, men det var icke förr än 1838 som Atlanten först korsades av ångarna Great Western och Sirius. År 1869 blev östern närmaste granne till Västern. I nästan samma mark där tusen generationers karavaner knogat sig fram grävdes Suezkanalen. Lord Clive var under sin första resa halvtannat år på väg från England till Indien; om han levde nu kunde han resa till Calcutta på tjugutvå dagar. Efter att ha läst de Quinceys överdrivna beskrivning på den engelska diligensen kan man ej an-nat än önska att anbringa denne märkvärdige man på »White Mails» eller »Twentieth Genturys» kofångare.

Men denna oerhörda förändring i samfärdsmedlen betydde långt mera än människornas snabba förflyttning från det ena stället till det andra. Till dess hade handeln, ehuru dess inflytande och värde ej kan överskattas, framsläpat en oviss och kostsam tillvaro. Slumpen spelade för stor roll i människornas köpenskap. Missöden till lands och sjöss, misstag och försinkningar voro ganska betydande fientliga element. Men förbättrade sam-färdsmedel betydde förbättrad varutransport, och handeln fick ett lika mäktigt som oväntat uppsving. Ej ens i sina vildaste fantasier kunde James Watt ha förutsett ens det approximativa resultatet av sin uppfinning, den Herkules som skulle leda sitt ursprung från detta hans hjärnas barn. Ett slående bevis därpå skulle man få, om man kunde mana fram honom från skuggornas värld och ge honom en plats i maskinrummet på en stor oceanångare. Den obetydligaste putsare skulle se honom över axeln som ett barn, och en smörjare, med en flottig gloria omkring sitt huvud och sina händer och en långpipig oljekanna som spira, skulle för honom te sig som en halvgud och en härskare över krafter långt över hans fattningsförmåga.

Det har alltid påståtts att makt och handel gå hand i hand. I forntiden var den ena omöjlig ulan den andra. Rom drog till sig Medelhavsfolkens rikedomar, och det var endast genom en oförnuftig fördelning av dem som det blev förvekligat och förlorade både makt och handel. Om det haft ett rättvist ekonomisystem, är det högst troligt att det kunde ha hejdat de germaniska folkens översvämning i århundraden. Då de erövrande teu-tonernas institutioner reste sig på dess ruiner, gled handeln bort och därmed makten. I vår tid ha makt och handel blivit ömsesidigt beroende av varandra. Sådana underverk har den industriella revolutionen åstadkommit på några få

raska decennier, och så stor har planetens krympning varit att de industriella nationerna för längesedan ha känt ett tvingande behov av utländska marknader. De gynnade delarna av jorden äro upptagna. Från sina boplatser i de tempererade zonerna skrida de konkurrerande handelsnationerna till exploaterande av tropikerna, och för att bemäktiga sig dessa kasta de sig vildsint ut i krig. Som vargar slåss de om spillrorna. Det finns inte flera planeter, det finns inga flera spillror, men ännu äro de hungriga. Det finns ej längre några cimbrer och etiopier i vidsträckta länder som vänta på dem. Åt bägge hållen stöta de på de nakna polerna, och från dessa ofarbara vidder vända de om till ännu våldsammare strider sins emellan. Och under tiden krymper planeten samman under deras grepp.

Om denna kamp kan man tryggt våga ett påstående: en handelsmakt måste vara en sjömakt. På herraväldet över havet beror herraväldet över handeln. Karthago hotade Rom så att det till sist förlorade sin flotta, och sedan steg i trettio dagar röken av staden upp till himlen, och marken plöjdes upp och ströddes med salt där dess praktfullaste byggnader stått. Italiens städer voro världens handelsfurstar tills nya handelsvägar upptäcktes och herraväldet över havet flyttades västerut och föll i andra händer. Spanien och Portugal, som börjat en aera av maritima upptäckter, delade den nya världen sins emellan, men besegrades av ett sjörövarfolk som, efter att i många släktled ha varit fästat vid jorden, hade återvänttill sitt gamla element. Med armadans förstöring förflyktigades Spaniens kolossala dröm om kolonivälde. Holland gjorde fruktlösa ansträngningar mot den nya makten, och då Frankrike erkände Englands överlägsenhet till sjöss, avstod det samtidigt från sina planer på världen. Dess svaga flotta var ett hinder, och kampen för överväldet till lands var dess sista ansträngning; efter Napoleons fall drog det sig tillbaka inom sig själv för att kivas med sig själv allt vad det förmådde. I femtio år utövade England ett obestritt välde på havet, behärskade marknader, dominerade handeln och lade under denna period grunden till sin makt. Sedan dess ha andra flottmakter uppstått, vilkas hållning utgör ett betydelsefullt omen för framtiden, ty de ha insett att herraväldet över världen tillhör den som är herre på havet.

Att många av enskildheterna i denna världskrympning äro tragiska faller av sig självt. Det är åtskilligt klandervärt i penningens seger över fantasien, mycket som de handlingskraftiga kälkborgarna aldrig kunna gottgöra. Mest gripande är kanske John Ruskins tårar över att världen profaneras av tidens vandalism. Ångslupar kränka de venezianska kanalernas helighet; där Xerxes slog bro över Hellesponten arbeta våra moderna fartygs smutsiga skorstenar; elektriska vagnar löpa i pyramidernas skugga, och det var alls icke längesedan lord Kitchener råkade ut för en järnvägsolycka nära den plats där det gamla Luksor låg. Men allting har två sidor. Om penningens man har skändat tempel och ödelagt naturen, har han också fredat. Han har ordnat och inhägnat världen, minskat farorna för liv och lemmar, gjort tillvaron mindre riskabel och omöjliggjort samhällets allmänna urartning. Aldrig mera kan det inträffa en sådan andlig autodafésom uppbrännandet av det alexandrinska biblioteket. Civilisationer kunna utvecklas och försvinna, men summan av kunskaper kan ej minskas. Kanske .med undantag av några yrkeshemligheter kunna konster och vetenskaper bli avdankade, men de kunna aldrig gå förlorade. Och detta är och förblir ett faktum ända tills människans tid bär på jorden är förbi.

Ända till i går var människans sätt att meddela sig med andra på längre avstånd, än hörseln eller synen medge fullständigt beroende av en förflyttning i rummet. Ett brev förutsatte en överbringare. Budbäraren gav sig ut med budskapet, och han kunde ej annat än begagna sig av de förefintliga trafikmedlen. Om resan till Australien krävde fyra månader, kom meddelandet fram efter fyra månader; genom intet känt medel kunde denna tid minskas. Men då telegraf och telefon uppfunnos, blev det skilsmässa mellan meddelningsbehovet och den lokala förflyttningen. På högst några timmar kunde man uträtta vad som på det gamla sättet hade erfordrats månader till. År 1837 uppfanns telegrafen, och nio år därefter bildades det elektriska telegrafbolaget med syfte att betjäna allmänheten. Även inrättades statspostverk för att längre fram bilda en internationell förening och gruppera nationerna inbördes. Verkningarna av allt detta ligga i öppen dag, och man kan ej framlägga tydligare bevis än den omständigheten att Klondike i dag faktiskt ligger närmare Boston än Bunker Hill gjorde på Warrens tid.

En samtidig och märklig krympning av ett stort jordområde kan påvisas i det nordligaste Amerika. Från sin källa, Lindermansjön, rinner Yukon 2,500 mil till Be-rings hav genom en nästan okänd trakt, vars undangömdavrår aldrig trampats av någon vägfarandes mockasiner. Då odi då slukades människor av dess hemska klyftor eller

kommo ut därifrån utmärglade och förstörda av svält. Men om hösten 1896 gjordes ett stort guldfynd — större än något sedan Californiens och Australiens dagar; men samfärdsmedlen voro så dåliga, att det gick nära ett år innan nyheten därom trängde till världens nyfikna öra. Guldtörstens offer utskeppade sina fynd i Dyea. över det fruktansvärda Chilcootpasset gick färdvägen ner till sjöarna på trettio mils avstånd. Fraktmetoderna lågo ännu i sin linda, väg- och brobyggare hördes icke av. Med tunga packor på sin rygg pulsade karlar ända upp till midjan i ohyggliga myrar, gjorde bryggor över bergströmmar genom att fälla träd över dem, knogade sig uppför de isfrätta bergens branta sluttningar och företogo svindlande vandringar över otaliga glaciä-rer. Då de efter oberäkneliga vedermödor kommo fram till sjöarna, begåvo de sig in i skogarna, sågade för hand furustammar till plankor och byggde båtar därav. I dessa, överlastade och sjöodugliga, kämpade de sig utför den långa kedjan av sjöar. Författaren minnes ännu en skyddad vrå på Le Barge-sjöns stränder, där ett halvt tusen guldsökare lågo stormdrivna. Dag efter dag brottades de med vågorna och nordlig blåst, och natt efter natt åter-kommo de till sina läger, tillbakaslagna men icke modstulna. I vattenfallen arbetade de sig fram med sina båtar på vinst och förlust, och efter oändliga svårigheter och mödor anlände de, omgivna av rasslande isstycken, till Klondike. Från havsstranden vid Dyea till viken nedanför Barackerna i Dawson hade de pliktat för sin dumdristighet med de människoliv som fallit offer för elementen. Ett år därefter hade landet krympt ihop tillden grad att turisten, då han steg i land från ocean-ångaren, tog plats i en modem järnvägsvagn. Några timmar senare steg han vid Bennettsjön omhord på en bekväm flodångare. Vid fallen for han på en spårvagn för att ta en annan ångare där nedanför. Och om ytterligare några timmar var han i Dawson utan att en enda gång ha fördunklat glansen på sin civiliserade fotbeklädnad. Om han önskade meddela sig med den yttre världen, gick han in på telegrafbyrån. Endast några månader förut skulle han ha skrivit ett brev och prisat sig lyckligare än andra dödliga om det kommit fram inom ett år.

Genom att människan trängt tillsammans världen allt mer och mer ha hennes egna affärer och institutioner fått stadga. Koncentration utgör det typiska i vår tids förnämsta utveckling — koncentration, klassifikation, ordning, minskning i friktionen mellan samhällsorganismens olika delar. Lantbefolkningens strömning till städerna framkallade en förfärlig trängsel i de stora städerna. Luften där var kvav och oren, men en rask utflyttning avhjälpte hastigt detta onda. Varje stor stad har endast blivit kärnan till en större stad som omger den; den ena är affärscentrum, den andra den husliga lyckans härd. Mellan dessa båda strömmar medelklassen fram och tillbaka dag och natt, på elektriska spårvägar, järnbanor och cykelvägar. Och i samma riktning ligger hoten för ar-betarkasämernas fara. I den renande lantluften kan fattigkvarteret icke existera. Med några förbättringar av vägarna och samfärdsmedlen, ett uppsving av altruismen och litet lagstiftningsåtgärder skall staden sova på landet om nätterna.

En sådan lekboll vår planet har blivit! Ångan hargjort dess olika delar tillgängliga och dragit dem närmare tillsammans. Telegrafen gör tid och rum om intet. Varje morgon får varje världsdel veta vad varje annan världsdel tänker, begrundar eller gör. En upptäckt i ett tyskt laboratorium demonstreras i San Francisco inom tjugufyra timmar. En bok skriven i Sydafrika utgives samtidigt i varje engelsktalande land och är följande dag i översättarnas händer. En okänd missionärs död i Kina eller en whiskysmugglares död på Söderhavet serveras över hela världen tillsammans med morgonkaffet. Argentinas veteskörd eller Klondikes guldavkastning är känd överallt där människor råkas och göra affärer. Den centraliserande krympningen har blivit sådan att den obetydligaste kontorist i vilken storstad som helst kan lägga handen på världens puls. Och på grund av allt detta stegras ordning och organisation överallt. Kyrkan och staten, män, kvinnor och barn, kriminal- och civillag, hederliga människor och tjuvar, industri och handel, kapital och arbete, lärda och olärda yrken, konster och vetenskaper — allt håller på att organiseras för nöje, vinst, politiska eller intellektuella framsteg. Man har lärt sig förstå styrkan hos de många, fast sammanslutna till en falang och drivna framåt av ett och samma syfte. Syftena kunna vara många och växlande, men medan alla och envar, alltjämt upptäckande nya gemensamma intressen och mål, lyda en lag som står över dem, dra sig dessa små grupper tätare samman, bilda större grupper och komplexer av grupper. Och medan dessa i sin tur omärkligt övergå i varandra, utgöra de en skimrande bebådelse av den annalkande mänskliga solidariteten som skall kröna människan med en ljus gloria.

Oakland, Californien, Januari 1900.IDEALHUSET.

Apropå hem håller jag nu på att bygga mig ett, och jag vågar påslå att mycket få hem ha omsorgsfullare planlagts. Låt mig redogöra för detta. Först och främst blir där alls ingen grund, inga inhägnader, gräsmattor eller blommor. Dimensionerna bli på ett ungefär 45X15 fot. Det vill säga, största bredden är femton fot, och — om man ursäktar paradoxen — den blir smalare än den är bred.

Enskildheterna måste rätta sig efter den allmänna be-sparingsprincipen. Det blir ingen veranda, inga förstu-kvistar, inga stora trappor. Jag blygs att tala om hur smala trapporna skola bli. Sovrummets storlek är 7XL och ett blir ännu mindre. Ett sovrum användes i alla fall bara till att sova i. Det blir ingen hall, gudskelov. Rum duga ju till genomgångar. Varför skall man då ha en särskild genomgång?

Badrummet kommer att bli litet större än det minsta badkar — det kräver inte så mycket besvär att hålla det i ordning. Köket blir inte mycket större, men det är en lättnad för kocken. I stället för salong få vi ett stort vardagsrum — 14X6. Väggarna i detta rum beklädas med böcker, och det kan användas både till bibliotek och rökrum. Som golvytan är fri, ämna vi använda rummet tillmatsal. Då ett sådant ram ej användes efter sängdags, kunna kocken och springpojken sova där. En sak som jag principiellt är emot är slöseri, och varför skall allt detta präktiga utrymme slösas bort om nättema då vi ej begagna det?

Ni tycker att mina idéer äro knussliga? Jag har ju glömt tala om att det hem jag beskriver kommer att bli ett flytande hem, och att min hustru och jag skola i det göra en världsomsegling på sju år eller mera. Jag glömmer också att upplysa att där skall bli ett maskinrum för en ångmaskin på sjuttio hästkrafter, en dynamo, förrådsrum o. s. v., vattencisterner avsedda för flera veckor till sjöss, utrymme för 1500 galloner brännolja, eldsläckare och livräddningsattiralj och ett stort förrådsrum för livsmedel, reservsegel, ankare, kättingar, tågvirke och tusen andra saker.

Eftersom jag ännu ej har byggt mitt hus på landbacken, har jag inte kommit längre än till några allmänna idéer, och då jag nu lägger fram dem känner jag mig lika tvärsäker som den ogifta dam som i söndagsnumret skriver en spalt om barnuppfostran. Min första föreställning om ett hus är att det skall byggas till att bo i. Detta borde vara den genomgående idén i alla dess detaljer. Det måste medges att denna idé lämnas ur sikte av otaliga människor som tydligen bygga hus för alla andra upptänkliga ändamål utom att bo i.

Det är kanske på grund av det praktiska liv jag levat som jag dyrkar det nyttiga och har kommit till den övertygelsen att nytta och skönhet borde vara ett och att det inte finns något nyttigt som inte också borde vara vackert. Finns någon skönare skönhet än styrkan — antingen det gäller luftigt stål eller massivt murverk eller en kvinnashand? En enkel svart skinnrem är vacker. Den är idel styrka och nytta, och den är vacker. Den uträttar ett kraftigt arbete i världen, och den är vacker att se på. Det är kanske för att den är nyttig som den är skön. Det vet jag inte. Men ibland tror jag det.

Ett fartyg på sjön är skönt. Och ändå är det inte byggt för skönhetsändamål. Varenda behagfull linje i det är en nytta, är avsedd att utföra arbete. Det är skapat i det uttryckliga syftet att klyva vattnet framför sig, glida över vattnet därunder, lämna vattnet bakom sig — och alltsammans med minsta möjliga slöseri med ansträngning och friktion. Det är inte skapat för att fylla ögat med skönhet. Det är skapat för att färdas genom vattnet och över havet med det minsta motstånd och den största stadighet, men ändå fyller det ögat med skönhet. Och så mycket ett fartyg förfelar sitt ändamål, lika mycket minskas dess skönhet.

Jag är ännu långt ifrån det hus jag har i sinnet att bygga en dag, men ett stycke framåt har jag kommit. Jag har upptäckt, i alla händelser till min egen tillfredsställelse, att skönhet och nytta borde vara ett. Om man tillämpar denna allmänna grundsats på byggandet av ett hus, kan den uttryckas på ett annat och bättre sätt, nämligen att konstruktion och dekoration måste vara ett. Denna idé är viktigare än själva husets byggande, ty utan denna idé kommer det sålunda byggda huset att bli stötande för intelligensen och skönhetssinnet.

Jag köpte för en tid sedan i största hast ett hus i Oak-land. Jag bor inte i det. Jag sover där ett halvt dussin gånger om året. Jag tycker inte om det huset. Jag blir missbelåten varje gång jag ser på det. Ingen full buse eller politisk

fiende kan väcka en sådan ovilja hos mig

som det huset. Jag vill säga er varför. Det är ett vanligt tvåvåningshus av trä. Sedan det var byggt lät den bov som byggde det spika på i hörnen några lodräta refflade tvåtumsplankor. Dessa plankor äro av samma höjd som huset, och för en full karl ta de sig ut som refflade pelare. För att göra den fulla karlens illusion fullständig krönas plankorna av påspikade joniska träkapitäl, i bas-relief skulle man kunna säga.

Då jag analyserar den förargelse dessa refflade plankor framkalla hos mig, finner jag orsaken i den omständigheten att den första regeln för byggandet av ett hus har blivit överträdd. Dessa dekorationsplankor utgöra ingen del av konstruktionen. De äro till ingen nytta, ha ingen uppgift att fylla. En pelare är gjord för att uppbära något tungt; det är den nytta den gör. Då en pelare ur nyttig, är den vacker. De refflade träpelare som äro spikade utanpå mitt hus göra ingen nytta. De äro icke vackra. De äro pinoverktyg. De uppbära inte allenast icke någon tyngd, utan de äro själva en tyngd som trycker på husets stöd. En dag då jag får tid kommer endera av två händelser att inträffa. Antingen går jag och mördar karlen, som har begått denna skändlighet, eller också tar jag en yxa och hugger bort de lögnaktiga refflade plankorna.

En sak måste vara sann, annars är den inte vacker, lika litet som en målad slinka är vacker, lika litet som en skyskrapa är vacker, om den i och för sig och på grund av sin struktur är lätt men har fått en lögnaktig massivitet av pelare påklistrad utanpå. Den ärliga skyskrapan är vacker — och detta är ett motvilligt erkännande av en man som inte tycker om människoförödande städer. Den ärliga skyskrapan är vacker, och den är vac-

ker så till vida som den är ärlig. Den är lätt och luftig till konstruktionen, därför måste den vara lätt och luftig till utseendet. Om den vill vara vacker, får den inte göra anspråk på att vara vad den inte är. Och den får inte vräka sig tung över stadsbilden som Leviathan, den skall resa sig och sväva, lätt och luftig och trolsk.

Människan är ett etiskt djur — åtminstone är hon mera etisk än något djur. Därför har hon en viss längtan efter ärlighet. Och på intet sätt kan detta ärlig-hetskrav varaktigare tillfredsställas än genom ärlighet hos huset där hon bor och tillbringar större delen av sitt liv.

De som förr bodde i San Franciso voro oärliga. De ljögo och bedrogo i sitt affärsliv (liksom alla stadsinvå-nare), och emedan de ljögo och bedrogo i sitt affärsliv, ljögo och bedrogo de även då de byggde hus. På krönet av de enkla, stränga väggarna av deras byggnader klistrade de stora, utskjutande kornischer. Dessa kornischer utgjorde ingen del av konstruktionen. De låtsades höra till konstruktionen, men de voro lögner. Jorden riste på sin rygg i tjuguåtta sekunder, och de lögnaktiga kornischerna ramlade som alla lögner äro dömda att ramla. I detta särskilda fall ramlade lögnerna ner i huvudet på människor som flydde från sina vacklande bostäder, och många blevo dödade. De fingo umgälla oärligheten.

Konstruktionen av ett hus måste icke allenast vara sann och ärlig, utan materialet måste också vara det. De som bodde i San Francisco voro ahederliga i fråga om det material de använde. De sålde ett slags material och levererade ett annat. De levererade alltid en underhaltig kvalitet. I San Franciscos affärshistoria finns icke ett enda exempel på att en entreprenör eller byggmästare

&—261347. Revolution.levererade en bättre kvalitet än den han sålt. Ett sjumillions stadshus blev värt trettio cents på tjuguåtta sekunder. Emedan murbruket ej var hederligt ramlade tusen väggar och tjogtals liv släcktes. När allt kommer omkring ligger det en viss sanning i några religiösas påstående att jordbävningen i San Francisco- var ett syndastraff. Det var ett syndastraff, men icke för någon synd mot Gud. Folket i San Francisco syndade mot sig självt.

Ett hederligt hus talar sanning om sig självt. Det finns ett hus här i Glen Ellen. Det ligger i ett hörn. Det är byggt av vacker, röd sten. Men ändå är det inte vackert. På tre sidor är stenen väl sammanfogad och putsad. Den fjärde sidan är baksidan. Den vetter åt bakgården. Stenen är icke putsad. Det är endast en hopklatschning av smutsigt murbruk med en tegelsten inpassad här och där, där stenen givit efter. Huset är inte vad det synes vara. Det är en lögn. Alla tre väggarna ljuga från morgon till kväll på den fjärde väggen. De ropa alltjämt ut att den fjärde väggen är lika vacker som de. Om jag bodde länge i det huset, skulle jag ej ansvara för min moral. Huset är likt

en man i purpur och fint linne som ej har tagit ett bad på en månad. Om jag bodde länge i det huset, skulle jag bli en sprätt och lägga bort att bada — förmodligen av samma skäl som en afrikan är svart och en eskimå äter valfiskspäck. Jag kommer aldrig att bygga ett sådant hus som detta.

I fjol tog jag mig för att bygga en lada. En man som var en lögnare åtog sig att lägga grunden och utföra grovarbetet. Han kunde ej säga sanning då han talade med mig, och han kunde ej säga sanning i sitt arbete. Jag byggde för eftervärlden. Grunden var fyra fot bred och trängde tre och en halv fot ner i jorden. Stenväg-garna voro två fot tjocka och nio fot höga. De skulle uppbära de stora bjälkar som hade att bära allt höet och takets fyrtio tons tegel. Mannen som var en lögnare gjorde vackra stenväggar. Jag stod där ofta och beundrade dem. Jag smekte deras massiva styrka med mina händer. Jag tänkte på dem i sängen innan jag somnade. Och de voro lögner.

Jordbävningen kom. Det övriga av ladbyggnaden hade lyckligtvis blivit uppskjutet. De vackra stenväggarna rasade åt alla håll. Jag började reparera och upptäckte hela den kolossala lögnen. Väggarna voro skal. På ytan såg man vackra, massiva stenar — på kant. Det inre var ihåligt. Delta tomrum var på somliga ställen fyllt med lera och löst grus. På andra ställen var det fyllt med luft och tomhet, här och där ett stycke torrved eller en trälåda som bidrag till skalets utfyllning. Väggarna voro lögner. De voro vackra, men till ingen nytta. Konstruktion och dekoration voro icke ett. Väggarna voro endast dekoration. De hade ingen invärtes stomme. »Liksom Gud låter Satan leva» lät jag denne lögnaktige man leva, men — jag har byggt nya väggar ända från grunden.

Och nu till milt idealhus som jag skall bygga om sju eller tio år. Jag har några allmänna föreställningar om det. Det måste vara ärligt till konstruktion, material och utseende. Om någon detalj, trots mina bemödanden, skulle ljuga, avlägsnar jag denna detalj. Nytta och skönhet måste vara oskiljaktigt förenade. Konstruktion och dekoration måste vara ett. Om de särskilda detaljerna rätta sig efter dessa allmänna idéer, är allt bra.

Jag har inte tänkt ut många enskildheter. Men här äro några. Badrummet till exempel. Det skall bli lika vackert som något annat rum i huset och lika nyttigt. San-nolikt kommer det att bli det dyraste rummet i huset. Det ha vi beslutat oss för — om vi också måste bygga det först och bo i ett tält tills vi kunna få mera pengar och fortsätta med. huset. I badrummet skola inga av badets njutningar saknas. En stor del av dyrbarheten skall också bero på materialet, som gör det lätt att hålla badrummet snyggt och i ordning. Varför skulle en tjänare träla över hövan för att hålla min kropp ren? Å andra sidan är min egen kropps anständighet och mina skyldigheter mot den viktigare än alla mina vänners beundran för dyrbara dekorativa idéer och magnifika bagateller. Jag njuter mera av en kropp som jublar än av en ståtlig och dyrbar prakttrappa byggd på skryt. Jag tycker inte alls illa om prakttrappor, men jag tycker mera om badrum.

Jag beklagar ofta att jag är född i detta skede av världens liv. Apropå tjänare önskar jag att jag levde under Världens gyllene framtid, då det inte kommer att finnas några tjänare — ingen annan uppassning än den som endast utgöres av kärlekstjänster. Men eftersom jag lever här och nu och är praktisk och inser det förnuftiga och nödvändiga i arbetets fördelning, finner jag mig i att ha tjänare. Men detta ger mig ingen rätt att brista i hänsyn mot dem. I mitt idealhus skola deras rum ej bli hål och skrubbar. Och i det kapitlet förutser jag en dust med arkitekten. De skola ha badrum, toalettbekvämligheter och komfort för sin lediga tid och sin mänskliga tillvaro, om jag också skall arbeta om söndagarna för att betala det. Även med tanke på arbetets fördelning anser jag att ingen har rätt att ha tjänare, om han ej behandlar dem som mänskliga varelser, danade av samma lera som han själv, med likadana nervknippor och önskningar, motsägelser, retliga punkter och älskvärda sidor. Himmel isalongen odh helvete i köket, det är ingen atmosfär för ett uppväxande barn att inandas — och inte heller för en fullväxt. Ett av de stora, själviska argumenten mot slavsystemet var den verkan den utövade på husbönderna själva.

På grund av det föregående skall ett huvudsyfte med byggandet av mitt idealhus bli att få ett hus som kräver ett minimum av besvär och arbete för att hålla det rent cch ordentligt. Det blir intet i evighet splitter nytt och fint hus med en dammfrihet som vittnar om tragiskt släp-göra. Jag bor i Californien, där dagarna äxo varma. Jag ser hellre att tjänarna få tre timmar för att gå och ta ett simbad (eller ligga i hängmatta) än att de skola nödgas

använda dessa tre timmar på att hålla huset splitter nytt och fint. Därför tillkommer det mig att bygga ett hus som kan hållas rent och ordentligt utan att dessa tre timmar behöva tillgripas.

Men under detta splitter nya och fina ligger något fruktansvärdare än tjänarnas slaveri. Detta fruktansvärda är det splitter nyas filosofi. I Korea är nationaldräkten vit. Adelsmännens och kulins dräkt är lika vit. Det är ett helvete för kvinnorna som sköta tvätten, men det är något ännu mera. Kulin kan inte hålla sina vita kläder rena. Han arbetar, och de bli smutsiga. Det smutsvita i hans dräkt är beviset på hans underlägsenhet. Adelsmannens dräkt är alltid fläckfritt vit. Det betyder att han ej behöver arbeta. Men det betyder vidare att någon annan måste arbeta i hans ställe. Hans överlägsenhet beror ej på diktarförmåga eller statsmansvisdom, ej på de kapplöpningar där han har segrat eller de brottare han har övervunnit. Hans överlägsenhet beror på att han ej behöver arbeta och att andra nödgas arbeta i hansställe. Alltså yves den koreanske lättingen av sina rena, vita kläder av samma skäl som kinesen yves av sina vidunderliga fingernaglar och den vita mannen och kvinnan yvas av sina oklanderligt rena bostäders splitter nya finputsning.

I mitt idealhus skall det vara golv av hår-t virke. Men dessa golv skola varken vara polerade speglar eller artificiella skridskobanor. De skola endast vara enkla och vanliga trägolv. Vackra mattor äro icke vackra för den som vet att de äro fulla med smittofrön och baciller. De äro lika litet vackra som den hektiska feberrodnaden eller den spetälskes silverhud. Dessutom verka mattor förslavande. En sak som förslavar är ett oting, och oting äro icke vackra.

Eldstäderna i mitt hus skola vara många och stora. Små brasor och kall väderlek betyda hermetiskt tillslutna rum och ett snålande med upphettad och oren luft. Har man stora eldstäder och frikostig värme kunna några fönster stå öppna hela tiden, och utan svårighet kunna alla fönstren öppnas en liten stund då och då och rummen fyllas med ren luft. Jag har varit nära att kvävas i den stillastående, förskämda luften i andras hus — i synnerhet i de östra staterna. I Maine har jag sovit i ett rum med igenspikade fönster och en liten ruta på fem, sex tum som kunde öppnas. Sade jag sovit? Jag flämtade med munnen i fönsteröppningen och svor så att jag omintetgjorde alla mina utsikter att komma till himlen.

I otaliga tusental av år ha mina förfäder levat och dött och oavlåtligt inandats frisk luft. Det är först nyligen vi ha börjat leva i hus. Förändringen är en försakelse, särskilt för lungorna. Jag har bara två lungor och jag

vet inte adressen på någon reparationsverkstad för dem. Därför håller jag mig så mycket som möjligt i fria luften. Av det skälet skall mitt hus ha stora verandor, och nära köket skall det vara en veranda, där man kan äta middag. Även skall där finnas en veranda med eldstad, där vi kunna andas frisk luft och ha det behagligt då kvällarna hli kalla.

Jag har gjort upp en ritning till mitt eget sovrum. Jag tillbringar många timmar i sängen med att läsa, studera och arbeta. Jag har försökt att sova i fria luften, men lampan lockar alla krypande, krälande, dunsande, flygande, fladdrande tingestar till min bok, in i mina öron och filtar och ner på min rygg. Därför skall mitt sovrum vara inomhus.

Men det kommer ändå inte att vara inomhus. Tre sidor därav skola vara öppna. Den fjärde sidan skall avskilja det från det övriga huset. De tre sidorna skola vara skyddade mot de krypande och fladdrande tingesterna, men icke mot den sköna, friska luften och alla vindar. Till skydd mot storm och regnskurar skall där finnas en skjutbar glasvägg så inrättad att den, då den inte begagnas, tar liten plats och utestänger mycket litet luft.

Det är föga mer att säga om detta hus som jag ämnar bygga om sju eller tio år. Jag har god tid på mig att utarbeta alla detaljer i överensstämmelse med de allmänna principer jag har fastställt. Det kommer att bli ett nyttigt hus och ett vackert hus, där en estetisk gäst kan finna tillfredsställelse både för sina ögon och sin kropp. Det skall bli ett lyckligt hus — annars tänder jag eld på det. Det skall bli ett hus med luft och solsken och skratt. Dessa tre saker kunna ej skiljas åt.Skratt utan luft och solsken blir osunt, depraverat, dä-moniskt. Jag bär tusen generationer inom mig. Skratt som är depraverat är icke bra för dessa tusen generationer.

Glen Ellen, Californien, juli 1906.GULDSÖKARNA I NORDLANDET.

»Ivan, jag förbjuder er att fortsätta med detta företag. Inte ett ord om detta, annars äro vi alla förlorade. Om amerikanarna och engelsmännen få veta att vi ha guld i dessa berg, äro vi ruinerade. De skola översvämma oss i tusental och tränga oss mot väggen — till döds.»

Så talade den gamle ryske guvernören Baranov i Sitka 1804 till en av sina slavoniska guldsökare, som nyss tagit upp en handfull små guldklimpar ur sin ficka. Pälshandlaren och autokraten Baranov förstod mycket väl och fruktade ankomsten av de duktiga, okuvliga guldsökarna av anglosaxisk ras. Han undertryckte alltså nyheterna, han så väl som de följande guvernörerna, så att då Förenta staterna köpte Alaska 1867, köpte de det för dess djurskinn och fiskerier, utan en tanke på dess underjordiska skatter.

Men knappast hade Alaska blivit amerikanskt förr än tusental av våra äventyrare gåvo sig i väg norrut till lands och sjöss. Det var »guldtidens» män, männen från Californien, Fraser, Cassiar och Cariboo. Med malmsökarens mystiska, oändliga tvärsäkerhet trodde de att guldlagren, som gingo genom Amerika från Kap Horn till Californien, ej sinade ut i Brittiska Columbia. Att de sträckte sig längre norrut var deras tro, och »Längre norr-ut!» blev deras valspråk. De spillde icke tiden, och i det de lämnade Treadwell och Silver Bow Basin alt upptäckas av dem som kommo efter, döko de i början av sjuttiotalet in i det vita okända. Norrut, längre norrut, knogade de sig fram, tills deras spett klingade mot Ishavets stränder och de sutto och hackade tänderna vid drivveds-brasor på Nomes röda sand.

Men för att man riktigt skall förstå detta kolossala äventyr måste man först påpeka Alaskas brist på odling och avskilda läge. Det inre av Alaska och det angränsande canadiska området var en ofantlig vildmark. Dess hundra tusentals kvadratmil voro lika mörka och outforskade som det mörkaste Afrika. År 1847, då Hudson-Bay-bolagets första agenter färdades över Klippiga bergen från Mackenzie för att röva på den ryska björnens område, trodde de att Yukon rann åt norr och föll ut i Ishavet. Men hundratals mil längre ner voro de ryska handelsmännens utposter. De visste i sin tur icke var Yukon hade sin källa, och det var icke förr än längre fram som ryssar och anglosaxer fingo veta att det var samma väldiga flod de exploaterade. Och litet mer än tio år senare färdades Frederick Whymper uppför den Stora Kröken till fort Yukon under polarcirkeln.

Från fort till fort, från Yorkfaktoriet vid Hudson’s Bay till fort Yukon i Alaska, transporterade de engelska köpmännen sina varor — en resa som tog ett eller halvtannat år. Det var en av deras desertörer som, då han 1867 flydde utför Yukon till Beringshav, var den förste vite man som utförde nordvästpassagen till lands från Atlanten till Stilla havet. Det var vid den tiden som den första noggranna beskrivningen över en god del av Yukon gavs av doktor W. H. Bali vid Smithsonian Institu-tion. Men ej heller han hade någonsin sett dess källa, och det var honom ej förunnat att uppskatta det underbara hos denna stora naturliga stråkväg.

I det avseendet finns ingen så märkvärdig flod i hela världen: med sin upprinnelse i Kratersjön trettio mil från oceanen rinner Yukon 2,500 mil genom kontinentens hjärta, innan den faller ut i havet. Så när som på ett trettio mils näs var detta en obruten trafikled över en tiondel av jordens omkrets.

Så sent som 1869 uppgav Frederick Whymper, medlem av Kungliga geografiska sällskapet, enligt hörsägen att Chilcatindianerna troddes då och då företa en kort vandring tvärsöver kustbergen från saltvattnet till Yukons huvudåder. Men det tillkom en guldsölcare, på väg norrut, alltid norrut, att först av alla vita män övergå det fruktansvärda Ghilcootpasset och slå Yukon på huvudet. Detta hände helt nyligen, men mannen har blivit en de dunkla legendernas hjälte. Holt var hans namn, och ålderns dimmor ha redan svepts omkring denna bragds datum. 1872, 1874 och 1878 äro de olika uppgifterna — en osäkerhet som tiden aldrig skall skingra.

Holt trängde fram ända till Hootalinqua, och vid sin återkomst till kusten hade han med sig orenat guld. Den näste kände äventyrsmannen är en Edward Bean, som 1880 förde ett sällskap på tjugufem guldsökare från Sitka till det outforskade landet. Och samma år övergicks passet av andra sällskap (nu glömda, ty vem kommer ihåg eller hör ens talas om guldjägarnas vandringar?); de byggde båtar av växande träd och drevo utför Yukon och längre norrut.

Och i ett fjärdedels sekel brottades de okända och obe-sjungna hjältarna med kölden och letade efter guldet som

de säkert trodde låg någonstädes bland polens skuggor. Under kampen med de fruktansvärda och skoningslösa naturkrafterna återgingo de till urtidens vanor, klädde sig i de vilda djurens skinn och betäckte sina fotter med valrossens mucluc och älghudsmockasiner. De glömde världen och dess seder, liksom världen hade glömt dem; dödade sin köttföda då de träffade på den, frossade i överflöd och svälte under hungertider och sökte alltjämt efter den gula lockande härligheten. De genomkorsade landet i alla riktningar, skingrade sig uppför otaliga okända floder i osäkra näverbåtar och trampade med snöskor och hundar väg över tusentals mil av tysta vita fält där människor aldrig varit. De kämpade sig vidare under norrsken och i midnattssol, i temperaturer från hundra grader över noll till åttio grader under och levde enligt landets galghumoristiska uttryck på »harspår och lax-magar».

Nu för tiden kan en man göra en hundramilsvandring bort från stråkvägen, och just som han lyckönskar sig till att äntligen trampa jungfrulig mark träffar han på någon gammal, förfallen hydda och glömmer sin missräkning för att förvåna sig över den man som har lyft stockarna. Men om han vandrar tillräckligt långt bort från stråkvägen och tillräckligt långt åt sidan, kan han råka på några tusen kvadratmil som han kan få ha helt och hållet för sig själv. Å andra sidan, hur långt och hur avsides han än vandrar, finns alltid den möjligheten kvar att han kan träffa på, icke allenast en övergiven hydda, utan också en bebodd.

Som exempel på detta och på landets vidsträckthet kan intet bättre fall anföras än Harry Maxwells. Han var enduktig sjöman från New Bedford i Massachusetts, och hans fartyg, briggen Fannie E. Lee, blev fast i polarisen. Han tog hyra på den ena valfångaren efter den andra och kom händelsevis till Point Barrow sommaren 1880. Han var nu norr om Nordlandet, och från denna fördelaktiga punkt beslöt han att ge sig av söderut inåt landet för att söka guld. På andra sidan bergen från fort Mac-pherson räknat och ett par hundra mil öster om Macken-zie byggde han en hydda och inrättade sitt huvudkvarter. Och i nitton år å rad skaffade han sig här sitt uppehälle genom jakt och sökte guld. Han strövade från den aldrig smältande isen i norr så långt söderut som till Stora Slavsjön. Här träffade han Warburton Pike, författaren och forskningsresanden — en händelse som han nu blickar tillbaka på som den förnämsta bland de få händelserna i hans ensliga liv.

Då denne sjöman och guldsökare hade samlat för 20,000 dollars guldstoft tyckte han att litet civilisation kanske inte vore så oäven, och han grep sig an med att »ge sig av tillbaka». Från Mackenzie färdades han uppför Little Peel till dess källor, fann ett pass genom bergen, var nära att svälta ihjäl på vägen över Porcupine Hills och råkade komma ut vid Yukonf loden, där han för första gången fick höra talas om guldsökarna och deras upptäckter. Och ändå hade de i tjugu år arbetat där som hans närmaste grannar, bokstavligen talat, i ett land med så ofantliga vidder. I Victoria i Brittiska Columbia — innan han for österut över Canadian Pacific (vars existens han nyss fått höra talas om) — kom han till den bestämda övertygelsen att han trodde på Mackenzies vattendelare och att han skulle ge sig av tillbaka dit efter att ha gjortbekantskap med världsmarknaden och andats ett par drag civilisation.

Tro! Den kanske inte kan försätta berg, men nog har den skapat Nordlandet. Ingen kristen martyr har någonsin ägt större tro än Alaskas pionjärer. De tvivlade aldrig på det färglösa och kala landet. De som kommo stannade kvar, och det kom flera. De kunde inte slita sig lösa. De »visste» att guldet fanns där, och de envisades. Landets och sökandets romantik trängde in i deras blod, dess förtrollning fick makten över dem och ville ej släppa taget. Man efter man skuddade efter de förfärligaste försakelser och lidanden landets stoft av sina fötter och gåvo sig av på allvar. Men följande vår drevo de alltid utför Yukon i isstyckenas kölvatten.

Jack Mc Question är ett slående bevis på Nordlandets trollmakt. Efter att ha bott där i trettio år förklarar han hårdnackat att klimatet är härligt och påstår att varje gång han gör en tripp till Förenta staterna gripes han av hemsjuka. Jag behöver ej säga att Nordlandet ännu håller honom kvar och kommer att hålla honom hårt fast tills han dör. Att dö på något annat ställe skulle för honom faktiskt vara oestetiskt och oärligt. Av de tre första pionjärerna är Jack Mc Question den ende som lever kvar. År 1871, ett å sju år innan Holt färdades över Chilcoot, kom Mc Question i sällskap med Al Mayo och Arthur Harper till Yukon från nordväst på Hudson Bay-bolagets väg från Mackenzie till fort Yukon. Namnen på dessa tre män liksom deras levnadsöden äro fast

förknippade med landets historia, och så länge det finns historieböcker och kartor skall man komma ihåg Mayo- och Mc Question-floderna och Harper and Laduestads-tomten i Dawson. Som agent för Alaskas handelskompani byggde Mc Question fort Reliance 1873, sex mil nedanför Klondykefloden. År 1898 träffade författaren Jack Mc Question i Minook vid Nedre Yukon. Den gamle pionjären var visserligen gråsprängd, men frisk och duktig och lika optimistisk som då han först reste till landet längs polcirkeln. Och ingen man i hela Nordlandet är mera avhållen än han. Det kommer att bli stor sorg där,, då hans själ ger sig ut på upptäcktsfärd över den sista Vattendelaren — »längre norrut» kanske, vem vet?

Frank Dinsmore är ett vackert exemplar av de män som ha skapat Yukonlandet. Han var en yankee, född i Auburn, Maine. Vandringslusten grep honom tidigt, och sexton år gammal gav han sig av västerut på vägen som ledde »längre norrut». Han grävde i Svarta Bergen i Montana och i Coeur d'Alene, hörde sedan viskas om Nordlandet och begav sig upp till Juneau på Alaskan Panhandle. Men ännu viskade Nordlandet och mera övertalande, och han fick ingen ro förr än han givit sig över Chilcoot och ner till det hemlighetsfulla Tysta landet. Detta var 1882, och han for utför sjökedjan, nedåt Yukon, uppför Pelly, och försökte sin lycka på sandbankarna i Mc Millanfloden. Om hösten kom han i stickande storm som ett vandrande skelett tillbaka över passet, med en trasa till skjorta, sönderrivna overalls och en handfull rått mjöl.

Men han var oförfärad. Den vintern arbetade han för födan i Juneau, och nästa vår vände han sina mockasin-hälar åt saltvattnet och ansiktet mot Chilcoot. Detta upprepades nästa år och följande vår och våren efter denna, tills han 1885 gick över passet på allvar. Han skulle eji komma tillbaka förr än han funnit del guld han sökte.

Åren kommo och gingo, men han stod fast vid sitt be-slut. I elva långa år, med snöskor och kanot, spetshacka och guldpanna, skrev han sin levnadshistoria på landets yta. övre Yukon, Mellersta Yukon, Nedre Yukon — han grävde troget och väl. Han sov var som helst. Vinter eller sommar förde han varken med sig tält eller kamin, och hans sexpundssovrock av polarharskinn var det varmaste plagg någon sett honom äga. För sin diet var han huvudsakligast beroende av sin bössa och sina fiskedon; i nödfall levde han på bär. Hans uthållighet var lika stor som hans mod. På grund av ett vad lyfte han tretton femtioskålpundssäckar mjöl och gick ett långt «tycke med dem. Medan han befann sig på en sjuhun-dramilsfärd på isen med en dagsresa på fyrtio mil, kom han till ett läger klockan sex en kväll och fann att där pågick en »squaw-dans». Han borde ju ha varit uttröttad. I alla händelser voro hans mockasiner nedisade. Men han sparkade dem av sig och dansade hela natten i strumpfötterna.

Till sist var lyckan honom huld. Det var slut med hans guldsökande, han samlade ihop sitt guld och återvände till den civiliserade världen. Och hans eget slut var i lika hög grad karaktäristiskt för honom. Han sjuk-nade i San Francisco, och hans härliga livskraft sinade långsamt ut, medan han satt i sin stora länstol på Com-mercial Hotel, »Yukonmännens hem». Doktorerna kom-mo, rådgjorde och konsulterade, medan han tänkte ut flera planer till Nordlandsäventyr; ty Nordlandet höll honom ännu fast och ville ej släppa honom. Han blev svagare dag för dag, men varje dag sade han: »I morgon :är jag all right igen.» Andra guldsökare av den äldre stammen, som voro hemma på »ferier», kommo och hälsade på honom. De torkade sig i ögonen och svuro tyst,

sedan gingo de in och talade muntert och vitt och brett om att ge sig ut på långfärd med honom då våren kom. Men det var där i den stora länstolen som hans långfärd slutade, och han uppgav sin anda som ännu var vänd »längre norrut».

Alltsedan den förste vite mannens tid ruvade blek och hålögd hungersnöd över landet. Den var kronisk bland indianer och eskimåer, och den blev kronisk bland guldsökarna. Den var alltid för handen, och därav kom det sig att livet vanligen tog sig uttryck i provianttermer — mättes med mjölmått. Varje åtta månaders vinter sågo köldens hjältar hungersdöden i ögonen: Det blev ett bruk, då hösten kom, att kamraterna »lyfte» eller »drogo stack» om vem som skulle ge sig ut på den farliga färden ner till oceanen och vilka som skulle stanna kvar och underkasta sig polarnattens farliga mörker.

Det fanns aldrig tillräckligt med föda för att hela sällskapet skulle kunna övervintra. A. C.-bolaget ansträngde sig hårt för att forsla upp proviant, men guldsökarna kommo fortare och blevo allt dumdristigare. Då A. C.-bolaget ökade till sin flotta med en ny propellerbåt, sade man: »Nu få vi fullt upp.» Men ännu flera guldjägare

strömmade in över passen i söder, ännu flera voyageurs och pälshandlare trängde över Klippiga bergen från öster, ännu flera sälskyttar och äventyrslystna kustbor stakade sig upp från Berings hav i väster, ännu flera sjömän rymde från valbåtarna i norr, och alla svälte tillsammans som bröder. Ångarnas antal växte, men strömmen av guldsökare hade alltid försprång. Då uppträdde N. A. T.-och T.-bolagen på skådeplatsen, och bägge bolagen ökade oavlåtligt sina flottor. Men det var samma gamla historia; hungern ville ej låta jaga sig på flykten. Hungern växte

9—261347. Revolution.faktiskt på samma gång som befolkningen, tills Förenta staternas regering om vintern 1897—98 nödgades utrusta en undsättningsexpedition med renar. Som vanligt lyfte kamraterna eller drogo stock den vintern och stannade eller gåvo sig av till havet allt efter som slumpen avgjorde. De hade blivit visa av erfarenheten och hade vant sig att aldrig lita på undsättningsexpeditioner. De hade hört talas om sådana, men ingen av dem hade någonsin sett dem.

Andra gruvländers vedermödor blekna till ett intet i jämförelse med Nordlandets. Och vad försakelserna beträffar kunna de ej uttryckas med ord, varken muntliga eller skrivna. Det kan ingen förstå som inte har varit med om det. Och de som ha varit med om det påstå, på grund av sin erfarenhet, att Gud blev trött då han skapade världen, och då han kom till den sista skott-kärrlasten »klatschade han till den hur det föll sig», och på det sättet råkade Alaska komma till. De hemmavarande kunna alltså inte bibringas någon föreställning om livet där uppe, men männen själva ge ibland en antydan om dess hårdhet. En gammal Minook-guldgrävare fällde följande yttrande: »Har ni lagt märke till ansiktsuttrycket hos oss? Man ser i första ögonblicket att en karl är nykommen; han ser livlig, entusiastisk, kanske glad ut. Yi gamla guldgrävare äro alltid allvarsamma, så vida vi inte ha druckit.»

En annan gammal erfaren guldsökare inbillade sig i en bitter stämning av hemsjuka vara en astronom på Mars som med tillhjälp av ett starkt teleskop förklarade jordens förhållanden för en vän. »Där äro fastlanden», utpekade han, »och där uppe nära poltoppen är ett svedande kallt och ensligt och avsides land som heter Alaska. I de andra

länderna och staterna finnas stora dårhus, men de äro fullpackade och otillräckliga, och därför ha de värsta dårarna skickats till Alaska. Då och då återfår en stackars sinnesrubbad sitt förstånd i denna förfärliga ödslighet, och i glädjen och överraskningen rymmer han från landet och ilar tillbaka till sitt hem. Men de flesta äro obotliga. Deras tillvaro är ett enda långt lidande, de glömma alldeles sitt forna liv eller erinra sig det som en dröm.» — Återigen Nordlandets hand som inte släpper sitt tag, ty »de flesta äro obotliga.»

I ett fjärdedels århundrade fortgick striden mot köld och hunger. Själva hårdheten i denna kamp mot Naturen tycktes göra guldsökarna goda mot varandra. Deras dörr stod alltid på glänt, och den öppna handen var dagens lösen. Misstro var okänd, och det är ingen överdrift då man påstår att en man ofta gav bort sin sista skjorta till en kamrat. Mest karaktäristisk härvidlag är kanske den gamla seden att då första augusti kom, fingo de guldsökare, som inte lyckats träffa på någon åder som betalade sig, gå till sina lyckligare kamraters områden och ta för sig så mycket att det räckte till proviant ända till nästa år.

År 1885 företogos mycket givande vaskningar i Ste-wartfloden, och 1886 bearbetades Cassiar-sandbanken strax nedanför Hootalinquas mynning. Det var vid den liden som det första medelgoda fyndet gjordes vid Forty Mile Creek, som kallades så, emedan det ansågs vara det avstånd från fort Reliance som Jack Mc Question omtalat. En guldgrävare vid namn Williams gav sig ut med hundar och indianer för att omtala nyheten för de hemmavarande, men utstod sådana vedermödor på toppen av Chilcoot att han fördes döende till kapten John Healyshandelsbod i Dyea. Men han hade ändå med sig nyheten — guldsand! Inom tre månader hade mer än två hundra guldsökare gått över Chilcoot med Forty Mile till mål. Fynd följde på fynd — Sixty Mile, Miller, Glacier, Birch, Franklin och Koyokuk. Men alltsammans var måttliga upptäckter, och grävarna drömde ännu om den fabelaktiga ådern »För mycket guld», där guldet var så ymnigt att man bara behövde skövla gruset ner i slussarna för att vaska det.

Och hela tiden beredde Nordlandet sig på att göra sin stora kupp. Det var en väldig kupp, ehuru förenad med bittra erfarenheter, och den har ingivit de gamla erfarna den övertygelsen att landet ligger i mörker större delen av året, emedan Gud går sin väg och lämnar det åt sitt öde. Efter all risk och vedermöda och trägna försök var det

av ödet bestämt att endast några få av hjältarna skulle få vara med om slutspurten då »För Mycket Guld» blottade sina gula skatter för stjärnorna.

Först var det Robert Henderson — och detta är en sann historia. Henderson trodde på Indian-River-området. I tre år hölls han där ensam, mest försörjande sig med sin bössa — han levde en stor del av tiden endast av kött — och undersökte många av Indian-Rivers bifloder, gick miste om att träffa på just de mest givande rännilarna, Sulphur och Dominion, och lyckades göra fynd (tarvliga fynd) i Quartz Creek och Australia Creek. Sedan gick han över vattendelaren mellan Indian-River och Klondike, och i en av de señares tillflöden fann han guld för åtta cents i sin vaskpanna. Det ansågs präktigt i dessa anspråkslösa dagar. Han kallade ån för »Gold Bottom», vandrade åter över berget och fick tre män, Munson, Dal-ton och Swanson med sig tillbaka. Dessa fyra togo ut750 dollars. Jag vill påpeka om och omigen att detta var det första Klondikeguld som någonsin uppgrävdes och vaskades. Jag vill också påpeka att Robert Henderson var Klondikes upptäckare, vad som än lögner och hörsägner haft att förtälja.

Då provianten tog slut färdades Henderson åter över vattendelaren och for utför Indian-River och uppför Yukon till Sixty Mile. Här skötte Joe Ladue handelsrörelsen, och här hade Joe Ladue från början utrustat Henderson. Henderson avlade sin rapport, och ett dussin män (alla som funnos där) övergåvo handelsplatsen och be-gåvo sig till den plats där han gjort sitt fynd. Henderson övertalde också en grupp guldsökare som ämnade sig till Stewartfloden att uppskjuta sin resa och följa med honom. Han lastade sin båt med förråd, drev utför Yukon till Klondikes mynning och halade och stakade sig uppför Klondike till Gold Bottom. Men vid Klondikes mynning mötte han George Garmack och därigenom blev det en hake i historien.

Carmack var en »squawman». Han kallades i dagligt tal »Siwash-George» — ett öknamn som han fått på grund av sin släktskap med indianerna. Då Henderson träffade honom höll han på att fiska lax tillsammans med sin indianska hustru och släktingar på den plats som sedan skulle bli Dawson, den Gyllene Staden i Snön. Henderson som var översvallande välvillig och frikostig berättade Carmack om sin upptäckt. Men Carmack var belåten där han var. Han kände alls ingen oövervinnelig längtan efter ett ansträngande liv. Han nöjde sig med laxen. Men Henderson ville övertala honom att komma med och gräva, och då han äntligen gick in på det, ville han ta hela stammen med sig. Det ville Henderson ej

vara med om, sade att han måste ge sina gamla Sixty Mile-vänner företrädet framför siwasherna och lär ha sagt saker om siwasherna som inte voro vackra.

Följande morgon begav sig Henderson ensam uppför Klondike till Gold Bottom. Carmack, som nu blivit upppiggad, gick till fots en genväg till samma ställe. Åtföljd av sina låda indianska svågrar, Skookum Jim och Tagish Gharley, gick han utmed Rabbit Creek (nu Bonanza), sneddade över till Gold Bottom och tog för sig ett område nära Hendersons upptäcktsställe. På vägen upp hade han vaskat några skövlar grus vid Rabbit Creek, och han visade Henderson »färg» som han hade fått. Henderson tog löfte av honom att om han fann något på återvägen skulle han skicka bud med en av indianerna. Henderson gick också in på att betala för denna tjänst, ty han tycktes ha en aning om att något stort var i görningen, och han ville vara säker.

Carmack tog hemvägen nedåt Rabbit Creek. Medan han tog sig en lur på stranden ungefär en halv mil nedanför mynningen av vad som sedan fick namnet Eldorado, frestade Skookum Jim sin lycka och erhöll vid ytlig grävning tio cents å en dollar i varje vask. Carmack och hans svåger undersökte och påträffade fyndorten Förty Mile, där de anmälde sina inmutningar för kapten Constantine och gåvo stället namnet Creek Bonanza. Och Henderson var glömd. Ingen underrättelse sändes till honom. Carmack bröt sitt löfte.

Flera veckor därefter, då Bonanza och Eldorado voro inmutade från den ena ändan till den andra och det ej fanns mera plats, färdades ett sällskap, som var för sent ute, över vattendelaren och ner till Gold Bottom där depåträffade Henderson som ännu höll på att gräva. Då de sade honom att de voro från Bonanza, blev han överraskad. Han hade aldrig hört talas om ett sådant ställe. Men då de beskrevo det, kände han igen att det var Rab-bit Creek. Sedan berättade de honom hur rikt givande det var, och — enligt vad Tappan Adney berättar — då Henderson förstod vad han hade förlorat genom Carmacks svek, »slängde han ifrån sig skoveln och gick och

slog sig ned på strandbanken och var så hjärtesjuk att det dröjde en lång stund innan han kunde säga något».

Vidare var det de andra veteranerna, männen i Forty Mile och Circle City. Då upptäckten gjordes hade de nästan alla dragit västerut för att arbeta med sina gamla grävningar eller söka nya fyndorter. Enligt vad de själva påstodo, hörde de till det slags folk som alltid är ute med gafflar då det regnar soppa. I den rusning som följde på nyheterna om Carmacks fynd deltogo mycket få av de gamla guldgrävarna. De höllo sig ej framme. Men de som deltogo i rusningen voro företrädesvis de värdelösa, nykomlingarna och lägrens påhäng. Och medan Rob Henderson knogade i väg åt öster och veteranerna åt väster, gåvo grönspolingarna och schajasarna sig av och mutade in Bonanza.

Men Nordlandet hade ännu ej upphört med sitt skämt. Då hösten kom och veteranerna återvände till Forty Mile och Circle City, åhörde de lugnt berättelserna om Siwash-upptäckterna och dagdrivarnas grävningar och skakade på huvudet. De dömde efter deltagarnas halt och brännmärkte alltsammans som bluff. Men glödheta rapporter fortfor o att sippra utför Yukon, och några av de gamla erfarna begåvo sig dit upp för att se sig för. De kastade en blick på terrängen — aldrig hade de sett en plats därdet fanns så föga sannolikhet för att man skulle kunna finna guld — och gåvo sig utför floden igen och »lämnade det åt svenskarna».

Åter gav Nordlandet saken en annan vändning. Alaska-guldgrävaren är känd icke så mycket för sin lögnaktighet som för sin oförmåga att tala riktigt sant. I ett överdrifternas land är han också fallen för överdrivna skildringar av faktiska förhållanden. Men då det gällde Klondike, kunde han ej tränga ut sanningen så fort som den trängde ut sig själv. Carmack fick först en dollarpanna. Han ljög då han sade att det var två och en halv dollar. Och då de som tvivlade på honom vaskade två och en halv dollar, sade de att de fått ett uns, och vips! innan lögnen kommit riktigt i farten hade de fått icke ett uns utan fem. De påstodo att det var sex uns, men då de fyllde en vaskpanna med grus för att bevisa sin lögn, vaskade de fram tolv uns. Och så vidare. De fortforo att ljuga tappert, men sanningen sprang alltjämt om dem.

Men ännu hade ej Nordlandets hyperboreiska skratt tystnat. Då Bonanza var inmutad från mynningen till källorna, gingo de som inte lyckats »komma med», kno-tande och missnöjda, uppför bifloderna. Eldorado var en av dessa »valpar», och många som gjort grävningar där vände sina inmutningar ryggen och tänkte ej vidare på dem. En man sålde en halvpart på fem hundra fot för en säck mjöl. Andra ägare gingo omkring och försökte lura folk alt köpa ut dem för en spottstyver. Men så visade Eldorado vad det dugde till. Det var långt, långt rikare än Bonanza, varje fot var i genomsnitt värd tusen dollars.

En svensk vid namn Charley Anderson hade arbetat vid Miller Creek samma år som fyndet ägde rum och komtill Dawson med fem hundra dollars. Två guldgrävare som liade inmutat n:o 29 Eldorado ansågo att han var den rätte att »skoja». Han var för slug för att man skulle kunna få bukt med honom då han var nykter; de kostade därför på sig det dyrbara nöjet att supa honom full. Till och med då var det en kinkig uppgift, men de höllo honom omtöcknad i flera dagar och narrade honom slutligen att köpa n:o 29 för 750 dollars. Då Anderson nyktrade till, grät han över sin dårskap och tiggde och bad att få igen sina pengar. Men karlarna som hade lurat honom voro hårdhjärtade. De skrattade åt honom och skällde ut sig själva för att de ej åderlåtit honom på ett par hundra till. Anderson hade intet annat val än att bearbeta den värdelösa marken. Det gjorde han, och resultatet blev över tre kvarts million dollars.

Icke förrän Frank Dinsmore, som redan innehade stora sträckor vid Birch Creek, grep sig an började veteranerna tro på de nya grävningarna. Dinsmore fick ett brev från en man där uppe som kallade det för »det mest storartade i världen», och då selade han på sina hundar och gav sig dit för att se sig omkring. Och då han skrev ett brev och förklarade att han »aldrig hade sett maken», trodde Circle City för första gången, och nu började genast en rusning som landet aldrig förr skådat eller någonsin kommer att skåda. Varenda hund togs med, många gåvo sig av utan hundar, och till och med kvinnor, barn och sjuklingar färdades de tre hundra milen över isen i polarmörkret för att få vara med om »det mest storartade i världen». Det påstås att endast tjngu personer, mest krymplingar och sådana som voro oförmögna att resa, voro kvar i Circle City, då den sista släden försvann på vägen utför Yukon.Sedan den tiden har guld påträffats på alla slags ställen, under bergssluttningarnas gräsrötter,

vid Monte-Cri-sto-öns nedre ända och i Nome-sjöns sand. Och den guldgrävare som kan sitt yrke undviker nu de platser, som se »lovande» ut och är i sin hårt förvärvade erfarenhet övertygad om att han skall finna det mesta guldet på den minst sannolika platsen. Detta anföres stundom som stöd för den teorien att det snarare blir guldsökare än forskningsresande som till sist komma att tränga fram till nordpolen. Vem vet? Det ligger dem i blodet, och de äro i stånd till det.

Piedmont, Galifornien, februari 1902.FOMA GORDJEFF.

»Farna Gordjeff» är en storartad bok — i den finns icke allenast Rysslands vidder, utan också livets fullhet. I varje land i denna värld av handel och varuutbyte, i denna tid av kommers och trafik, träda visserligen lidelsefulla människor fram och fråga livet, vari dess fiber består, men i »Forna Gordjeff» är det en ryss som träder fram och frågar. Ty Gorki, den bittre, är typiskt ryss i sitt grepp om livets förhållanden och sitt sätt att behandla dem. Han har hela den ryska självanalysen och oavlåtliga inblicken i sig själv. Och liksom hos alla hans ryska bröder präglas hans verk av eldig, lidelsefull protest. Det ligger tendens bakom. Han skriver emedan han har något att säga som världen skall höra. Från hans knutna näve strömma ej lätta och luftiga romaner, vackra, ljuva och insmickrande, utan realiteter — ja, väldiga och brutala och frånstötande, men verkliga.

Han höjer de eländas och föraktades rop, och i en ljungande anklagelse mot kommersialismen protesterar han mot samhällsförhållandena, mot de fattigas och svagas söndermalande och de rikas och starkas självbefläckelse under deras vanvettiga begär efter ämbeten och makt. Man kan starkt tvivla på att genomsnittsborgaren, sirat-lig, korpulent och blomstrande, kan förstå denne FornaGordjeff. Upprorsandan i hans hlod är något som deras eget ej känner till. För dem är det oförklarligt att denne man med sin hälsa och sina millioner ej kunde fortsätta att leva som hans klass levde, tillbringa sina bestämda timmar vid pulpeten och på börsen, sätta upp stränga kontrakt, underbjuda sina konkurrenter och jubla över sina yrkesbröders affärs nederlag. Det skulle förefalla

dem så lätt, och efter ett sådant liv kunde han dö väl-situerad och ofantligt ansedd. »Jaså», avbryter Forna barskt — han är fallen för barska avbrott — »om målet för detta åratals bökande efter pengar är att dö och försvinna, vad tjänar då penningbökandet till?» Och borgaren, som han avbröt barskt, kan ej förstå honom. Ej heller förstod Majakin då han fromt bearbetade sin förvillade gudson.

»Vad skrävlar ni för?» for Foma ut mot honom. »Vad har ni att skrävla om? Er son — var är han? Er dotter — vad är hon? Ekh, ni livsimpressario! Seså, ni är ju klyftig, ni vet allting — säg mig, varför lever ni? Varför samlar ni pengar på hög? Skall ni inte dö? Nå?» Och Majakin står där stum och kan inte svara, men hans övertygelse är icke rubbad.

Efter att ha ärvt faderns våldsamma tjurlynne tillika med moderns passiva okuvlighet och benägenhet för att treva sig fram stötes den stolte och upproriske Foma tillbaka av den själviska, penningbegärliga omgivning, vari han är född. Ignat, hans far, och Majaki, gudfadern, och hela den hord av framgångsrika köpmän som sjunga den starkes lov och prisa ett obarmhärtigt, samvetslöst laissez faire, kunna ej vilseleda honom. Varför? frågar han. Detta liv är ju en elak dröm! Det är utan värde!Vad betyder allt detta? Vad ligger under? Vad är meningen med det som ligger under?

»Du gör rätt i att tycka synd om människorna», säger Ignat till Forna som gosse, »men du måste vara medlid-sam med urskillning. Lär först känna mannen, tag reda på hurudan han är, vad han duger till; ooh om du ser att han är en stark och duktig karl, så hjälp honom om du har lust. Men om en man är svag, obenägen för att arbeta — spotta då åt honom och gå din väg. Och du måste veta, att då en man klagar över allting och väsnas och knotar, är han inte värd två kopek, han är inte värd något medlidande och kan inte göra dig någon nytta om du hjälper honom.»

Sådan är den oförställda och stridslystna kommersialism som skränas ut och blötes i starka drycker. Nu kommer Majakin och talar milt och utan satir:

»Hm, min gosse... vad är en tiggare? En tiggare är en man som av ödet tvingas att påminna oss om Kristus; han är Kristi broder; han är Herrens klocka som ringer här i livet för att väcka vårt samvete och sporra människans

övermätta kött. Han står nedanför fönstret och sjunger: ’För Kristi sku-ull!’ och genom denna sång påminner han oss om Kristus, om Hans heliga befallning att hjälpa vår nästa. Men människorna ha inrättat sitt liv så att det är alldeles omöjligt att handla i enlighet med Kristi lära, och Jesus Kristus har blivit fullkomligt överflödig för oss. Icke bara en gång, utan sannolikt tusen gånger ha vi utlämnat Honom till att korsfästas, men vi kunna ännu ej bannlysa Honom från vårt liv, så länge Hans fattiga bröder sjunga Hans namn på gatorna och påminna oss om Honom. Därför ha vi nu hit-tat på att stänga in tiggarna i särskilt därtill avsedda byggnader, så att de inte skola stryka omkring på gatorna och väcka våra samveten.»

Men Forna vill ej höra talas om detta. Han kan varken rubbas med lock eller pock. Hans natur ropar på ljus. Han måste ha ljus. Och i svidande trots går han omkring och söker livets mening. »Hans tankar omfattade alla de små som trälade med tungt arbete. Det var besynnerligt — varför levde de? Vad hade de för tillfredsställelse av att leva på jorden? Allt vad de gjorde var att utföra sitt smutsiga, tunga arbete och äta uselt, vara eländigt klädda och begivna på dryckenskap. En var sextio år gammal, men han trälade ännu vid sidan av unga män. Och alla ledde de sig för Fornas fantasi som en väldig massa av maskar som krälade över jorden endast för att äta.»

Han blir ett livets levande frågetecken. Han kan inte börja leva förr än han vet vad livet betyder, och han söker förgäves dess mening. »Varför skulle jag försöka leva livet, då jag inte vet vad livet är?» invänder han, då Majakin anstränger sig att få honom att vända om och sköta sina affärer. Varför skulle människor stå på tå för honom? Vara slavar under honom och hans pengar?

»Arbete är inte allt för en man», säger han, »det är inte sant att arbetet är det rättfärdiggörande. Somliga utföra alls inte något arbete i hela sitt liv — och ändå leva de bättre än arbetsträlarna. Varför är det så? Och vad har jag för berättigande? Och hur skola alla de som befalla kunna peka på något berättigande för sin tillvaro? Vad ha de levat för? Min tanke är att var och en borde ofelbart och säkert veta vad han lever för. Är det möjligt att en man är född till att träla, samla pengar, byggaelt hus, avla barn och — dö? Nej, livet betyder något i och för sig. En man har blivit född, har levat, har dött — varför? Alla måste vi tänka efter varför vi leva, vid Gud, det måste vi! Det är ingen mening i vårt liv — alls ingen mening. Några äro rika — de ha på egen hand tillräckligt med pengar för tusen människor — och de leva utan sysselsättning; andra kröka sin rygg under hårt arbete i hela sitt liv, och de ha inte ett öre.»

Men Forna kan endast riva ner. Han bygger icke upp. Hans mors dimmigt trevande natur och omgivningens förbannelser vila för tungt på honom, och han krossas till utsvävningar och galenskap. Han dricker inte för att spriten smakar gott i hans mun. Han finner inte behag i de dåliga stallbröder som lägga hyende under hans lägre drifter. Allt är oändligt föraktligt och smutsigt, men dit leder honom hans sökande, och han följer sökandets dragning. Han vet att allt är vrängt, men han kan inte räta ut det och kan inte säga varför. Han kan endast angripa och riva ner. »Vilket berättigande ha ni alla i Guds ögon? Varför leva ni?» frågar han den församlade hopen av köpmän, av dem som gjort lycka i livet. »Ni ha inte byggt upp livet — ni ha gjort en kloakgrop! Ni ha spritt orenlighet och kvävande dunster med edra handlingar. Ha ni något samvete? Ha ni något minne av Gud? Ett femkopekstycke — det är er Gud! Men ert samvete ha ni drivit ut!»

Liksom Esaias ropar: »Gå på nu, I rika män, gråt och tjut över edra olyckor som skola komma över er!» så ropar Forna: »Ni blodsugare! Ni leva på andra människors styrka, ni arbeta med andra människors händer! För allt detta ska ni få plikta! Ni ska gå under — niska ställas till räkenskap för allt! För allt — ända till den sista lilla droppande tåren!»

Häpen över denna livets pöl, ur stånd att få fram någon mening därur, forskar Forna och forskar förgäves, än spörjer han den sköna Sofia Mcdinski i hennes salong, än pejlar han de smutsigaste djupen i första bästa kurtisans hjärta. Linboff, vars böcker motsäga varandra, kan ej hjälpa honom; det kunna ej heller pilgrimerna på fullpackade ångare eller versskrivare och skökor i de uslaste lastens nästen. Undrande, grubblande, häpen, förfärad, virvlande fram i livets galna, vilda malström, dansande med i dödsdansen, trevande efter det namnlösa, obestämda, efter trollformeln, kärnan, den inneboende sanningen, ljusstrålen i smuts och mörker — kort och gott, efter en förnuftig ursäkt för tillvaron — faller Forna Gord-jeff offer för vansinnet och döden.

Det är ingen vacker bok, men det är en mästerlig granskning av livet — inte livet i allmänhet, utan det speciella livet, nutidens samhällsliv. Det är inte vackert, men nutidens samhällsliv är inte heller vackert. Man lägger ifrån sig boken med vämjelse — vämjelse för livet med all dess »lögn och lusta». Men det är en hälsosam bok. Så fruktansvärd är dess skildring av samhällets sjukdom, så skoningslöst dess sätt att rycka ifrån lasten dess målade behag, att dess tendens ej kan vara annat än kraftigt välgörande. Den är en gadd som sticker det sovande mänskliga samvetet vaket och driver in det i striden för mänsklighetens bästa.

Men där finnes ingen historia, intet slut, invänder någon. Men då Saschsa hoppade överbord och sam till Forna, hände verkligen något. Här var det rika möjligheter.Men det blev intet slut, ingenting avgörande. Hon övergav honom för att följa med sonen till en rik vodkabrän-nare. Och allt det bästa hos Sofia Medinski vaknade till liv då hon såg på Foma med Moder-Kvinnans öga. Hon kunde ha blivit en makt till det goda i hans liv, hon kunde ha spritt ljus däröver och lyft upp honom till trygghet och heder och förståelse. Men hon gick bort följande dag, och han återsåg henne aldrig. Ingen historia är berättad, ingenting är avslutat.

Ack, visst är Foma Gordjeffs historia berättad, hans liv är avslutat, som liv dagligen avslutas runt omkring oss. Det är dessutom livets sätt, och Gorkis konst är verklig-hetskonst. Men det är en mindre tråkig realism än Tol-stoys eller Turgenjevs. Den lever och andas sida efter sida med en schwung och en fart och en kraft som de sällan uppnå. Deras mantel har fallit på hans unga axlar, och han lovar att uppbära den kungligt.

Men så hjälplöst, hopplöst och förfärligt är i alla fall Foma Gordjeffs liv att vi skulle vara fulla av djup sorg för Gorki, om vi ej visste att han har kommit upp och ut ur Skuggans Dal. ALt han hoppas, det veta vi, annars skulle han inte nu försmäkta i ett ryskt fängelse, emedan han är nog modig att i handling omsätta det hopp som livar honom. Han känner livet, vet varför och hur det skall levas. Och en sak är tydlig, det vill jag säga till sist: Foma Gordjeff är icke blott ett framläggande av ett intellektuellt problem. Ty liksom han levde och ställde frågor till livet, så har Gorki levat i svett och blod och arbete.

Piedmont, Californien, november 1901.

10—261347. Revolution.KÖTTETS UPPSTÅNDELSE.

Rudyard Kipling, »blodets och gemenhetens profet, dag-sländeprinsen och de icke utvaldas avgud» — som en Chi-cagokritiker väser — är död. Det är sant. Han är död, död och begravd. Och en beskäftig, gnisslande gräshopps-svärm av människor, små män och män som ingenting se, ha vräkt över honom »Kims» ouppskurna blad, svept honom i »Stalky & C:o» som likklädsel och satt »The Lessons» okonventionella rader som gravskrift över honom. Det är mycket lätt. Den enklaste sak i världen. Och de beskäftiga, gnisslande herrarna gnugga nu sina händer i häpen förvåning över att de inte ha gjort det för längesedan, då det var så ofantligt lätt.

Men de kommande århundradena, om vilka de beskäftiga, gnisslande herrarna äro så benägna för att tala vitt och brett, skola ha något att säga om saken. Och då de, de kommande århundradena, söka sig tillbaka till det nittonde århundradet för att ta reda på vad det var för slags århundrade — för att ta reda på, inte vad det nittonde århundradets människor trodde att de tänkte, utan vad de verkligen tänkte, inte vad de tyckte att de borde göra, utan vad de verkligen gjorde, då skall en viss författare, Kipling, bli läst — och läst med förståelse. »De trodde att de läste honom med förståelse, de där människorna idet nittonde århundradet», skola de kommande århundradena säga, »och sedan tyckte de att det var omöjligt att förstå honom, och därpå visste de inte vad de skulle tycka.»

Men detta är för strängt. Det passar endast in på den klass som spelar en liknande roll som pöbeln i det antika Rom. Det är den obeständiga, pöbelsinnade massan som sitter på staketet, alltid färdig att ramla hit eller dit och klumpigt klättra upp igen; som väljer en demokratisk förvaltning den ena gången och en republikansk den nästa; som upptäcker och upphöjer en profet i dag för att stena honom i morgon; som gör väsen av den bok som alla andra läsa för tillfället, utan något annat skäl i världen än att alla andra läsa den. Det är godtyckets och kaprisernas klass, modets och den sista käpphästens, den obeständiga, heterogena, pöbelsinnade och pöbelspråkiga massan, den allra senaste tidens »apfolk», om man så vill. Nu läser den kanske »Den eviga

staden». I går läste den »En kristen», och några dagar förut läste den Kipling. Ja, det är nästan en skam för honom, men de där människorna läste honom. Nå, det var inte hans fel. Om han berodde av dem, är det rätt åt honom att han är död och begraven och aldrig mera skall stå upp. Men för dem har han, som väl är, aldrig levat. De bodde att han levde, men han var lika död då som han är nu och som han alltid skall vara.

Han kunde ej rå för det, ty han blev modern, och det är lätt att förstå. Då han låg sjuk och kämpade en hård dust med döden, sörjde de som kände honom. De voro många, och ända till de Sju Sjöarnas stränder uttalade många röster sin sorg. Då började den pöbelsinnade massan ivrigt höra sig för om denne man som så många sörj-de. Om alla andra sörjde, var det lämpligt att de också gjorde det. Så att nu blev det allmän jämmer. Var och en var en sporre för de andras sorg, och var och en började privat läsa denne man som han aldrig hade läst och offentligt hylla denne man som de alltid hade läst. Men dagen därpå dränkte de genast sin sorg i ett hav av historiska romaner och glömde allting om honom. Reaktionen var oundviklig. De döko upp ur det hav där de plumsat ner och märkte att de hade glömt honom för snart, och de skulle ha blygts, om inte de beskäftiga, gnisslande männen hade sagt: »Seså, låt oss nu begrava honom.» Och de stoppade gesvint ner honom i ett hål, där ingen kunde se honom.

Och då de ha krupit ner i sina egna små hål och prudentligt lagt sig ner till sin sista långa sömn, skola de kommande århundradena rulla bort stenen, och då kommer han fram igen. Ty det skola alla veta: den människa är oförgätlig som gör sitt århundrade oförgätligt. Den man bland oss som uppfångar de karaktäristiska dragen i vårt liv, som talar om vad vi tänkte, vad vi voro och vad vi kämpade för — denne man skall bli ett talrör till århundradena, och så länge de lyssna skall han leva kvar.

Vi komma ihåg grottmannen. Vi komma ihåg honom emedan han gjorde sitt århundrade oförgätligt. Men vi komma olyckligtvis ihåg honom dunkelt, på ett kollektivt sätt, emedan han odödliggjorde sitt århundrade dunkelt, på ett kollektivt sätt. Han hade intet skriftspråk, han lämnade alltså endast efter sig grova teckningar av djur och föremål, knäckta märgben och vapen av sten. Det var det bästa uttryckssätt han hade i sin makt. Om han ristat in sitt eget namn jämte teckningarna av djur ochföremål, präglat sina knäckta märgben med sitt eget sigill, märkt sina stenvapen med sitt eget sköldemärke, skulle vi komma ihåg denne man särskilt. Men han gjorde så gott han kunde, och vi komma ihåg honom så gott vi kunna.

Homeros intar sin plats jämte Achilles och de grekiska och trojanska hjältarna. Emedan han kom ihåg dem, komma vi ihåg honom. Antingen han är en man eller ett dussin män eller ett dussin generationer av män komma vi ihåg honom. Och så länge namnet Grekland lever på människornas tunga, så länge skall Homeros' namn leva. Det är många sådana namn, sammanlänkade med deras tider, som ha trängt ner till oss, och många flera skola ytterligare komma att fortplantas till oss, och till dem måste vi, till tecken att vi ha levat, lägga några av våra egna.

Beträffande konstnärerna skola, väl att märka, endast de konstnärer fortleva som ha talat sant om oss. Deras sanning måste vara den djupaste och .mest karaktäristiska, deras röster klara och starka, bestämda och följdriktiga. Halvsanningar och bråkdelssanningar duga inte, ej heller räknas tunna, pipiga röster och tremulerande ballader. Det måste finnas kosmiska egenskaper hos deras sång. De måste gripa och i varaktiga konstformer ingjuta vår tillvaros livsviktiga fakta. De måste tala om varför vi ha levat, ty utan livsuppgift skall det under kommande lider vara som om vi aldrig hade levat, det är en säker sak. Ej heller är det som var sant om människorna för omkring tusen år sedan sant om oss i dag. Romanen om Homeros' Grekland är romanen om Homeros' Grekland. Det är oförnekligt. Men den är inte vår roman. Och den som i vår tid diktar romaner om Homeros' Greklandkan inte vänta att han skall dikta den så väl som Homeros gjorde det, ej heller kan han alls dikta om oss eller vår roman. En maskintid är någonting helt annat än en hjältetid. Vad som är sant om snabbskjutande kanoner, börsaffärer och elektriska motorer kan omöjligen vara sant om handslungade spjut och snurrande vagnshjul. Kipling vet detta. Han har sagt oss det i hela sitt liv, levat det i hela sitt liv i de verk han utfört.

Han har förevigat vad anglosaxerna ha gjort. Och med anglosaxer menas icke bara folket på den trånga lilla ön

vid brädden av Västerhavet. Anglosaxerna representera alla engelsktalande folk i världen, vilka till former, inrättningar och traditioner äro mera speciellt och avgjort engelska än något annat. Detta folk har Kipling besjungit. Deras svett och blod och arbete ha varit motiven för hans sånger, men under alla motiven för hans sånger ligger motivens motiv, summan av dem alla och någonting ännu mera, det samma som ligger under allt anglosaxiskt blod och svett och arbete, nämligen rasens genius. Och detta är den kosmiska egenskapen. Både det som är sant om rasen för alla tider och det som är sant om rasen för alla tider tillämpat på denna särskilda tid liar han uppfångat och gjutit i konstens fonm. Han har uppfångat anglosaxerns förhärskande ton och lagt in den i underbara rytmer som ej kunna sjungas slut på en dag och ej heller komma att sjungas slut på en dag.

Anglosaxern är en pirat, en landrövare och en sjörövare. Under sin tunna kulturfernissa är han vad han var på Morgans tid, på Drakes tid, på Vilhelms tid, på Alfreds tid. Hengists och Horsas blod och traditioner äro i hans ådror. I strid gripes han av de gamla bärsärkarnas blodtörst. Plundring och byte locka honom omåttligt.Vår tids skolgosse drömmer om Clive och Hastings. Ang-losaxern är armstark och tung på handen, ooh han har en barbarisk brutalitet som är egendomlig för honom. Det finns ett missnöje i hans blod, en otillfredsställdhet som ej unnar honom någon ro, ulan driver ut honom på äventyr över havet och till länderna mitt i havet. Han känner inte när han är besegrad, därför har han fått epitetet »bulldogg» för att alla skola få veta hur oresonlig han är. Han har »en viss omsorg om sina vägars renhet, vill ej ha främmande gudar och vill ej jonglera med intellektuella fantasmagorier». Han älskar frihet, men är diktatorisk mot andra, är egensinnig, har en bottenlös energi och gör allting själv. Han är också herre över materien, lagstiftare och rättskipare.

Och under det nittonde århundradet har han visat sig motsvara sitt rykte. Som han då levde i det nittonde århundradet och inte i ett annat och hans århundrade alltså till en viss grad var olikt alla andra, uttryckte han sig på ett annat sätt än förr. Men blodets röst gör sig alltid hörd, och i Guds, bibelns och demokratiens namn har han gått ut över jorden, satt sig i besittning av vidsträckta länder och feta inkomster och gjort erövringar genom sin driftighet och energi och sina överlägsna maskiner.

Då de kommande århundradena vilja ta reda på vad det nittonde århundradets anglosaxer var och vari hans verk bestodo, komma de ej att mycket fråga efter vad han icke gjorde och vad han gärna skulle ha velat göira. Han gjorde det och det, och för det skall han bli ihåg-kommen. Vad han har att åberopa inför eftervärlden är att han i det nittonde århundradet gjorde sig till herre över materien; för det tjugonde århundradet kommer han högst sannolikt att åberopa sig på att han organiseradelivet — men detta kommer att besjungas av det tjugonde eller tjuguförsta århundradets Kiplingar. Rudyard Kipling i det nittonde århundradet har sjungit om »tingen sådana de äro». Han har sett livet sådant det är, »tagit det för sig direkt» med bägge händerna och sett på det. Kan man läsa någon bättre predikan om anglosaxern och vad han har gjort än »The bridgeldbuiers» eller en bättre lovsång än »The white man’s burden»? Och beträffande tro ooh rena ideal — »icke för barn och gudar, utan för människor i en värld av människor» — vem har predikat dem bättre än han?

Först och främst har Kipling hyllat göraren i motsats till drömmaren — göraren, som ej lyssnar till gagnlösa sånger om tomma dagar, men som går åstad och gör saker och ting med krökt rygg och svettig panna och av arbete valkiga händer. Det mest karaktäristiska hos Kipling är hans kärlek till det aktuella, hans intensiva prak-tiskhet, hans tillbörliga och nödvändiga vördnad för hård-kuvade och hårdhänta fakta. Och framför allt har han predikat arbetets evangelium och det lika kraftigt som någonsin Carlyle. Ty han har icke allenast predikat det för de högt uppsatta, utan också för gemene man, för den stora svettande massan av vanligt folk som hör och förstår men som står och gapar inför Carlyles svulstiga sätt att tala. Gör den sak som föreligger och gör den så bra du kan. Bry dig inte om vad det är för en sak, bara den är något. Gör den. Gör den och kom ihåg Tomlinson, den könlöse och själlöse Tomlinson som blev avvisad vid himlens port.

De stapplande seklen ha ihärdigt knåpat och trevat i mörkret, men det blev Kiplings sekels uppgift att rulla i solen, med andra ord att formulera lagens herravälde.Och av alla konstnärerna under Kiplings århundrade har han klätt det största laginnehållet i det mest fulländade: språk:

Lyd lagarna — var alltid snabb att lyda.

Gör landet rent från ont, håll rätta vägen Och över sumpig mark en brygga slå.

Låt allt ditt husfolk veta att de skola En gång uppskära vad de hava sått.

Av stilla fred som råder bland de våra Skall världen veta att vi tjäna Herran.

Och så fortsätter han, från McAndrews »Lag, ordning,, plikt och återhållsamhet» till hans allra sista rader i »The vampire» eller i »The recessional». Och ingen profet i Israel har mera högljutt ropat ut folkets synder eller på. ett mera skräckinjagande sätt ålagt dem ånger.

»Men han är simpel, han rör i livets smutspöl», invända de beskäftiga, gnisslande herrarna, de Tomlinson-ska männen. Nå, är inte livet simpelt? Där finns mycket gott och mycket ont, men vem kan insvepa sig i sin värdighets mantel och säga: »Jag är icke som en av dem?» Kan du påstå att delen är större än det hela? Att det hela är mer eller mindre än summan av delarna? Vad livets smutspöl beträffar, generar stanken dig? Nå, än sedan? Lever du inte i den? Varför rensar du den inte då? Ropar du efter en filtreringsapparat bara för att rena din egen avskilda del? Och om den renats, är du vred för att Ivipling har rört den oren igen? Han har åtminstone rört om den duktigt, med uthållig kraft och god vilja. Han har icke allenast drivit upp dräggen till ytan, utan också dess yppersta värden. Han har berättat de kommande århundradena om våra lögner och lus-tar, men han har också berättat de kommande århundra-•dena om det allvar som ligger under våra lögner och lustar. Och han har också sagt till oss, han har alltid sagt till oss att vara rena och starka och gå raka och vara manliga.

»Men han har ingen sympati», gnissla de beskäftiga herrarna. »Vi beundra hans konst och briljanta intelligens, hans bländande teknik och sällsynta rytmiska känsla, men han är totalt renons på sympati.» Kära vänner, vad menas med detta? Skulle han beströ sina sidor med sympatiska adjektiv, så och så många på varje kapitel, liksom landsortssältaren strör ut skiljetecken? Naturligtvis inte. Fullt så pedantiska äro inte de små herrarna. Det har funnits många humorister och de större bland dem, påstås det, ha aldrig dragit på munnen åt sina egna lustigheter, ej ens i det kritiska ögonblick då publiken tvekade mellan skratt och tårar.

Så är det också med Kipling. Tag »Vampyren» till exempel. Det har klagats över att där ej finns någon nyans av medlidande med människan och hennes fördärv, ingen predikan om det sedelärande i detta, ingen ömkan för den mänskliga svagheten, ingen ovilja över hjärtlösheten. Men äro vi barn i en kindergarten eftersom sagan skall berättas oss med de lättfattligaste orden? Eller äro vi män och kvinnor i stånd att läsa mellan raderna vad Kipling menade att vi skulle läsa mellan raderna? »Ty somt av honom levde, men det mesta av honom dog.» Ligger ej häri all upptänklig eggelse för vår sorg, vårt medlidande, vår ovilja? Och vad är konstens uppgift om inte att framkalla känslor i stil med det skildrade? Tragediens färg är röd. Måste konstnären också'måla de vattniga tårarna och den gråbleka sorgen? »Ty somt av honom levde, men det mesta av honom dog»— kan det hjärtskärande i situationen bibringas kraftigare? Eller vore det bättre om den unge mannen, som är delvis vid liv men till det mesta död, trädde fram utanför ridån och höll en predikan för den gråtande publiken?

Det nittonde århundradet var, vad anglosaxern beträffade, märkligt för två stora framsteg: besittningstagandet av materien och rasens utbredning. Tre stora krafter samverkade där: nationalism, kommersialism, demokratiklassificering av raserna, den härskande borgarklassens skoningslösa, samvetslösa laissez faire och det praktiska, nu rådande systemet att regera mänskligheten inom en mycket inskränkt jämlikhets gränser. Det nittonde århundradets demokrati är icke den som det adertonde århundradet drömde om. Det är icke »de mänskliga rättigheternas» demokrati, utan det är våra egna faktiska levnadsförhållanden som ha gjort klart för demokratien att det finns »lägre samhällslager som stå utanför lagen.»

Det är om dessa framsteg och krafter hos det nittonde århundradet som Kipling har diktat. Och han har diktat dess roman, det som ligger under och går utöver objektiv verksamhet, det som handlar om rasimpulser, rasbedrifter och rastraditioner. Till och med i dess lokomotivs ång-mättade språk har den blåst in vårt liv, vår anda, vår betydenhet. Liksom han är vårt talrör, äro de hans talrör. Och adertonhundratalsmannens romantik, hans sätt att göra sig gällande i det nittonde århundradet, i schakt och hjul, i stål och ånga, i långfärder och äventyr, har Kipling klätt i underbara sånger som de kommande århundradena skola sjunga.

Om det nittonde århundradet är huliganens århundrade, är Kipling huglianens röst lika säkert som han ärdet nittonde århundradets röst. Är »David Harum» mera representativ för det nittonde århundradet? Eller Mary Johnston, Charles Major eller Winston Ghurchill? Bret Harte? William Dean Howells? Gilbert Parker? Vem av dem alla är lika väsentligt representativ för aderton-hundratalslivet? Då Kipling är glömd, skall Robert Louis Stevenson vara ihågkommen för »D:r Jekyll och mr. Hyde», »Kidnapped» och »David Balfour»? Nej. Hans »Treasure Island» skall bli klassisk och fortleva jämte »Robinson Crusoe», »Through the Looking-glass» och »The Jungle Books». Han kommer att bli ihågkommen för sina essayer, sina brev, sin livsfilosofi, för sin egen skull. Han kommer att bli den högt älskade, liksom han har varit den högt älskade. Men han kommer att åberopa helt annat inför eftervärlden än vad vi nu tala om. Ty varje tid har sin sångare. Liksom Scott sjöng riddarlivets svanesång och Dickens besjöng den uppblomstrande köp-mansklassens borgarefruktan, så har Kipling som ingen annan sjungit lovsången över den härskande bourgeoisien, den vite mannens krigsmarsch under hans tåg runt världen, kommersialismens och imperialismens triumferande segersång. Därför skall han bli ihågkommen.

Oakland, Californien, oktober 1901.DE ANDRA DJUREN.

Den amerikanska journalismen har sina ögonblick av fantastisk hysteri, och då den är i farten har en förståndig karl ingenting annat att göra än att klättra upp i ett träd och låta orkanen dra förbi. Så t. ex. då för någon tid sedan uttrycket natur-förfalskare kom upp, klättrade jag för min del upp i ett träd och stannade kvar där. Jag råkade vara i Hawaji på den tiden, och en Ho-nolulu-reporter avlockade mig det yttrandet att jag tackade Gud för att jag inte var någon auktoritet i något avseende. Detta yttrande kablades genast till Amerika i ett Associated-Press telegram, varpå den amerikanska pressen (kanske förargad över att jag inte hade klättrat ner från mitt träd) anklagade mig för att betala en dollar per ord för mina kabelreklamer — ett mycket humant beteende av den amerikanska pressen, som, då en man vägrar att komma ner och få prygel, gör grimaser åt honom.

Men nu då stormen är över, kunna vi ju resonera litet med varandra. Jag har gjort mig skyldig till att skriva två djurhistorier — två böcker om hundar. Att jag skrev dessa båda historier var i själva verket å min sida en protest mot det »förmänskligande» av djur, vartill jag tyckte att flera »djurskildräre» hade gjort sig grovt skyl-diga. Då och då — ja, mycket ofta — i mina berättelser skrev jag på tal om mina hundhjältar: »Han tänkte icke detta, han hara gjorde det», o. s. v. Och det gjorde jag upprepade gånger, fastän jag därigenom tyngde ned min berättelse och bröt mot mina konstnärliga grundsatser; och jag gjorde detta för att pränta i genomsnittspubliken att dessa mina hundhjältar ej drevos av abstrakta resonemang, utan av instinkt, impuls och känsla och av enkel slutledning. Jag försökte också sätta mina historier i nivå med evolutionslärans fakta; jag yxade till dem efter de mått som den vetenskapliga forskningen hade fastställt, och då jag vaknade en dag, fann jag mig förpassad med hull och hår in bland naturförfalskarna.

Presidenten Roosevelt bar ansvaret för detta, och han rannsakade och dömde mig efter två paragrafer. 1) Jag hade gjort mig skyldig till att låta en stor slagskämpe till bulldogg klå en varghund. 2) Jag hade gjort mig skyldig till att låta ett lodjur döda en varghund i en regelmässig batalj. Beträffande punkten n:r 2 hade presidenten misstagit sig i de iakttagelser han gjort medan han läste min bok. Han måste ha läst den hastigt, ty i min historia lät jag varghunden döda lodjuret. Jag lät icke allenast min varghund döda lodjuret, utan jag lät honom också äta upp lodjuret. Återstår alltså endast den första punkten, vari jag beskylles för naturförfalsk-ning, och denna första punkt anklagar mig inte för avvikelser från bevisade fakta. Den vittnar endast om olikhet i åsikter. President Roosevelt -tror inte att en bulldogg kan klå en varghund. Jag tror att en bulldogg kan klå en varghund. Och där stå vi nu. Olika åsikter kunna göra sig gällande vid en hästkapplöpning. Jag kan förstå att olika åsikter kunna göra sig gällande vid etthundslagsmål. Men vad jag inte förstår det är hur olika åsikter om en bulldoggs och en varghunds respektive slagsmålsmeriter kunna göra mig till naturförfalskare och presidenten Roosevelt till en erkänd och segrande vetenskapsman.

Sedan steg John Burroughs fram och bekräftade presidenten Roosevelts omdömen. I detta kompaniskap finns det inga olika åsikter. Att Roosevelt inte kan ha orätt är Burroughs åsikt, och att Burroughs alltid har rätt är Roosevelts åsikt. Båda äro ense om att djur ej kunna resonera. Båda förfäkta att alla djur nedanför människan äro

automater och endast utföra två slags handlingar — mekaniska och reflexiva — och att det i sådana handlingar alls icke ingår något resonerande. De tro att människan är det enda djur som är i stånd att resonera och som alltid resonerar. Detta är en åsikt som narrar en nittonhundratals-vetenskapsman att dra på munnen. Den är inte alls modern. Den är avgjort medeltidsaktig. Presidenten Roosevelt och John Burroughs äro, då de framställa en sådan åsikt, homocen-triska på samma sätt som de tidigare och mörkare århundradenas skolastiker voro homoeentriska. Om det ej upptäckts, att jorden är rund, förr än efter presidenten Roosevelts och John Burroughs födelse, skulle de också ha varit geocentriska i sina kosmiska teorier. De kunde ej ha trott annat. Deras själar äro så inrättade. De tala evolutionslärans språk, medan de lika litet förstå evolutionens väsen och betydelse som en öbo från Söderhavet eller sir Oliver Lodge förstå radioaktivitetens begrepp.

Nå, presidenten Roosevelt är dilettant. Han kan förstå litet politik och jakt på storvilt; han kan vara i stånd att skjuta en hjort då han får se den och mäta och vägaden, sedan han skjutit den; han kan måhända noggrant och sorgfälligt iaktta talgoxens och beckasinens tilltag och upptåg och, efter att ha gjort sina iakttagelser, bestämt och systematiskt upplysa när den första jordekorren ett visst år och på en viss latitud och longitud kläcktes ut om våren och började skvattra och skutta — men att tro på att han skulle vara i stånd att med sin speciella iakttagelseförmåga analysera allt djurliv och syntetisera och framlägga allt vad som är känt om evolutionens metod och betydelse, skulle kräva en större lättrogenhet hos oss än som fordras för att vi skola tro på den grövsta lögn som den värste naturförfalskare någonsin har försökt slå i oss. Nej, presidenten Roosevelt förstår ej evolutionen, och han tycks ej ha gjort stora ansträngningar för att förstå den.

Återstår John Burroughs som gör anspråk på att vara en grundlig evolutionist. Nåja, det är ganska svårt för en ung man att ge sig i kast med en gammal man. Det är unga mäns natur att vara mera försynta i sådana fall, och det är de gamla männens natur att, förlitande sig på den visdom som mycket ofta falskeligen tillskrives ålderdomen, gå anfallsvis till väga. I denna särskilda natur-förfalskningsfråga var det de gamla männen som gingo till anfall, medan jag som en ung man länge höll mig tyst. Men nu äntligen griper jag mig an. Först och främst måste mr Burroughs position konstateras och det med hans egna ord.

»Varför tillskriva ett djur förnuft, om dess beteende endast kan förklaras som en följd av instinkten?» Lägg dessa ord på minnet, ty de skola dyka upp längre fram. »En hel mängd människor tyckas ha kommit till den övertygelsen att djur resonera.» »Men djuren ha nog av sin instinkt, de reda sig mycket bra utan förnuft.» »Dar-r

win ansträngde sig av all makt att övertyga sig om att djuren ibland ha ett slags rudimentärt förnuft, men Darwin var också mycket större naturvetenskapsman än psykolog.» Ovanstående citat äro, vad mr Burroughs beträffar, detsamma som ett uttryckligt förnekande av att djuren kunna resonera ens på ett rudimentärt sätt. Och då nu Burroughs förnekar att djuren resonera ens på ett rudimentärt sätt, är det detsamma som att i enlighet med det första citatet påstå att instinkten förklarar alla djurens handlingar som av en oskicklig eller vårdslös iakttagare kunna skrivas på förnuftets konto.

Efter att ha bitit av denna väldiga munsbit griper sig mr Burroughs an med att helt tvärsäkert och självbelåtet tugga den på följande sätt. Han anför en hel mängd exempel på rent instinktiva handlingar hos djuren och frågar sedan triumferande om de äro förnuftshandlingar. Han berättar om rödhake sångaren som dag efter dag slogs med sin spegelbild i en fönsterruta; om fåglarna i Sydamerika som gjorde sig skyldiga till att bygga bo i en gyttjebank som de togo för en solid jordvall; om bävern som sågade av ett träd fyra gånger emedan det fasthölls i toppen av andra träds grenar; om kon som så ömt slickade huden av sin uppstoppade kalv att den gick sönder, varpå hon gav sig till att äta upp höet, varmed den var stoppad. Han berättar om Febefågeln som förråder sitt näste vid takfoten genom att försöka dölja det med mossa på samma sätt som alla Febefåglar dölja sina nästen då de äro byggda bland klippor. Han berättar om hackspetten som oavlåtligt borrar igenom brädbekläd-naden över isstacken vid ett obebott hus under fruktlösa försök att träffa på så tjockt virke att han kan bygga sitt bo där. Han berättar om de vandrande lemlarna i Norge

11—261347. Revolution.som plumsa i ¡havet och drunkna i massor tack vare deras instinkt att under sin vandring simma över sjöar och floder. Och sedan han anfört ännu flera liknande exempel frågar han

triumferande: Var är nu det mycket omtalade förnuftet hos de lägre djuren?

Ingen skolgosse i en klassdisputationsövning skulle göra sig skyldig till oärligare argument. Det är det samma som att svara på påståendet att 2X2 är 4 genom att säga: »Nej, ty 4 i 12 går 3 gånger; nu har jag bevisat min opponents misstag.» Då en man angriper din skicklighet i kapp-springning, så överbevisa honom genast att han var full i förra veckan och många av de gapande åhörarna skola tro att du på ett övertygande sätt vederlagt kritiken av din fotfärdighet. Jag bedyrar att det är ett verksamt medel. Försök det någon gång. Sådant händer varje dag. Mr Burroughs har själv praktiserat det och säkerligen slagit sofistiska blåa dunster i ögonen på en hel massa folk. Nej, nej, mr Burroughs, ni kan inte bevisa djurens oförmåga att resonera genom att bevisa att de ha instinkt. Men det värsta är att ni på samma gång har slagit blåa dunster i edra egna ögon. Ni har satt upp en uppstoppad figur och pryglat stoppningen ur honom i den inbilska tron att det var de lägre djurens slutledningsförmåga som ni pryglat ur dem som inte dela er åsikt. Då hackspetten borrade hål i isstacken, så att sågspånen rann ut, kallade ni det fånigt.

Men låt oss vara barmhärtiga — och allvarsamma. Vad soim Burroughs anför som exempel på instinktiva handlingar är utan tvivel instinktiva handlingar. Enligt samma logikmetod skulle man lätt kunna anföra en mängd instinktiva handlingar hos människan och därigenom bevisa alt människan är ett djur utan förnuft. Men människan utför handlingar av bägge slagen. Mellan människan och de lägre djuren ser mr Burroughs en bred klyfta. Denna klyfta skiljer människan från de övriga djuren tack vare den slutledningsförmåga hon ensam äger. Människan handlar på grund av vilja. Djuren äro automater. Rödhakesångaren slåss med sin spegelbild i fönsterrutan emedan det är hans instinkt att slåss och emedan han icke kan resonera sig till de fysiska lagar som göra att denna spegelbild förefaller som något verkligt. Ett djur är en mekanism som arbetar enligt förutbestämda regler. Dess hjärnvindlingar ha en viss begränsad, nedärvd och långt innan det föddes bestämd förmåga att svara på yttre eggelse. Dessa svar ha fixerats hos djurarten genom anpassning efter omgivningen. Det naturliga urvalet har tvingat djuret att automatiskt på ett bestämt sätt reagera mot alla de vanliga yttre eggelser det möter under loppet av sitt liv. Under vanliga omständigheter beter det sig på vanligt sätt. Under ovanliga omständigheter beter det sig fortfarande på vanligt sätt, därför gör hackspetten som borrar igenom brädet sig skyldig till vanvett — med andra ord, brist på förnuft. Att göra det ovanliga under ovanliga omständigheter, att framgångsrikt anpassa sig efter en främmande omgivning för vilken det ej finns någon ärftlig och automatisk anpassningsförmåga, är omöjligt, säger mr Burroughs. Han säger att det är omöjligt, emedan det skulle vara en icke-instinktiv handling, och som bekant handla djuren endast av instinkt. Och här se vi en skymt av mr Burroughs käpphäst. Han har en teori, och om också himlen ramlar skola fakta rätta sig efter teorien. Agassiz hade 1 sin opposition mot utvecklingsläran en liknande teori, menvarken inpassade han fakta efter den, ej heller ramlade himlen. Fakta kunna ibland vara ganska obehagliga.

Men vidare. Låt oss undersöka mr Burroughs undersökning av förnuftet och instinkten. Då jag var en liten gosse, hade jag en hund som hette Rollo. Enligt mr Burroughs var Rollo en automat som mekaniskt reagerade för yttre eggelser eftersom han leddes av sina instinkter. Instinktens utveckling hos djuren är nu som bekant en förskräckligt långsam process. Det finns intet känt fall av en enda instinkts utveckling hos husdjuren i hela historien om deras tämjande. Alla de instinkter de äga ha de fört med sig från föregående vilda årtusenden. Därför voro alla Rollos handlingar mekaniska reagenser hos h järnvindlingarna beroende på de instinkter som utvecklats och fixerats hos arten för tusentals år sedan. Nå, gott och väl. Det är därför klart att han under alla sina lekar med mig skulle bete sig på gammalt sätt, anpassa sig efter de fysiska och psykiska faktorerna i omgivningen enligt de anpassningsregler som hade härskat i det vilda tillståndet och blivit en del av hans nedärvda natur.

Rollo och jag hade ganska många vilda upptåg för oss. Han jagade mig, och jag jagade honom. Han nafsade mig i armar, ben och händer, ofta så hårt att jag skrek, och jag rullade och tumlade honom och släpade omkring honom, ofta så hårdhänt att han gnällde. Under våra lekar förekommo många variationer. Jag låtsades sätta mig ner ooh gråta. Utom sig av ånger och oro viftade han på svansen och slickade mig i ansiktet, till jag brast i skratt. Han kunde inte tåla att man skrattade åt honom, och nu kastade han sig genast över mig med godmodigt hotande

gap, och det vilda raset fortgick. Nu hade jag övertaget. Men så hittade han på ett knep. Då jag förföljde honom

in i vedboden, fann jag honom i ett avlägset höm där han satt och låtsades vara stött. Han var alldeles förtjust i att leka och tröttnade aldrig på det. Men till en början narrade han mig. Jag trodde att jag på något sätt hade förolämpat honom och gick och föll på knä bredvid honom, klappade honom och talade väl vid honom. I vildaste fart rusade han upp och bort och slog omkull mig på marken, medan han störtade ut och började vanvettigt galoppera runt på gården. Nu var det han som hade övertaget.

Det blev så småningom en tävling i fyndighet. Jag tänkte naturligtvis ut mina handlingar, medan hans voro instinktiva. En dag, då han låtsades tjura i sin vrå, tittade jag ut genom vedboddörren, spelade glatt överraskad och hälsade på en av mina skolkamrater. Rollo glömde genast att t jura, rusade ut för att få se den nykomne, men såg bara tomma luften. Han hade gjort sig löjlig, det visste han, och han fick det skratt han förtjänade. På det sättet narrade jag honom ett par gånger; sedan blev han försiktig. En dag hittade jag på en omväxling. Jag tittade plötsligt ut genom dörren, som om mina ögon dragits dit av någonting som rörde sig där ute, och sade avspisande som ett barn som lärt in konsten att avvisa kreditorer: »Nej, pappa är inte hemma.» Som en pil var Rollo ute genom dörren. Han sprang till och med framåt gången ända fram till boningshuset under fruktlösa försök alt finna mannen som jag hade talat till. Han kom modstulen tillbaka för att ta emot skrattet och fortsätta leken.

Och nu komma vi till undersökningen. Jag narrade Rollo, men hur blev detta gäckeri möjligt? Vad var det egentligen som försiggick i hans hjärna? Enligt mr Burroughs, som förnekar till och med rudimentärt resonerande hos de lägre djuren, handlade Rollo instinktivt, reagerade mekaniskt för yttre eggelser som utgingo från mig och förledde honom att tro att det fanns en man utanför dörren. Eftersom Rollo handlade instinktivt och alla instinkter äro mycket gamla, gå tillbaka till tiden före tämjandet, kunna vi endast dra den slutsatsen att Rollos vilda förfäder, vid den tid då denna särskilda instinkt ärftligt fixerades hos arten, måste ha varit i nära, långvarig och livsviktig beröring med människan, människans röst och uttrycken i människans ansikte. Men eftersom instinkten måste ha varit utvecklad under tiden före tämjandet, hur i all världen kunde då hans vilda, otämda förfäder ha haft denna nära, långvariga och livsviktiga beröring med människan?

Mr Burroughs säger att »instinkten är nog för djuren», att de »reda sig mycket bra utan förnuft.» Men jag påstår, som alla de stackars naturförfalskarna skola påstå, att Rollo resonerade. Han hade kommit till världen som en knippa instinkter och en nypa hjärnmassa, alltsammans instoppat i ett fodral av ben, muskler och hud. I det han anpassade sig efter sin omgivning förvärvade han sig erfarenheter. Han kom ihåg dessa erfarenheter. Han lärde sig att han inte fick jaga kattor, döda kycklingar eller bita små flickor i klänningen. Han lärde sig att små gossar hade små gossar till lekkamrater. Han lärde sig att det kom folk ut på bakgården. Han lärde sig att människodjuret, då det mötte sitt eget släkte hälsade med ord och miner. Han lärde sig att då en gosse hälsade på en lekkamrat, gjorde han det inte på samma sätt som då han hälsade på en man. Allt detta lärde han sig och kom ihåg. Det var lika många iakttagelser — lika många slutledningar, om man så vill. Nå, vad försiggick bak-am hans bruna ögon, inne i hans nypa hjärnmassa, då jag plötsligt vände mig mot dörren och hälsade på en obefintlig person utanför? Ur de tusentals i hans hjärna lagrade iakttagelserna trängde sig genast fram 1 hans medvetande de särskilda iakttagelser som voro förknippade med denna särskilda situation. Sedan åstadkom han en förbindelse mellan dessa iakttagelser. Denna förbindelse var hans slutledning, åstadkommen, som varje psykolog måste medge, genom en bestämd cellverksamhet i hans gråa hjärnmassa. Av det faktum att hans husbonde plötsligt vände sig mot dörren och det faktum att hans husbondes röst, min och hela beteende uttryckte glad överraskning, drog han den slutsatsen att det var en vän utanför. Han knöt en förbindelse mellan olika saker, och detta att knyta förbindelse mellan saker är en handling av förnuft — av rudimentärt förnuft, det medges, men ändå av förnuft.

Rollo blev naturligtvis narrad. Men för det ha vi ingen orsak att yvas. Hur många gånger har inte varenda en av oss blivit narrad på precis samma sätt av en annan som vände sig om och plötsligt hälsade på en obefintlig nykommen? Här är just en sådan händelse som tilldrog sig i Västern. En bandit hade hejdat ett järnvägståg. Han stod på gången mellan sofforna med revolvern riktad mot huvudet på konduktören som stod mittför honom.

Konduktören var i lians våld. Men konduktören tittade plötsligt över banditens axel och sade med hög röst till en obefintlig person som stod bakom banditen: »Skjut honom inte.» Som en blixt vände banditen sig om för alt möta denna nya fara, och som en blixt sköt konduktören ned honom. Visa mig, mr Burroughs, på vad sätt tankeprocessen i banditens hjärna var en hårsmån oliktankeprocessen i Rollos hjärna, och jag skall sluta upp med naturförfalskning och gå in i ett trappistkloster. Då en människas tankeprocess och en hunds tankeprocess äro precis lika, har det sannerligen slagits en bro över den mycket omtalade klyftan som mr Burroughs fantiserar om.

Jag hade en hund i Oakland. Han helte Glen. Hans far var Brown, en varghund som jag fått från Alaska, och hans mor var en halvvild vallhynda från bergstrakten. Varken far eller mor hade någon erfarenhet av au lomobiler. Glen kom från ödemarken som halvstor valp för att leva fram sitt liv i Oakland. Han blev genast kär i en automobil. Han var i sjunde himlen då han fick lov att sitta på framsätet bredvid chauffören. Han kunde tillbringa en hel dag med en sådan bilorgie, till och med utan mat. Ofta körde maskinen direkt ut ur hangaren, rusade ut på körvägen ulan att stanna och var borta. Glen blev flera gånger lämnad kvar hemma. Det blev en vana att var och en som körde ut med bilen skulle tuta i hornet innan han gav sig av. Glen lärde sig signalen. Var han än var eller vad han än hade för sig, rusade han, då hornet ljöd, ut till hangaren och upp på sätet.

En morgon, medan Glen befann sig i köksfarstun och åt sin frukost av majsgröt och mjölk, tutade chauffören. Glen rusade utför trappan, in i hangaren och intog sin plats på framsätet, medan gröten och mjölken dröp om hans upphetsade och överlyckliga kinder. Jag vill i förbigående påpeka att han, då han sålunda försakade sin frukost för automobilen ådagalade den s. k. förmågan att välja — en särskild imponerande egenskap, som enligt mr Burroughs endast tillhör människan. Men Glen gjorde sitt val mellan maten och nöjet.Det var icke därför att Glen var mindre angelägen om sin frukost, utan emedan han hellre viile åka. Tutningen var endast ett skämt. Automobilen gav sig icke ut. Glen väntade och väntade. Han såg tydligen inga tecken till snart uppbrott, ty slutligen hoppade han ner från sätet och återvände till sin frukost. Han åt med opassande brådska som en människa som är ivrig att hinna med tåget. Åter tutade hornet, åter övergav han sin frukost, och åter satt han på framsätet och väntade förgäves på att maskinen skulle sätta sig i rörelse. Det var nära att de fördärvat frukosten för Glen, ty han måste oupphörligt rusa fram och tillbaka mellan köksfarstun och hangaren. Sedan blev han klokare. De tutade i hornet högljutt och ihärdigt, men han stannade kvar med sin frukost och avslutade den. Sålunda ådagalade han ännu en gång valförmåga och dessutom självbehärskning, ty då hornet tutade var det med den största möda han kunde låta bli att rusa ut till hangaren.

Naturförfalskaren skulle ungefär på följande sätt analysera vad som försiggick i Glens hjärna. Han hade under sitt korta liv haft erfarenheter som icke en enda av alla hans förfäder någonsin hade haft. Han hade lärt sig att automobiler körde fort, att det var omöjligt för honom att komma upp sedan de en gång satt sig i rörelse, att tutandet i hornet var ett ljud som var egendomligt för automobiler. Detta var lika många slutledningar. Resonerande kan definieras som den akt eller process i hjärnan varigenom man från känd eller erkänd slutledning kommer till nya slutledningar. Ur de slutledningar, som jag uppvisat vara Glens och som blivit hans genom hans egna iakttagelser av livets företeelser, kom han till den nyaslutledningen att då det tutade i hornet var det dags för honom att embarkera.

Men den morgon jag nu talar om narrade chauffören Glen. Hans resonemang var till hans stora missnöje oriktigt på något sätt. Maskinen satte sig inte i rörelse, när allt kom omkring. Men att resonera oriktigt är mycket mänskligt. Den stora svårigheten med allt resonerande är att innesluta alla premisser i problemet. Glen hade tagit med alla premisser utom en, nämligen den mänskliga premissen, skämtet i chaufförens hjärna. Glen blev narrad åtskilliga gånger. Sedan utförde han en annan tankeakt. Han tog med den mänskliga premissen i problemet (skämtet i chaufförens hjärna) och kom till den nya slutledningen att då hornet tutade skulle automobilen icke ge sig av. Grundande sitt handlingssätt på denna slutledning stannade han kvar i köksfarstun och avslutade sin frukost. Ni och jag och till och med mr Burroughs göra precis likadana resonemang varenda dag i vårt liv. Hur mr Bur-roughs vill förklara Glens handlingssätt ur instinktteorien är mer än jag kan förstå. Till och med i mina vildaste fantasier vägrar min hjärna att följa mr Burroughs till urtidens skogar, där Glens skugglika förfäder med tutande av automobilhorn hos hundsläktet sammankopplade den nedärvda särskilda instinkt som skulle sätta

Glen i stånd att flera tusen år därefter reda sig med automobiler.

Doktor C. J. Romanes berättar om en chimpanshona som lärt sig att räkna halmstrån ända till fem. Hon höll stråna i sin hand och stack ut deras ändar allt efter det begärda antalet. Om man bad henne om tre, höll hon fram tre. Om man bad henne om fyra, höll hon fram fyra. Allt detta är endast en dressyrfråga. Men, mr Burroughs, lägg nu märke till fortsättningen. Då man bad henne omfem strån och hon endast hade fyra, fördubblade hon ett strå, stack ut bägge dess ändar och fick sålunda det begärda antalet. Hon gjorde ej detta bara en gång och av en slump. Hon gjorde det varje gång man begärde flera strån av henne än hon ägde. Utförde hon en klart resonerande handling? Eller var hennes handling resultatet av en blind, mekanisk instinkt? Om mr Burroughs inte kan svara så att han själv blir nöjd, må han kalla doktor Romanes en naturuförfalskare och utplåna hela händelsen ur si tt minne.

Ovanstående är ett exempel på oriktigt mänskligt resonerande som förekommer mycket ofta i Förenta staterna i våra dagar. Det är säkerligen ett trick som mr Burroughs nedslående ofta gör sig skyldig till. Då en stackars sate till författare redogör för vad han har sett och då vad han har sett ej passar ihop med mr Burroughs medeltidsaktiga teori, kallar han denne författare för naturförfalskare. Då det gäller en man som mr Hornaday, varierar mr Burroughs sitt trick mot honom. Mr Hornaday har företagit ingående studier på orangutangen i fångenskap och oran-gutangen i fritt tillstånd. Han har också noga studerat många andra av de högre djurtyperna. I tropikerna har han även studerat de lägre människotyperna. Mr Hornaday är en man med erfarenhet och anseende. Då man frågade honom om djur resonerade, svarade han på grund av hela sin insikt i ämnet att en sådan fråga var det samma som att fråga honom om fiskar simma. Mr Burroughs har icke haft stor erfarenhet i studiet av de lägre mänskliga typerna och de högre djurtyperna. Bosatt i ett lantligt distrikt av staten Newyork och huvudsakligast studerande fåglar på detta begränsade område, har han varken varit i beröring med de högre djurtyperna ellerde lägre människotyperna. Men mr Hornadays svar är en sådan örfil för honom och hans homocentriska teori, att han måste göra något. Och det gör han. Han svarar: »Jag misstänker att mr Hornaday är bättre naturvetenskapsman än komparativ psykolog.» Därmed är mr Hornaday expedierad. Vem tusan är mr Hornaday? Den vise mannen har talat. Då Darwin påstod att djuren voro i stånd till förnuftsverksamhet på ett rudimentärt sätt, avfärdade mr Burroughs honom på samma sätt genom att säga: »Men Darwin var också mycket större naturvetenskapsman än psykolog» — och det trots Darwins långa liv i mödosamma forskningar som ej var uteslutande inskränkt till en landsbygd sådan som den, där mr Burroughs bor i Newyork. Mr Burroughs' argumen-teringsmetod är praktfull. Den påminner en om mannen vars uttal var dåligt men som sade: »Jag ger ordboken tusan; jag finns ju.»

Och nu komma vi till mr Burroughs' tankeprocesser — till hans jags psykologi, om man så vill. Mr Burroughs har också sina svårigheter med ordboken. Han våldför sig på språket både ur logisk och vetenskaplig synpunkt. Språket är ett verktyg, och definitionen som tar sig uttryck i språket borde stämma överens med livets fakta och historia. Men det göra icke mr Burroughs' definitioner. Detta är dock icke hans uppfostrans fel, skulden ligger hos hans jag. Trots hans väl exploaterade och beskyddaraktiga intresse för de lägre djuren, äro de för honom avgjort lägre. Deras släktskap med de andra djuren är något motbjudande för honom. Den vill han ej veta av. Han är en alltför storartad personlighet för att ej ha en bred och oöverstiglig klyfta mellan sig och de andra djuren. Upphovet till mr Burroughs' medeltids-aktiga uppfattning av de andra djuren ligger icke i hans kunskap om dessa andra djur, utan i hans självkära jags ingivelser. Med ett ord, mr Burroughs' homocentriska teori har utvecklats ur hans homocentriska jag, och genom ett missbruk av språket försöker han få livets fakta att stämma överens med hans teori.

Efter de exempel jag givit på djurhandlingar, som omöjligt kunna förklaras ur instinkten, kan mr Burroughs svara: »Edra exempel kunna lätt förklaras genom associationens enkla lag.» Härpå svarar jag först och främst: varför förnekade ni då djuren rudimentärt förnuft? och varför påstod ni helt frankt att »instinkten är nog för djuren»? Och för det andra vill jag antyda, med stor tvekan och överväldigande ödmjukhet på grund av min ungdom, att ni inte så noga vet vad ni menar med frasen »associationens enkla lag.» Jag upprepar det, ni har svårt för att reda er med definitioner. Ni har fäst er vid att människan utför s. k. abstrakta resonemang, ni har

uppställt en definition på abstrakt förnuft, och vilseledd av den store teorifabrikanten, ert eget jag, har ni kommit till den övertygelsen att allt resonerande är abstrakt och att vad som icke är abstrakt förnuft icke alls är förnuft. Detta är er ställning till det rudimentära förnuftet. En sådan process hos ett av de andra djuren måste antingen vara abstrakt eller också är den alls ingen förnuftsprocess. Er intelligens säger er att en sådan process icke är abstrakt förnuftsverksamhet, och er homocentriska teori tvingar er att dra den slutsatsen att den endast kan vara en mekanisk, instinktiv process.

Definitionen måste överensstämma, icke med våra jag, utan med livet. Mr Burroughs utgår ifrån att en defini-tion är något hårt och fast, .absolut och evigt. Han glömmer att hela universum flyter; att definitioner äro godtyckliga och kortlivade; att de för ett flyktigt ögonblick fixera saker som förr icke funnos till, som ej skola finnas till i framtiden, som från det förflutna bli det nuvarande och från det nuvarande övergå till framtiden och bli något annat. Definitioner kunna ej bestämma livet. Man kan ej få definitionerna till att bestämma livet. Livet måste bestämma definitionerna, annars gå definitionerna upp i rök.

Mr Burroughs glömmer förnuftets utveckling. Han uppställer en definition på förnuftet utan hänsyn till dess historia, och denna definition gäller det rent abstrakta förnuftet. Det mänskliga förnuftet, sådant vi känna till det i dag, är icke en skapelse utan någonting som har växt ut. Dess historia går tillbaka till urslemmet som myllrade av grumsigt liv; dess historia går tillbaka till det första oorganiska ting som fick liv. Och här äro stadierna i dess utveckling från slem till människa: enkel reflexrörelse, sammansatt reflexrörelse, minne, vana, rudimentärt förnuft och abstrakt förnuft. Under loppet av denna stegring utvecklades instinkten, tack vare det naturliga urvalet. Vanan är en utveckling hos individen. Instinkten är en vana hos släktet. Instinkten är blind, icke resonerande, mekanisk. Detta var vägförgreningen under det spirande livets utveckling. Instinktens fulländade kulmination se vi i myrstacken och bikupan. Instinkten visade sig vara en återvändsgränd. Men den andra vägen, förnuftets, förde oupphörligt framåt ända till mr Burroughs och er och mig.

Det finns inga oöverstigliga klyftor, så vida man ej, som mr Burroughs gör, med flit ignorerar de lägre människo-typerna och de högre djurtyperna och jämför människosjälen med fågelsjälen. Det var omöjligt för livet att resonera abstrakt förr än språket utvecklats. Utrustad med svärd — eller annorlunda uttryckt med tankeverktyg — fortgick den långsamma utvecklingen av förmågan att resonera abstrakt. De lägsta människotyperna utföra föga eller intet abstrakt resonerande. Med varje ord, med varje tillväxt i tankens sammansatta beskaffenhet, med varje sålunda förvärvad kunskap om ett faktum fortgingo aktionen och reaktionen i språkupptäckarens gråa hjärnmassa, och långsamt, steg för steg, under hundra tusentals år, utvecklade sig förmågan att idka förnuftsverksamhet.

Släpp in ett bi i en glasflaska. Vänd flaskans botten mot en tänd lampa så att den öppna mynningen är vänd från lampan. Förgäves, oavlåtligt, tusen gånger, utan att låta avskräcka sig av missräkning och smärta, skall biet då störta sig mot flaskans botten under sina försök att •komma till ljuset. Det är instinkt. Stäng in din hund på en bakgård och gå din väg. Han är din hund. Han älskar dig. Han dras till dig som biet dras till ljuset. Han lyssnar efter dina steg som avlägsna sig. Men staketet är för högt. Då vänder han ryggen åt det håll, varåt du går, och springer runt utmed staketet. Han är utom sig av kärlek och längtan. Men han är icke blind. Han gör iakttagelser. Han spejar efter en öppning under staketet eller i staketet eller efter ett ställe där staketet inte är så högt. Han ser en trälåda stå mot staketet. Pang! hoppar han upp på den, springer över staketet och rasar utför vägen för att hinna upp dig. Är detta instinkt?

Här, i det hem där jag skriver detta, finns ett litet tahi-tiskt »fosterbarn». Han tror fullt och fast att en liten dvärg bor i min grammofon och att det är den lilla dvär-gen som sjunger och talar. Ej ens mr Burroughs kan påstå att barnet har kommit till denna slutsats genom en instinktprocess. Naturligtvis resonerar barnet sig till att dvärgen finns i lådan. Hur skulle lådan annars kunna tala och sjunga? I sin begränsade erfarenhet har detta barn aldrig träffat på ett enda exempel, där tal och sång åstadkoms annat än genom direkt mänsklig förmedling. Jag tvivlar inte på att hunden blir högst förvånad om han hör sin husbondes röst komma ur en låda.

Den fullväxte vilden, som först gör bekantskap med en telefon rusar in i nästa rum för att ta rätt på mannen som

talar genom väggen. Är denna handling instinktiv? Nej. På grund av sin begränsade erfarenhet och sin begränsade kunskap i fysik drar han den slutsatsen att den enda möjliga förklaringen är att en man är i nästa rum och talar genom väggen.

Men vilden låter ej narra sig av en handspegel. Vi måste gå längre ner på djurskalan, till apan. Apan lär sig snart att den apa hon ser inte är i glaset, därför trevar hon illfundigt bakom glaset. Är detta instinkt? Nej. Det är rudimentär förnuftsverksamhet. Lägre än apan på intelligensskalan står rödhakesångaren, och han slåss med sin spegelbild i fönsterrutan. Följ nu med mig på en klättring uppför. Var är den oöverstigliga klyftan mellan rödhakesångaren och apan? och var är den oöverstigliga klyftan mellan apan och Tahiti-bamet? mellan Tahiti-barnet och vilden som söker mannen bakom väggen? Ja, och mellan vilden och de sluga finansmän som mrs Ghadwick lurade och de tusen personer som läto lura sig av Keeleys motorsvindel?

Låt oss vara mycket ödmjuka. Vi som äro så i hög grad mänskliga äro i hög grad djuriska. Släktskap med

de andra djuren är ej mera motbjudande för mr Burroughs än den heliooentriska teorien var för prästerna som tvingade Galilei att avsvärja. Det var icke korrekt mänskligt förstånd eller ovedersäglighelen i ett bevisat faktum, som bar ansvaret för denna motvilja; det var jagets högmod.

I sitt styvnackade högmod löper mr Burroughs en risk som är mera förödmjukande för detta högmod än någon om än aldrig så nära släktskap med de andra djuren. Då en hund ådagalägger valförmåga, målmedvetenhet, självbehärskning och förstånd; då det kan bevisas att vissa tankeprocesser i denne hunds hjärna ha sitt fullkomliga motstycke i människans hjärna; och då mr Burroughs på ett övertygande sätt bevisar att varje handling av hunden är mekanisk och automatisk — då kan det genom precis samma argument bevisas att liknande handlingar av människan äro mekaniska och automatiska. Nej, mr Burroughs, fastän ni står på toppen av livets stege, får ni inte sparka bort denna stege under edra fötter. Ni får inte förneka edra släktingar, de andra djuren. Deras historia är er historia, och om ni sparkar ner dem på klyftans botten, hamnar ni själv på klyftans botten. Ni står eller faller med dem. Vad ni förkastar hos dem förkastar ni hos er själv — i sanning en vacker syn: ett inbilskt djur som försöker förneka det livsämne varav det är skapat, försöker att medels själva det förnuft som blivit till genom utveckling förneka den utvecklingsprocess varigenom det blivit till. Det kan ju vara bra som jagdyrkan, men det är inte bra som vetenskap.

Papeete, Tahiti, mars 1908.

12—2M347. Revolution.Kontrasten är icke så stor då man kommer från vår amerikanska Väster till Japans pappershus och körsbärsblommor som då man kommer från Korea till Kina. För att riktigt bedöma kinesen borde turisten först leva bland koreaner i flera månader och sedan en vacker dag fara över Yalu till Mandschuriet. Det skulle i hög grad befordra ett korrekt bedömande om han färdades över Yalu i hälarna på en fientlig, främmande armé.

Krig är i våra dagar den högste domaren i människornas mellanhavanden, och det är ännu så länge den högsta måttstocken på folkens duglighet. I det provet dukar koreanen under. Han saknar mod att stanna hemma då en främmande armé tågar genom hans land. De få ägodelar han lyckats samla tar han på sin rygg jämte dörrar och fönster och styr kosan upp till de skyddande bergen. Han kommer kanske tillbaka sedan, utan ägodelar, dörrar och fönster, driven av en omotståndlig nyfikenhet att »titta». Men det är endast nyfikenhet — en skygg nyfikenhet som hos en hjort. Han är beredd att rusa bort på sina långa ben vid första skymt av fara eller bråk.

Norra Korea var ett öde land då japanerna tågade igenom. Byar och städer voro övergivna. Fälten lågo obrukade. Ingen hade plöjt eller sått, där växte ingenting.Föga eller ingenting fanns att köpa. Man förde med sig sin egen mat, och proviant för hästar och tjänare var det oroande problem som väntade en vid dagens slut. I mången enslig by kunde man icke få köpa ett hekto eller ett gram av någonting, och ändå kunde där stå tjogtals vitklädda, ståtliga koreaner som rökte sina meterlånga pipor och sladdrade, sladdrade — sladdrade oupphörligt. Varken med vänlighet, pengar eller våld kunde man förmå dem att lämna ut en hästsko eller ett söm.

»Upso», svarade de alltjämt. »Upso» är ett obehagligt ord som betyder: »Har inte.»

De hade förmodligen travat fyrtio mil den dagen, ner från sina gömställen, bara för att »titta», och de skulle gladeligen trava fyrtio mil tillbaka, hela vägen sladd-rande om vad de hade sett. Höt åt dem med en käpp där de stå och sladdra omkring en lägereld, och det mörka landskapet skall livas av långa flyende spöken som hoppa likt hjortar, ta långa skutt som man inte kan annat än avundas dem. De äro ofantligt starka och välväxta, men de äro vana vid att utan protester eller motstånd bli slagna och plundrade av varenda utlänning som råkar komma till deras land.

Från detta slappa, övergivna Korea begav jag mig ner till Yalus sandiga öar. I veckotal hade dessa öar varit det skräckfyllda mellanrummet mellan två kämpande arméers linjer. Luften över dem hade sargats av dånande projektiler. Ekot av slutstriden hade knappast dött bort. Tågen med sårade och döda japaner drogo förbi.

På den koniska kullen en kvarts mil därifrån hade de döda ryssarna begravts i sina skyttegravar och i granathålen som japanerna åstadkommit. Och här mitt upp iallt detta gick en man och plöjde. Där växte grönsaker — unga lökar — och mannen som höll på att rensa dem gjorde så pass lång paus i sitt arbete att han kunde sälja mig en handfull av dem. I närheten låg den röksvärtade ruinen av bondgården som ryssarna bränt ner under sitt återtåg från floden. Två män höllo på att forsla bort spillrorna, röja marken som förberedelse till husets återuppbyggande. De voro blåklädda med hängande hårpiskor på ryggen. Jag var i Kina!

Jag red till kusten, till byn Kuel-ian-Ching. Där stodo inga män och hängde, sladdrande och rökande långa pipor. Föregående dag hade ryssarna varit där, en blodig strid hade utkämpats, och idag voro japanerna där — men vad var det att tala om? Alla voro beskäftiga. Karlar bjödo ut ägg och höns och frukt på gatan, och bröd, kan man tänka sig, små runda kakor eller bullar. Jag red in i byn. Överallt syntes arbetande människor. Husen och väggarna voro starka och massiva. Sten och tegel ersatte de koreanska bostädernas lerväggar. Det skymde på och blev allt mörkare, och ännu gingo plogarna fram och tillbaka på fälten och såningsmännen följde efter. Tungt lastade tåg av skottkärror gnisslade förbi, Peking-vagnar dragna av fyra å sex kor, hästar, mulor, ponies eller åsnor — till och med kor med sina nyfödda kalvar travande bredvid på sina små ben. Alla arbetade. Allting arbetade. Jag såg en man som höll på att sätta vägen i stånd. Jag var i Kina.

Jag kom till staden Antung och tog in hos en köpman. Han handlade med spannmål. Han hade korn, hundratals bushels förvararde i stora lårar av bastant halmflätning, ärter och bönor i säckar, och på bakgården gingo hans kvarnstenar runt, medan de malde mjöl. Påhans bakgård, funnos också lider med kar, nedsänkta i marken, och här sysslade garvare med att bereda läder. Jag köpte ett mått korn av min värd åt mina hästar, och han tog trettio cents för mycket av mig. Jag var i Kina. Antung var fullpackat med japanska trupper. Det var mitt upp i kriget. Men det gjorde det samma. Arbetet i Antung fortgick ändå. Butikerna stodo vidöppna, och gatorna kantades av fotgängare. Man kunde köpa vad som helst, få vad som helst gjort. Jag åt middag på en kinesisk resturang, gjorde mig ren i ett offentligt badhus i ett privat badkar med tillhjälp av en liten gosse som borstade mig. Jag köpte kondenserad mjölk, smör, konserverade grönsaker, bröd och tårta. Jag upprepar det, tårta — god tårta. Jag köpte knivar, gafflar och skedar, stentallrikar och muggar. Det fanns hästskor och hov-slagare. En järnarbetare gjorde tältstänger åt mig efter mitt nya mönster. Mina skor skickades till lagning. En barberare champonerade mitt hår. En av mina tjänare kom tillbaka med köttkonserver, en butelj portvin, en dito konjak och öl, härligt öl, att skölja bort armédammet ur strupen. Det var Kanans land. Jag var i Kina.

Koreanen är höjden av oduglighet och ytterlig oförmåga. Kinesen är höjden av flit. I fråga om arbete kan ingen arbetare i världen jämföras med honom. Arbete är luften han andas. Det är lösningen på livets problem. Det är för honom vad resor och strider i fjärran land och eggande äventyr ha varit för andra folk. Frihet betyder för honom tillgång till arbetsmedel. Att plöja marken och träla i oändlighet med grova verktyg och redskap är allt vad han begär av livet och av de härskande makterna. Arbete är vad han önskar framför allt annat,och han vill arbeta med vad som helst för vem som helst.

Under belägringen av Takuforten bar han stormstegar i teten för stormkolonnerna och ställde upp dem mot murarna. Det gjorde han icke av någon patriotisk känsla, utan åt de inryckande utländska djävlarna, emedan de betalade honom femtio cents om dagen. Han låter ej skrämma sig av krig. Han underkastar sig det, liksom han

underkastar sig regn och solsken, årstidernas växling och andra naturfenomen. Han bereder sig på det, uthärdar det och överlever det, och då krigets stormvåg sveper förbi och kanondundret ännu ekar i de avlägsna floddalarna, ser man honom lugnt syssla med sina vanliga uppgifter. Ja, själva kriget bär frukter som han kan plocka. Innan de döda kallnat eller begravningskompa-niet anlänt är han ute på fältet, plundrar de misshandlade kropparna, samlar upp shrapnelskärvorna och snokar i granathålen efter järnskrot.

Kinesen är inte feg. Han bär ej bort sina dörrar och fönster till bergen, utan stannar för att vakta dem då främmande soldater besätta hans stad. Han gömmer ej sina höns och sina ägg eller några andra ägodelar. Han griper sig genast an med att bjuda ut dem till salu. Ej heller låter han skrämma sig till att sänka sina pris. Men om nu köparen är en soldat och en utlänning som blivit morsk genom segern och tvärsäker genom sin överväldigande styrka? Han har tre stora päron sparade sedan i fjor som han vill sälja för fem sen, eller tre små päron för samma pris. Om nu en soldat envisas att ge sig av med tre stora päron? Och om tjugu andra soldater stimma omkring honom? Då överlämnar han sin fruktsäck till en annan kines och rusar utför gatan efter sinapäron ooh soldaten som har roffat dem åt sig, och han kommer inte tillbaka förr än han har ryckt ifrån soldaten ett stort päron.

Ej heller är kinesen så typiskt konservativ som han så ofta har utmålats. Han är inte så obenägen för nya idéer och nya metoder som hans historia skulle kunna antyda. Hans sätt, vanor och metoder ha visserligen varit desamma i många århundraden, men det har berott på den omständigheten att regeringen har varit i händerna på de lärda klasserna ooh att dessa ledande studiekarlar ansett sin räddning ligga i ett undertryckande av alla framstegsidéer. De idéer som lågo bakom boxarupproret och oroligheterna med anledning av införandet av järnvägar och andra utländska djävulskonster ha utgått från de litterära och utbretts genom deras broschyrer och propagandister.

Orginalitet och företagsamhet ha i tjogtals generationer undertryckts hos kinesen. Det enda han haft kvar är industrien, och däri har han funnit det högsta uttrycket för sitt väsen. Å andra sidan har hans mottaglighet för nya idéer tydligt visat sig så snart han kunnat undandra sig de inskränkningar som påläggas honom av hans regering. Den kinesiska affärsmannen har mycket klarare uppfattat Västerns affärskodex och Västerns morallag än japanesen. Han har lärt sig som en naturlig sak att hålla sitt ord eller sitt kontrakt. Det har den japanska affärsmannen ännu ej lärt sig förstå. Då han har undertecknat ett kontrakt på längre tid och då ändrade förhållanden göra att han förlorar på det, kan den japanske köpmannen ej förstå varför han skall fullgöra sitt kontrakt. Det går över hans horisont och är motbjudande för hans sunda förnuft att han skall fullgöra sitt kontrakt ochdärigenom förlora pengar. Han tror fullt och fast att de ändrade förhållandena äro en ursäkt för honom. Och så pass i stånd till anpassning som han visat sig vara i andra avseenden, misslyckas han i att tillägna sig en alldeles ny idé då kinesen lyckas däri.

Fyra hundra millioner kineser bebo ett vidsträckt land med omätliga naturliga resurser — resurser för ett tjugonde århundrade, för en maskinperiod; resurser av kol ooh järn, som äro den kommersiella civilisationens ryggrad. Han är en outtröttlig arbetare. Han är ej otillgänglig för nya idéer, nya metoder, nya system. Under en duglig ledning kan han fås till att uträtta vad som helst. Han skulle säkerligen på egen hand utgöra den mycket utbasunerade Gula faran, om inte hans nuvarade ledning vore. Denna ledning, hans regering, är stelnad, kristalliserad. Det är detta som tvingar honom att bygga som hans fäder ha byggt. Den styrande klassen, som klavbin-des av århundradens traditioner och makt ooh av den prägel de salt på hans intelligens, kommer aldrig att ge honom fri. Det skulle vara självmord för den styrande klassen, och det vet den.

Så kommer japanen. På gatorna i Antung, Feng-Wang-Ghang eller någon annan mandschurisk stad ser man ofta följande scen: då man skyndar hem genom de obelysta gatornas mörker, träffar man på en papperslykta som står på marken. På ena sidan sitter en civil kines nedhukad och på den andra en japansk, soldat. Den ene doppar sitt pekfinger i sanden och skriver besynnerliga, vidunderliga bokstäver. Den andra nickar förstående, slätar ut sanden med sin hand och skriver liknande bokstäver med pekfingret. De samtala. De kunna inte tala med varandra, men de kunna skriva. För längesedanlånade den ene den andres skriftspråk, och för ännu längre sedan, oräkneliga släktled tillbaka i tiden, grenade de ut sig från en gemensam rot, den gamla mongolrasen.

Det har varit förändringar, differentieringar framkallade av olika villkor och inblandning av annat blod, men på djupet av deras väsen, inflätat med deras fibrer, ligger ett gemensamt arv — en frändskap som tiden ej har kunnat utplåna. Uppblandningen med annat blod, kanske malajiskt, har gjort japanerna till en mäktig herreras, en kämpande ras, varom hela deras historia vittnar, en ras som alltid har föraktat handel och lovsjungit strid.

Utrustad med de finaste maskiner och förstörelseverktyg som den kaukasiska intelligensen har tänkt ut, hanterande maskiner och system med framstående och ofelbar skicklighet, har denna pånyttfödda japanska ras i våra dagar givit sig ut på ett erövringståg vars mål ingen vet. Japans ledande män drömma ärelystet, och folket drömmer blint, en napoleonsk dröm. Och vid denna dröm hakar japanen sig fast och kommer att haka sig fast vid den med en bulldoggs envishet. Soldaten som ropar: »Nippon, Banzai!» på Wijus murar, änkan som begår självmord hemma i sitt pappershus för att hennes ende son, hennes enda stöd, skall kunna gå till fronten, äro båda exempel på hur denna dröm omfattas av alla.

Den senare tidens oroligheter* i den fjärran östern utgjorde ett uppvaknande ur drömmen, ty även slaven drömmer storhetsdrömmar. Om man antar att japanen kan driva slaven tillbaka och att de båda stora grenarna av den anglosaxiska rasen ej ta ifrån honom hans byte, blir den japanska drömmen verklighet. Japans befolkning

Detta skrevs 1904.är ej talrik, ty dess folk har alltid pressats tillbaka av existensmedlens knapphet. Men om det får det fattiga tomma Korea till koloniseringsland och Mandschuriet till kornbod, skola japanerna genast börja föröka sig med svindlande fart.

Ej ens då skulle japanen i och för sig utgöra någon Brun fara. Han har ej tid att växa och genomföra sin dröm. Han är endast fyrtiofem ¡millioner, och jordens ekonomiska exploatering påskyndar så hastigt dess delning mellan Västerns folk, att han, innan han växt sig så stor att han kan hota, skulle se Västerns jättar i besittning av målet för hans dröm.

Det hotande för Västerns värld är icke den lille brune mannen, utan de fyra hundra millionerna gula människorna, om den lille brune mannen åtar sig ledningen av dem. Kinesen är icke otillgänglig för nya idéer; han är en duktig arbetare, en god soldat, och han är rik på ett maskintidevarvs viktigaste material. Under duglig ledning kommer han att gå långt. Japanen är beredd på och lämplig till att ta hand om hans ledning. Han har icke allenast visat sig vara en skicklig efterapare av Västerns materiella utveckling, en uthållig arbetare och en duktig organisatör, utan han är långt bättre ägnad att leda kinesen än vi tro. Den överraskande gåtan i kinesens karaktär är ingen överraskande gåta för honom. Han förstår bättre än vi någonsin skola kunna lära oss eller hoppas att förstå. Deras tankeprocesser äro i huvudsak de samma. Han tänker med samma tankesymboler som kinesen, och han tänker i samma egendomliga riktlinjer. Han rycker framåt där vi hejdas av brist på förståelse. Han gör de lovar som vi ej kunna tänka ut, svänger runthindret och är — ett tu tre! — försvunnen i de skrymslen av den kinesiska själen dit vi ej kunna följa honom.

Man har kallat kinesen typiskt konservativ, och det har han gjort sig väl förtjänt av, såsom han har sovit sig fram genom århundradena. Och lika säkert var japanen typiskt konservativ ända till för en generation sedan, då han plötsligt vaknade och överraskade världen med en pånyttfödelse, vars make den aldrig förr hade sett. Västerns idéer voro den jäst som satte fart i japanen, och Västerns idéer, av japanerna förvandlade till japanska idéer, kunna mycket väl bli en tillräckligt stark jäst för att sätta fart i kineserna.

Vi ha hört ropet: »Afrika åt afrikanen!» och det kommer ej att dröja länge förr än vi få höra ropet: »Asien åt asiaten!» Fyra hundra millioner outtröttliga arbetare (skickliga, intelligenta och ej rädda för döden), väckta till liv och unga på nytt, styrda och ledda av fyrtiofem millioner människor som äro ypperligt kämpande djur, vetenskapliga och moderna, utgöra den hotelse för Västerns värld som har fått det betecknande namnet »den Gula faran». Möjligheten av en raskamp är ej utesluten. Vi befinna oss mitt i vår egen. Slaven håller just på att omgjorda sig för att börja. Varför skulle ej den gule och den brune kunna ge sig ut på ett äventyr lika fruktansvärt som vårt eget och ännu mera slående unikt?

Den slutliga framgången av ett sådant äventyr vägrar västerlänningen att ens tänka sig. Det ligger icke i livets

natur att anse sig självt svagt. Det finns ett slags ras-egenkärlek lika väl som individuell egenkärlek, och den är någonting ganska förträffligt. Först och främst kommer Västerns värld ej att tillåta den gula faran att framträda. Den är fast övertygad om att den ej skall tillåtade gula och de bruna att växa sig starka och hota dess fred och trevnad. Den framhåller hårdnackat denna idé och radar upp långa argument för att visa hur och varför denna hotelse ej skall tillåtas att resa sig. I våra dagar äro långt flera röster sysselsatta med att förneka den gula faran än att förutsäga den. Västerns värld är varnad om än icke väpnad mot denna möjlighet.

För det andra har den brune mannen en svag sida som kommer att göra hans äventyr om intet. Från Västern har han lånat alla våra materiella bedrifter men förbigått våra moraliska. Våra produktions- och förstörelsemaskiner har han gjort till sina. Vad som förr endast var vårt har han nu efterhärmat; han rivaliserar med våra köpmän om handeln på Västern och pryglar ryssarna till lands och sjöss. Han är verkligen en beundransvärd imitatör, men han efterapar oss endast i det materiella. Andliga ting kunna ej efterapas; de måste kännas och levas, vävas in i själva livets väv, och här klickar det för japanen.

Det fordras ingen omvälvning i hans natur för att han skulle lära sig beräkna en kanons skottvidd och eldstyrka eller utföra noggrann marsch. Det var en enkel dressyrfråga. Våra materiella framsteg äro produkten av vår intelligens. Det är kunskap, och kunskap är en internationell bytesvara, liksom myntet. Den är icke nedärvd hos det nyfödda barnet, utan är något som förvärvas efteråt. Icke så med vårt själsinnehåll; det är produkten av en utveckling som går tillbaka ända till rasens första begynnelse. Vårt själsinnehåll är icke ett mynt som förste bäste främling kan stoppa i fickan. Japanen kan lika litet stoppa det i fickan som han kan omedvetet tillägna sig korta anglosaxiska ord eller vi kunna omedvetettillägna oss kinesiska hieroglyfer. Leoparden kan icke ändra sina fläckar, det kan icke japanen heller, ej heller vi. Yi äro av århundradena knådade till vad vi är o, och vi kunna ej på en dag knåda om oss genom någon medveten inre ansträngning. Lika litet kan japanen på en dag eller en generation knåda om sig efter vårt beläte.

Bakom vårt eget stora rasäventyr, bakom våra röverier till lands och sjöss, våra lustar och våldsgärningar och allt det onda vi ha gjort ligger en viss rättskaffenhet, en samvetsömhet, en vemodig ansvarskänsla gentemot livet, ett deltagande och kamratskap, en varm mänsklig känsla som är vår tillhörighet, vår obestridliga tillhörighet, och som vi ej kunna lära ut till orientalen som vi skulle lära honom logaritmer eller projektilernas bana. Att vi ha grubblat över vägen till ett riktigt uppförande och våndats över själen bevisar vår andliga begåvning. Ehuru vi ofta och långt ha avvikit från det rätta, ha siarna alltid höjt sina röster, och vi ha spetsat öronen efter samvetets bud. Vår historias kolossala faktum är att vi ha gjort Jesus Kristus' religion till vår. Om än aldrig så mörk genom villfarelser och dåd, har vår historia varit en historia om andliga strider och ansträngningar. Vi äro först och främst ett religiöst släkte, vilket är ett annat sätt att uttrycka att vi äro ett släkte som söker det rätta.

»Vad tycker ni om japanerna?» tillfrågades en amerikansk dam sedan hon levat någon tid i Japan. — »Jag tycker att de inte ha någon själ», lydde hennes svar.

Detta får ej tolkas så att japanen är utan själ. Men det belyser den ofantliga skillnaden mellan deras själar och denna kvinnas själ. Där fanns ingen samkänsla, intet språk, intet igenkännande. Denna västerländska självhade ingen aning om att den österländska själen fanns till, den var så olika, så fullkomligt olika.

Religionen som en kamp för det rätta efter vår åsikt om det rätta, som en längtan och en strävan efter andlig godhet och renhet, är okänd för japanen. Om man dömer efter vad religionen betyder för oss, är japanen en ras utan religion. Och ändå har han en religion, och vem kan påstå att den ej är en lika stor religion som vår, eller lika verksam? En japan har skrivit:

»Vår reflexion har dragit fram icke så mycket individens moraliska medvetande som lians nationella medvetande. För oss är landet mera än mark och jord att vaska guld ur eller låta säd mogna på — det är en helig boning för gudarna, våra förfäders andar; för oss är kejsaren mer än en Rechtsstaafs högsta ordningsmakt eller till och med en Kulturstafs skyddsherre, han är den lekamliga representanten för himlen på jorden och utgör i sin person en blandning av makt och barmhärtighet.»

Japans religion är praktiskt taget en dyrkan av Staten. Fosterlandskärleken är uttrycket för denna dyrkan. Japanen bråkar ej sin hjärna med huruvida kejsaren är en inkarnation av Himlen eller av Staten. För japanen är kejsaren själv en gud. Kejsaren är vad man lever och dör för. Japanen är icke individualist. Han liar utvecklat nationalkänsla i stället för moralkänsla. Han är ej intresserad för sin egen moraliska välfärd annat än för så vitt den är Statens välfärd. Individens heder i och för sig existerar ej. Endast statens heder existerar, och den är hans heder. Han betraktar sig själv som ett fritt handlande väsen som arbetar för sin egen personliga frälsning. Religiösa grubblerier är något okänt för honom. Han haren »känsla av lugn tillförsikt till ödet, en stilla undergivenhet för det oundvikliga, en stoisk självbehärskning inför fara eller olycka, han hyser förakt för livet och står på vänskaplig fot med döden.» Själv förhåller han sig till Staten som arbetsbiet förhåller sig till bikupan, själv ingenting, Staten allt; hans berättigande att vara till är hans arbete för och förhärligande av Staten.

Den mest beundrade egenskapen hos våra dagars japan är hans patriotism. Västerns värld är i extas över den, mäter medvetet den japanska patriotismen efter sitt eget begrepp om patriotism. »För Gud, mitt land och tsaren!» utropar den ryske patrioten; men för japanen finns det ingen skillnad mellan de tre. Kejsaren är kejsare, men också Gud och landet. Japanernas patriotism är blind och orubblig lojalitet mot vad som praktiskt taget är absolutism. Kejsaren kan ej göra något orätt, och det kunna ej heller de fem ärelystna stormän som ha hans öra och bestämma över Japans öde.

Intet stort rasföretag kan gå långt eller vara länge som ej har någon djupare grund än materiell framgång, ingen högre drivkraft än erövring för erövringens egen skull och endast för rasens förhärligande. För att gå långt och vara länge måste det ha bakom sig en etisk impuls, * ett uppriktigt känt rättfärdighetsbegär. Men man måste komma ihåg att denna sats i och för sig är en produkt av västerländsk rasegenkärlek eggad av vår tro på vår egen rättfärdighet och närd av tron på oss själva, som kanske är lika vilseledande som de flesta självklemande rasfantasier. Må så vara. Världen virvlar fortare fram i våra dagar än någonsin förr. Den har kommit i farten. Händelserna rusa emot sin upplösning. Den fjärranöstern är beröringspunkten för Västerns äventyrslystna folk och Asiens. Vi behöva ej vänta till våra barns eller barnbarns tid. Vi skola själva få uppleva och till en ,stor •del bestämma över de Gulas och de Brunas äventyr.

Feng-Wang-Gheng, Mandschuriet, juni 1904.VAD LIVET BETYDER FÖR MIG.

Jag härslammar från arbetsklassen. Jag lärde tidigt känna entusiasm, ärelystnad och ideal, och att tillfredsställa dessa blev min barndoms problem. Min omgivning var rå ooh brutal och oslipad. Jag hade ingen utsikt runt omkring mig, snarare uppåt. Min plats i samhället var på bottnen. Här erbjöd livet ingenting annat än smuts och uselhet både för kropp och själ, ty här voro kropp och själ lika uthungrade och plågade.

över mig upptornade sig samhällets väldiga byggnad, och den enda vägen ut bar för mig uppåt. Jag beslöt tidigt att klättra upp i denna byggnad. Där uppe gingo männen i svarta kläder och stärkskjortor och kvinnorna buro vackra klänningar. Där fanns också goda saker att äta och fullt upp att äta. Ja, det var kroppen. Men så var det själen. Där uppe, det visste jag, fanns osjälvisk anda, rena och ädla tankar, starkt intellektuellt liv. Jag visste allt detta emedan jag läste gottköpsromaner, där alla män och kvinnor, utom bovarna och äventyrerskorna, tänkte vackra tankar, talade ett vackert språk ooh utförde ärofulla dåd. Med ett ord, liksom jag erkände att solen gick upp erkände jag att där uppe ovanför mig fanns allt som var vackert och ädelt ooh behagligt, allt som gav li-

13—261347. Revolution.vet skönhet och värdighet, allt som gjorde livet värt att levas och som belönade en för ens arbete och elände.

Men det är inte synnerligt lätt för någon att klättra upp ur arbetsklassen — i synnerhet om han hämmas därav att han har ideal och illusioner. Jag bodde på en lantgård i Californien, och det var svårt för mig att finna en stege att klättra upp på. Jag grubblade tidigt på ränte-beräkning på satsat kapital och bråkade min barnsliga hjärna med att söka förstå förträffligheten av den märkvärdiga mänskliga uppfinningen, ränta på ränta. Vidare tog jag reda på de gällande avlöningarna för arbetare av alla åldrar och levnadskostnaderna. Av alla dessa fakta drog jag den slutsatsen att om jag började genast och arbetade och sparade tills jag var femtio år gammal, kunde jag då upphöra att arbeta och börja få min andel av de njutningar och goda saker som sedan skulle stå mig till buds

högre upp i samhället. Naturligtvis beslöt jag fullt och fast att inte gifta mig, men jag glömde alldeles att ta med i räkningen den stora stötestenen i arbetsklassens värld — sjukdom.

Men det liv som sjöd inom mig fordrade mera än en mogen tillvaro i sparsamhet och knussel. Vid tio års ålder blev jag därför tidningspojke på gatorna i en stad och fick nu en ändrad syn på tingen. Allt omkring mig var fortfarande smuts och dålighet, och ovanför mig var fortfarande samma paradis som väntade på att erövras; men stegen som jag skulle klättra upp för var en annan. Det var nu affärernas stege. Varför lägga ihop mina besparingar och köpa statspapper för dem, då jag genom att köpa två tidningar för fem cents i en handvändning kunde sälja dem för tio cents och fördubbla mitt kapital? Affärsstegen var min stege, och jag såg redan mig själv ien framtidssyn som en flintskallig och framgångsrik affärsprins.

Ack, sådana framtidssyner! Då jag var sexton år hade jag redan förvärvat mig titeln »prins». Men denna titel gavs mig av en flock banditer och tjuvar som kallade mig »ostronpiraternas prins». Och nu hade jag kommit upp på affärsstegens första pinne. Jag var kapitalist. Jag rådde om en båt och fullständig utrustning till ostron-tjuvfiske. Jag hade börjat exploatera mina medmänniskor. Jag hade en besättning på en enda man. Som kapten och ägare tog jag två tredjedelar av bytet och gav besättningen en tredjedel, ehuru besättningen arbetade precis lika strängt som jag och utsatte sitt liv och sin frihet för samma risk.

Denna enda pinne var gränsen för min klättring på affärsstegen. En natt gav jag mig ut på ett plundrings-tåg bland de kinesiska fiskarna. Tåg och nät voro värda dollars och cents. Det var stöld, det medger jag, men det är just däri kapitalismens anda består. Kapitalisten rövar sina medmänniskors ägodelar genom prissänkning eller kontraktsbrott eller genom att muta senatorer och medlemmar av högsta domstolen. Jag var bara brutal. Det var hela skillnaden. Jag använde en bössa.

Men min besättning den natten var en sådan där odug-ling mot vilken kapitalisterna bruka låta sina blixtar ljunga, emedan sådana oduglingar öka omkostnaderna och minska utdelningen. Min besättning gjorde bägge delarna. Genom sin vårdslöshet satte han eld på storseglet och förstörde det totalt. Det blev ingen utdelning den natten, och de kinesiska fiskarna blevo rikare tack vare de nät och tåg vi inte kommo åt. Jag var bankruttmässig, ur stånd att just då betala sextiofem dollars för ett nyttstorsegel. Jag förankrade min båt och gav mig av på en sjörövarbåt uppåt Sacramentofloden. Medan jag var borta på denna färd, plundrade ett annat rövarband min båt. De stulo allting, till och med ankarna, och längre fram, då jag fick tag i det drivande skrovet, sålde jag det för tjugu dollars. Jag hade ramlat ner från den första pinnen som jag kommit upp på, och aldrig gjorde jag mera något försök med affärsstegen.

Alltsedan dess exploaterades jag obarmhärtigt av andra kapitalister. Jag hade starka armar, och dem slogo de mynt av, medan de beredde mig en ganska tarvlig utkomst. Jag var lättmatros, kustseglare, löshjon; jag arbetade i konservaffärer, fabriker och tvättinrättningar; jag mejade gräs och piskade mattor och tvättade fönster. Och jag fick aldrig hela avkastningen av mitt arbete. Jag såg dottern till konservtillverkaren åka i sitt ekipage och visste att det till en del var mina muskler som hjälpte till att dra vagnen på dess gummihjul. Jag såg sonen till fabrikören gå till högskolan och visste att det till en del var mina muskler som hjälpte till att betala hans vin och hans trevliga kamratliv.

Men jag knotade inte mot detta. Det hörde till pjäsen. De voro de starkaste. Nåja, jag var också stark. Jag skulle bana mig väg till en plats bland dem och slå mynt av andra mäns muskler. Jag var inte rädd för att arbeta. Jag tyckte om hårt arbete. Jag skulle kasta mig in och arbeta hårdare än någonsin och en gång bli en av samhällets pelare.

Just då träffade jag lyckligtvis på en arbetsgivare som var av samma sort. Jag var villig att arbeta, och han var mer än villig att jag skulle arbeta. Jag trodde att jag höll på att lära mig ett yrke. I själva verket hadejag skaffat två arbetare av med deras platser. Jag trodde att han höll på att göra en elektriker av mig, men faktiskt förtjänade han femtio dollars i månaden på mig. De bägge män jag ersatt hade haft fyrtio dollars var i månaden; jag utförde bägges arbete för trettio dollars i månaden.

Denne principal arbetade nästan ihjäl mig. Man kan ju tycka om ostron, men får man för mycket ostron tappar man smaken för den rätten. Så var det med mig. För mycket arbete framkallade leda hos mig. Jag ville aldrig mera se åt arbete. Jag tog till flykten för arbetet. Jag blev lösdrivare, tiggde mig fram från dörr till dörr, vandrade över Förenta staterna och svettades blodssvett i fattighärbärgen och fängelser.

Jag var född inom arbetsklassen, och nu vid aderton års ålder befann jag mig nedanför den punkt, varifrån jag utgått. Jag var nere i samhällets källare, nere i eländets underjordiska djup, varom det varken är vackert eller passande att tala. Jag var i gropen, avgrunden, mänsklighetens dypöl, vår civilisations slaktarbod och benhus. Det är den del av samhällsbyggnaden som samhället helst inte låtsar om. Brist på utrymme tvingar mig här att förbigå det, och jag vill bara säga att vad jag där såg slog mig med fasa.

Fasan drev mig att tänka. Jag såg den nakna enkelheten i den komplicerade civilisation jag levde i. Livet var en mat- och husrumsfråga. För att få mat och husrum sålde människorna varor. Köpmannen sålde skor, politikern sålde sin mänskliga värdighet, och folkombuden sålde, naturligtvis med undantag, sitt inflytande, och nästan alla sålde sin ära. Även kvinnorna, antingen på gatan eller i äktenskapets heliga bojor, voro redo att säljasin kropp. Allting var en handelsvara, alla människor köpte och sålde. Den enda vara som arbetarna hade att sälja var kroppsstyrka. Arbetets ära hade intet värde på marknaden. Arbetarna hade muskler och ingenting annat att sälja.

Men det fanns en skillnad, en högst viktig skillnad. Skor och inflytande och ära hade en förmåga att förnya sig. De voro ett outtömligt lager. Musklerna däremot förnyades icke. Medan köpmannen sålde skor, fortfor han att förnya sitt lager. Men det fanns ingen möjlighet att förnya arbetarens muskellager. Ju mera han sålde av sina muskler, desto mindre hade han kvar. Det var hans enda vara, och den smälte ihop för varje dag. Till sist, om han inte dog innan dess, sålde han slut och slog igen butiken. Han var en muskelbankruttör, och för honom återstod endast att krypa ner i samhällets källare och ömkligen omkomma.

Jag kom vidare under fund med att hjärnan också var en handelsvara. Men med den förhöll det sig annorlunda än med musklerna. En hjärnförsäljare stod inte på sin höjd förr än han var femtio eller sextio år, och då betingade hans varor högre pris än någonsin. Men en arbetare var utarbetad eller nedbruten vid fyrtiofem eller femtio. Jag hade varit nere i samhällets källare, och jag tyckte inte om det stället som bostad. Luftväxling och dränering voro ohygieniska, och luften var dålig att inandas. Om jag inte fick leva i samhällets paradvåning, kunde jag åtminstone försöka med vindsvåningen. Mathållningen var visserligen knapp där, men luften var åtminstone ren. Jag beslöt därför att inte längre sälja muskler, utan bli hjärnförsäljare.

Sedan började en vild jakt efter kunskaper. Jag åter-vände till Californien och slog upp böckerna. Medan jag sålunda beredde mig till att bli hjärnhandlare var det oundvikligt att jag skulle gräva i samhällslära. Där fann jag vetenskapligt formulerade i ett visst slags böcker de enkla sociologiska idéer jag redan hade utarbetat på egen hand. Andra och större intelligenser hade, innan jag var född, arbetat ut allt vad jag hade tänkt och en hel hop mera. Jag upptäckte att jag var socialist.

Socialisterna voro revolutionärer så till vida som de strävade att slå omkull det nuvarande samhället och av materialet bygga upp framtidens samhälle. Jag var också socialist och revolutionär. Jag slöt mig till grupperna av arbetsklassens och intelligensens revolutionärer och kom för första gången därhän att få leva ett intellektuellt liv. Här fann jag blixtrande begåvning och lysande kvickhet; här träffade jag starka och klarvakna, på samma gång som hårdnävade, medlemmar av arbetsklassen; f. d. präster med för vidsynt kristendom för att kunna användas av någon församling av mammonsdyrkare; professorer som knäckts på universitetens kryperi för den styrande klassen och slängts undan emedan de eldades av ett vetande som de strävade att tillämpa på människosläktets angelägenheter.

Här fann jag också varm tro på den humana, glödande idealismen, osjälviskhetens, försakelsens och martyrskapets sköna skatter — allt det härliga och sporrande som hör till andens värld. Här var livet rent, ädelt och vaket. Här upprättade livet sig självt, blev underbart och strålande; och jag var glad åt att leva. Jag stod i beröring med stora andar som satte kropp och själ över dollars och cents och för vilka det utsvultna proletärharnets tysta jämmer betydde mera än all kommersiell utvidgnings ochallt världsväldes pomp och ståt.

Allt omkring mig var ädla syften och hjältemodiga ansträngningar, och mina dagar och nätter voro solsken och stjärnljus, eld och dagg, och inför mina ögon flammade och strålade alltjämt den Heliga Gral, Kristi egen Gral, den varmt humana, länge lidande och misshandlade, men som till sist ändå skulle kunna återerövras och räddas.

Och jag, stackars dåre, trodde att allt detta endast var en försmak av de livsnjutningar jag skulle finna högre upp i samhället. Jag hade förlorat många illusioner sedan den tiden jag läste gottköpsromaner på landet i Californien. Det stod skrivet i stjärnorna att jag skulle förlora många av de illusioner jag ännu hade kvar.

Jag gjorde lycka som hjärnhandlare. Samhället öppnade sina portar för mig. Jag steg direkt in i praktvåningen, och min besvikelse växte hastigt. Jag satt till bords med samhällets herrar och med hustrurna och döttrarna till samhällets herrar. Damerna voro vackert klädda, det medger jag, men till min naiva förvåning upptäckte jag att de voro av samma lera som alla de andra kvinnorna som jag hade känt där nere i källaren, »överstens dam och Judy 0'Grady voro systrar under skinnet» — och klänningarna.

Men det var icke så mycket detta som deras materialism som stötte mig för huvudet. Det är sant, dessa vackert klädda sköna damer jollrade om små ljuva ideal och älsklig liten moral, men trots deras prat var grundtonen i det liv de levde materialistiskt. Och de voro så sentimentalt självviska! De hälple till och med alla små söta välgörenhetsverk och talade om det för en, medan den mat de åto och de vackra kläder de buro alltid köpts för utdelningar befläckade med blodet av barnarbete ochsvältlönsarbete och till och med prostitution. Då jag påpekade sådana fakta och väntade i min oskuld att dessa Judy 0'Gradys systrar genast skulle rycka av sig sina bloddränkta sidenklänningar och juveler, blevo de upphetsade och onda och höllo föreläsningar för mig om den brist på driftighet, den dryckenskap och det medfödda sedefördärv som framkallade allt elände i samhällets källare. Då jag sade att jag inte riktigt kunde förstå att det var bristen på driftighet, omåttligheten och sedefördärvet hos ett halvt ihjälsvultet sex års barn som tvingade det att arbeta tolv timmar varje natt i ett spinneri i sydstaterna, angrepo desso Judy 0'Gradys systrar mitt enskilda liv och kallade mig en »uppviglare» — som om detta varit någon lösning av problemet.

Och det gick ej bättre för mig med herrarna själva. Jag hade väntat att träffa på män som voro fina, ädla och levande, vilkas ideal voro fina, ädla och levande. Jag gick omkring bland de män som beklädde de höga platserna — predikanter, politiker, affärsmän, professorer och förläggare. Jag åt mat med dem, drack vin med dem, for i bil med dem och studerade dem. Det är sant, jag fann många som voro fina och ädla, men med få undantag voro de icke levande. Jag tror verkligen att jag kunde räkna undantagen på mina tio fingrar. Där de ej voro livade av uselhet och elektriserade av ett orent liv, voro de endast obegravna lik — fina och nobla som väl konserverade mumier, men icke levande.

Jag träffade på män som åberopade Fridsfurstens namn i små utfall mot kriget och som satte gevär i händerna på milissoldaterna för att skjuta ned de strejkande arbetarna i deras egna fabriker. Jag träffade på män utom sig av harm över yrkesboxningens råhet och som sam-tidigt voro medbrottslingar i den förfalskning av livsmedel som varje år dödade flera små barn än till och med den blodsölade Herodes hade dödat.

Jag talade på hotell och klubbar, i hem och Pullman-vagnar och ångbåtsvilstolar med industrifurstar och förvånade mig över hur föga de voro bevandrade i intelligensens rike. Å andra sidan upptäckte jag att deras intelligens på affärsområdet var abnormt utvecklad. Jag upptäckte också att deras moral beträffande affärer var lika med noll.

Den där senatorn var verktyg och slav, en liten marionett i händerna på en simpel, ouppfostrad maskinboss; likaså den där guvernören och den där assessorn i högsta domstolen; och alla tre jobbade i järnvägskoncessioner. Den där mannen, som talade sansat och allvarligt om idealismens skönhet och Guds godhet, hade nyss lurat -sina kamrater i ett affärsföretag. Den där mannen, en kyrkans pelare och frikostig bidragare till hednamissionen, lät sina butiksflickor arbeta tio timmar om dagen för en svältlön och befordrade därigenom direkt prostitutionen. Den där mannen som skänkte pengar till nya lärostolar vid universiteten, svor falskt inför domstolen i ett mål om dollars och cents.

Det var det samma överallt, brott och svek, svek och brott — män som voro levande men varken voro ärliga eller ädla, män som voro ärliga och ädla men icke voro levande. Vidare var det en stor, hopplös massa, varken ädel eller levande, utan bara ärlig. Den syndade ej positivt eller avsiktligt; men den syndade passivt och av okunnighet genom att finna sig i den rådande omoralen •och dra fördel därav. Om den varit ädel och levande,skulle den ej ha varit okunnig, och den skulle ha vägrat ,att dela vinsten av svek och brott.

Jag upptäckte att jag ej tyckte om att hålla till i samhällets praktvåning. Jag var intellektuellt uttråkad. Moraliskt och andligt var jag äcklad. Jag kom ihåg mina intelligensmän och idealister, mina f. d. präster, avsatta professorer och rensinnade, klassmedvetna arbetare. Jag kom ihåg mina dagar och nätter i solsken och stjärnljus, då livet var en enda hänryckt och ljuv överraskning, ett andligt paradis av osjälviska äventyr och etisk romantik. Och jag såg för mig den Heliga Gral, alltid flammande och strålande.

Jag gick därför tillbaka till arbetsklassen där jag var född och som jag tillhörde. Jag bryr mig ej längre om att klättra. Den imponerande samhällsbyggnaden ovanför mig erbjuder mig ej längre några njutningar. Det är byggnadens grundval som intresserar mig. Där nöjer jag mig med att arbeta, med bräckjämet i handen, sida vid sida med intelligenser, idealister och klassmedvetna arbetare, gör ett duktigt inhugg då och då och sätter hela byggnaden i gungning. En dag, då vi få flera medhjälpare och bräckjärn till att arbeta, skola vi vräka omkull den med alla dess ruttna liv och obegravda döda, dess vidunderliga själviskhet och unkna materialism. Då skola vi göra ren källaren och bygga en ny boning för mänskligheten, där det inte skall finnas någon praktvåning, där alla rummen skola vara ljusa och luftiga och där luften man inandas skall vara ren, ädel och livande.

Det är mina utsikter. Jag motser en tid då människorna skola kultivera något högre än sin mage då det skall finnas en vackrare sporre till handling än vår tids sporre, som är magen. Jag behåller min tro på mänsk-lighetens adel och förträfflighet. Jag tror att själsfinhet och osjälviskhet skall segra över vår tids grova frässeri. Och sist av allt, jag tror på arbetarklassen. Det är som en fransman har sagt: »Tidens trappa ekar alltjämt av träskor som gå upp och lackskor som gå ner.»

Newton, Iowa, november 1905.